

RAPORT Z BADANIA
DIAGNOZA LOKALNYCH
ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH
GMINA BODZANÓW 2021

Spis treści

WSTĘP.....	5
Cel badania.....	5
Problematyka badania	6
Przebieg badania oraz metodologia	7
Charakterystyka próby badawczej	7
CZEŚĆ I.....	9
Ogólna charakterystyka gminy Bodzanów	9
Położenie, dane administracyjne, dane demograficzne.....	9
Zasoby umożliwiające prowadzenie działalności interwencyjnej i profilaktycznej.....	11
CZEŚĆ II.....	18
Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów.....	18
Cel badania.....	18
Grupa badawcza	18
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców	21
Postawy dorosłych mieszkańców wobec alkoholu	26
Postawy dorosłych mieszkańców gminy wobec narkotyków	31
Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym.....	33
Postawy mieszkańców wobec palenia papierosów	36
Postawy mieszkańców wobec problemu hazardu	38
Zagrożenia internetowe.....	40
CZEŚĆ III.....	41
Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych.....	41
Cel badania.....	41
Grupa badawcza	41
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym.....	42
Problem przemocy w środowisku domowym.....	48
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi.....	50
Palenie papierosów.....	50

Picie alkoholu.....	52
Zażywanie narkotyków	54
Uczniowie a inne zagrożenia	57
Komputer i Internet w życiu uczniów	57
Uczniowie a problem zjawiska cyberprzemocy.....	59
Spędzanie czasu wolnego.....	61
CZĘŚĆ IV	62
Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych	62
Cel badania.....	62
Grupa badawcza	62
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym.....	63
Problem przemocy w środowisku domowym.....	68
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi.....	70
Palenie papierosów.....	70
Picie alkoholu.....	73
Zażywanie narkotyków	77
Zażywanie dopalaczy	81
Młodzież a inne zagrożenia.....	83
Komputer i Internet w życiu uczniów	83
Młodzież a cyberprzemoc	85
Gry hazardowe	88
Spędzanie czasu wolnego.....	89
CZĘŚĆ V.....	91
Diagnoza zagrożeń w środowisku szkolnym. Analiza ankiet dla rodziców.....	91
Cel badania.....	91
Grupa badawcza	91
Relacje rodziców z dziećmi	92
Postawy rodziców wobec wychowania dzieci	94

Problemy związane z substancjami psychoaktywnymi	97
Komputer w życiu uczniów i zjawisko cyberprzemocy	100
CZEŚĆ VI	102
Problemy społeczne w świadomości sprzedawców napojów alkoholowych	102
Grupa badawcza	102
Cel badania.....	102
Wyniki badania	102
CZEŚĆ VII.....	107
Podsumowanie- diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych.....	107
BIBLIOGRAFIA	120
Spis publikacji.....	120
Źródła internetowe	121
Spis wykresów	122
Spis tabel	127

Współcześnie zachodzące w świecie przemiany charakteryzują się niespotykaną dotąd skalą i dynamiką a swoim zasięgiem obejmują niemal wszystkie dziedziny życia człowieka, w tym sferę jego działalności społecznej. Z jednej strony przeobrażenia te mają pozytywny wpływ na rozwój człowieka, z drugiej zaś niosą ze sobą realne powody do niepokoju. Wiele zagrożeń dla bezpieczeństwa społecznego wynika m.in. z destrukcji dotychczasowych modeli funkcjonowania społeczeństwa i rodziny. Poszczególne jednostki muszą zatem wykazać się elastycznością i akceptacją wobec zachodzących przemian. Ze względu na szczególne, towarzyszące im uwarunkowania, nie każdy jest w stanie odpowiednio zaadaptować się do nowopowstałych warunków co w efekcie prowadzi do powstawania licznych problemów społecznych i pedagogicznych. Te z kolei przyczyniają się do zaburzeń harmonii życia społecznego, jak również mają negatywny wpływ na funkcjonowanie pojedynczych osób.

Cel badania

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych na terenie gminy Bodzanów.

Działania badawcze miały na celu:

- ◆ zidentyfikowanie problemów dotyczących między innymi uzależnień w różnych grupach wiekowych;
- ◆ uchwycenie czynników prowokujących do powstawania sytuacji problemowych;
- ◆ określenie skali oraz zakresu tych problemów;
- ◆ rozpoznanie i zdiagnozowanie skutków występujących problemów;
- ◆ propozycję rozwiązań / zmniejszania negatywnych konsekwencji.

Problematyka badania

W badaniu wśród osób dorosłych uwzględnione zostały takie obszary jak:

1. problem alkoholowy- częstotliwość spożywania alkoholu, znajomość osób nadużywających napoje alkoholowe, rozpowszechnienie alkoholizmu w środowisku lokalnym;
2. problem nikotynowy- częstotliwość palenia, konsekwencje zdrowotne palenia papierosów;
3. problem narkotykowy- dostępność, znajomość osób zażywających narkotyki;
4. problem przemocy- występowanie przemocy domowej, znajomość rodzin dotkniętych problemem przemocy, postawy wobec stosowania kar cielesnych;
5. problem uzależnień behawioralnych- uzależnienie od gier hazardowych.

W badaniu wśród uczniów zostały uwzględnione zostały takie obszary jak:

1. problem alkoholowy- częstotliwość spożywania, dostępność, znajomość osób pijących, znajomość instytucji pomocowych, znajomość konsekwencji zdrowotnych;
2. problem nikotynowy- częstotliwość palenia, dostępność, znajomość osób palących, znajomość konsekwencji zdrowotnych;
3. problem narkotykowy- częstotliwość zażywania, dostępność, znajomość osób zażywających narkotyki, znajomość konsekwencji zdrowotnych i prawnych z tytułu ich posiadania;
4. problem zażywania dopalaczy- częstotliwość zażywania, dostępność, znajomość osób zażywających dopalacze, znajomość konsekwencji zdrowotnych;
5. problem przemocy- perspektywa osoby doświadczającej przemocy oraz świadka przemocy, uczestnictwo w czynnym akcie przemocy, występowanie przemocy rówieśniczej i domowej;
6. problem uzależnień behawioralnych - uzależnienie od komputera, Internetu, gier hazardowych.

W badaniu wśród rodziców uwzględniono takie obszary jak:

1. relacje z dziećmi i metody wychowawcze, w tym stosowanie kar cielesnych;
2. problem uzależnień behawioralnych - uzależnienie dzieci od komputera czy Internetu;
3. problem zjawiska cyberprzemocy;
4. problem uzależnienia od substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży.

Ponadto badaniem zostali objęci także pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

W badaniu wśród pracowników punktów sprzedaży zostały poruszone takie kwestie, jak:

1. problem dostępu do substancji legalnych, w tym częstotliwość prób zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe i niepełnoletnie; prób zakupu papierosów, piwa bezalkoholowego o zawartości nieprzekraczającej 0,5% alkoholu i napojów energetyzujących przez nieletnich;
2. postawy osób będących w stanie silnego upojenia alkoholem;
3. znajomość przypadków sprzedaży papierosów i alkoholu nieletnim;
4. przestrzeganie zasad sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych.

Przebieg badania oraz metodologia

Niniejszy raport opiera się na wynikach badania ilościowego. Do przeprowadzenia badań ankietowych wśród dorosłych mieszkańców gminy, rodziców i uczniów wykorzystano metodę CAWI (ang. *Computer- Assisted Web Interview*)- ankiety dla poszczególnych grup badawczych zostały udostępnione w formie aplikacji internetowej. Badanie ankietowe wśród sprzedawców napojów alkoholowych zostało przeprowadzone telefonicznie.

Badania zostały przeprowadzone zgodnie z zasadami etyki, bowiem wszyscy uczestnicy zostali poinformowani o zachowaniu anonimowości i poufności, w związku z czym oddzielono dane odnośnie tożsamości pojedynczych badanych od informacji jakich udzielili. Ponadto, ankietując uczniów za każdym razem uzyskiwano zgodę Dyrektora szkoły na przeprowadzenie badań w ich placówce. Badania ankietowe zostały przeprowadzone w okresie od listopada 2020 roku do stycznia 2021 roku.

Charakterystyka próby badawczej

Dla określenia postaw mieszkańców wobec potencjalnych problemów społecznych badania ankietowe przeprowadzono w pięciu grupach respondentów zróżnicowanych pod względem zmiennych takich jak płeć, wiek, wykształcenie. Próba badawcza objęła łącznie 103 dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów, 161 uczniów szkół podstawowych, 108 rodziców oraz 30 sprzedawców w punktach sprzedaży alkoholu na terenie gminy.

Dorośli mieszkańcy gminy

- badania przeprowadzone na reprezentatywnej grupie 103 osób, w tym 73 kobiet i 30 mężczyzn

Uczniowie szkół podstawowych

- 66 uczniów klas piątych i szóstych;
w tym 38 dziewcząt oraz 28 chłopców
- 95 uczniów klas siódmych i ósmych;
w tym 64 dziewczęta oraz 31 chłopców

Rodzice uczniów

- badania przeprowadzone na grupie 108 osób

Sprzedawcy napojów alkoholowych

badania przeprowadzone w 30 punktach sprzedaży

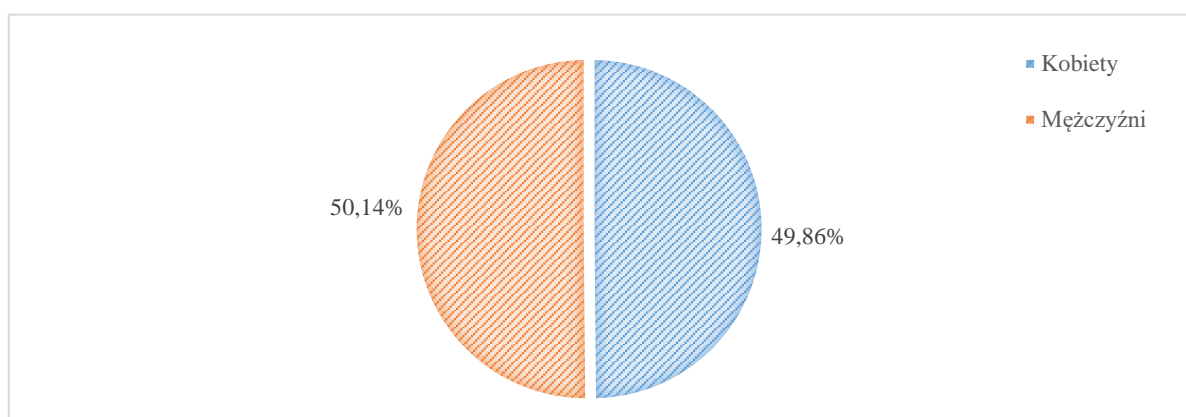
CZEŚĆ I

Ogólna charakterystyka gminy Bodzanów

Położenie, dane administracyjne, dane demograficzne

Gmina Bodzanów, to gmina wiejska, położona w województwie mazowieckim, należąca do powiatu płockiego.

Zgodnie z danymi GUS na dzień 31 grudnia 2019 r. gmina Bodzanów liczy 8 187 mieszkańców; z czego 49,86% stanowią kobiety (4 082), a 50,14% mężczyźni (4 105). Na przestrzeni lat 2002-2019 liczba mieszkańców zmalała o 2,50%.

Wykres 1. Podział na płeć mieszkańców- statystyki na rok 2019

Przyrost naturalny:

Gminę Bodzanów cechuje ujemny przyrost naturalny, który na koniec 2019 roku wyniósł -32. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,89 na 1000 mieszkańców. Uściślając, w 2019 roku w gminie odnotowano 70 urodzeń dzieci, w tym 42,90% dziewczynek i 57,10% chłopców. W tym samym czasie doszło do 102 zgonów, co odpowiada 12,41 zgonom na 1000 mieszkańców.

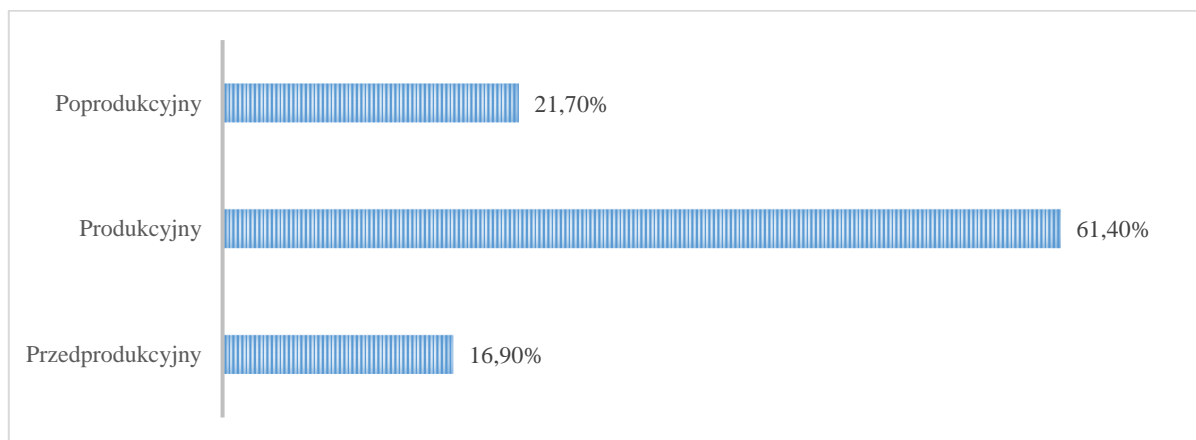
Migracje ludności:

W 2019 roku w gminie zarejestrowano 81 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 84 wymeldowania, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi -3.

Nie odnotowano żadnych zameldowań z zagranicy ani też wymeldowań za granicę, w związku z czym saldo migracji zagranicznych wynosi 0.

Rynek pracy:

61,40% mieszkańców gminy Bodzanów jest w wieku produkcyjnym, 16,90% w wieku przedprodukcyjnym, a pozostałe 21,70% w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 2. Produkcyjne grupy wieku

Zgodnie z danymi GUS na koniec roku 2019, w gminie Bodzanów pracowało 598 osób, w tym 68,90% wszystkich pracujących ogółem stanowiły kobiety, a 31,10% mężczyźni.

W 2019 roku, ogółem w gminie zarejestrowano 275 osób bezrobotnych; w tym 161 kobiet i 114 mężczyzn. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 5,50%; w tym 7,10% wśród kobiet i 4,10% wśród mężczyzn.¹

¹ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica>

Zasoby umożliwiające prowadzenie działalności interwencyjnej i profilaktycznej

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie Bodzanów realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BODZANOWIE

Z danych przekazanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bodzanowie wynika, iż ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy na przestrzeni lat 2017-2019 zmalała, natomiast nieco wzrosła liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu uzależnień. Aktualnie najczęstszą formą udzielanej pomocy są świadczenia w postaci pieniężnej.

	2017	2018	2019
Rodziny korzystające ze świadczeń GOPS, w tym	335	263	247
Rodziny z problemem uzależnień	12	16	16
Rodzaj świadczeń			
świadczenia rzeczowe dla osób	234	207	178
świadczenia pieniężne dla osób	248	190	230
świadczenia porady dla osób	79	244	130

Tabela 1. Osoby korzystające z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

W roku 2019 najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej było ubóstwo, długotrwała choroba, a kolejno bezrobocie.

Powody przyznawania pomocy społecznej	2017	2018	2019
niepełnosprawność	59	55	54
bezrobocie	134	102	80
osoby dotknięte klęską żywiołową	12	0	0
ubóstwo	24	18	28

bezradność opieki wychowawczej	35	33	24
długotrwała choroba	107	104	109
przemoc w rodzinie	0	0	1
inne	89	38	21

Tabela 2. Powody przyznawania pomocy społecznej

Odbiorcami pomocy społecznej były przede wszystkim osoby pracujące dorywczo, nie pracujące i bezrobotne bez prawa do zasiłku.

Odbiorcy pomocy społecznej	2017	2018	2019
pracujący	54	15	18
pracujący dorywczo	55	40	35
nie pracujący	28	29	30
student	2	1	1
rencista	24	28	26
emeryt	32	30	24
bezrobotny na zasiłku	16	8	5
bezrobotny, bez prawa do zasiłku	60	34	30
inne	64	62	78

Tabela 3. Odbiorcy pomocy społecznej

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY DS. PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Analizując dane przekazane przez GOPS w Bodzanowie można zauważyć, iż na w roku 2018 liczba formularzy w ramach procedury „Niebieskie Karty” znacznie zmalała w porównaniu z rokiem poprzednim, natomiast w roku 2019 ponownie gwałtownie wzrosła.

	2017				2018				2019			
	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D
Wpłynęło ogółem formularzy NK, w tym:	15	-	4	8	6	-	-	4	18	-	9	9
z Ośrodka Pomocy Społecznej	2				1				1			
z Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0				0				0			
z Placówek Służby Zdrowia	0				0				0			
z Policji	13				5				17			
z placówek oświatowych	0				0				0			
z innego Ośrodka Pomocy Społecznej	0				0				0			

Tabela 4. Procedura „Niebieskie Karty”

Z przedstawionych danych wynika również, iż osobami, co do których istnieje podejrzenie doświadczania przemocy w rodzinie są przede wszystkim kobiety, natomiast mężczyźni jej sprawcami. Coraz częściej dochodzi do sprawstwa przemocy pod wpływem alkoholu.

	2017	2018	2019
Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie doświadczania przemocy w rodzinie ogółem, w tym:	16	6	18
Kobiety	10	6	18
Mężczyźni	4	0	0
Małoletni do 13 r. ż.	0	0	0
Nieletni w wieku 13-18 lat	2	0	0
Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie ogółem, w tym:	15	6	18
Kobiety	2	0	0
Mężczyźni	13	6	18
Nieletni	0	0	0

Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie pod wpływem alkoholu ogółem, w tym:	10	4	11
Kobiety	0	0	0
Mężczyźni	10	4	11
Nieletni	0	0	0
Liczba dzieci obecnych podczas interwencji	5	0	3

Tabela 5. Osoby doświadczające i stosujące przemoc

GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bodzanowie wspiera osoby i rodziny, które chcą zgłosić problem alkoholowy i uzyskać pomoc, jak również osoby dotknięte problemem uzależnienia.

Dane z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wskazują, iż w roku 2019 w stosunku do roku poprzedniego zmalała liczba wniosków o leczenie odwykowe, które wpłynęły do Komisji jak również liczba wniosków skierowanych do Sądu o przymusowe leczenie odwykowe. Należy jednak zwrócić uwagę, że z każdym rokiem wzrasta liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu Konsultacyjnego z powodu występującego w rodzinie problemu alkoholowego.

Działalność GKRPA	2017	2018	2019
Posiedzenia GKRPA	12	12	12
Przeprowadzone rozmowy	14	26	24
Liczba wniosków o leczenie odwykowe	12	22	16
Obecnie rozpoczęte sprawy	12	17	14
Liczba zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	0	2	3
Liczba wniosków skierowanych do Sądu o przymusowe leczenie	5	17	12
Liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	0	0	0
Liczba rodzin z problemem alkoholowym korzystających z pomocy Punktu Konsultacyjnego	8	11	16
Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych	11	9	5
Szkolenia dla członków GKRPA	1	1	1

Tabela 6. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wspiera działający w jej ramach Punkt Terapeutyczno-Konsultacyjny w Bodzanowie oraz w Nowym Miszewie gdzie dyżury pełnią:

- Certyfikowany terapeuta uzależnień w Bodzanowie,
- Certyfikowana terapeutka uzależnień w Nowym Miszewie.

Zakres działalności Punktu Terapeutyczno-Konsultacyjnego:

- Motywowanie osób uzależnionych i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kierowanie do leczenia specjalistycznego.
- Udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym poprzez rozmowy podtrzymujące.
- Rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej, udzielanie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy.
- Inicjowanie interwencji w przypadku przemocy domowej.

Działalność Punktu Terapeutyczno- Konsultacyjnego	2017	2018	2019
Liczba rodzin korzystających z pomocy ogółem	14	16	21
Rodziny z problemem alkoholowym	8	11	16

Tabela 7. Działalność Punktu Terapeutyczno- Konsultacyjnego

Na terenie gminy Bodzanów realizowany jest szereg działań w obszarze profilaktyki uzależnień, ze szczególnym uwzględnieniem działalności profilaktycznej wśród dzieci szkolnych i młodzieży. Strategia obejmuje przede wszystkim realizację programów profilaktycznych w szkołach, a także organizowanie form spędzania czasu wolnego przez dzieci, w szczególności zajęć sportowych. Organizowane są również szkolenia i warsztaty profilaktyczne dla kadry pedagogicznej oraz rodziców.

Działalność profilaktyczna

Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

2017 rok	<u>Programy profilaktyczne uniwersalne:</u> Cukierki, Debata, NOE, Program Wspierania Rodziny, Warsztaty Cyberprzemoc. <u>Liczba osób uczestniczących:</u> Uczniowie: 160 Nauczyciele: 2 Rodzice: 8
2018 rok	<u>Programy profilaktyczne uniwersalne:</u> Cukierki, Debata, Warsztaty Cyberprzemoc, Program Wzmacniania Rodziny 10-14, Program Domowych Detektywów, Laboratorium Wiedzy Pozytywnej. <u>Liczba osób uczestniczących:</u> Uczniowie: 220 Nauczyciele: 6 Rodzice: 30

2019 rok	<p><u>Programy profilaktyczne uniwersalne:</u> Spójrz Inaczej, Debata, Program Wspierania Rodziny, Warsztaty Cyberprzemoc.</p> <p><u>Liczba osób uczestniczących:</u></p> <p>Uczniowie: 189 Nauczyciele: 4 Rodzice: 14</p>
Inne działania – pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania problemów alkoholowych	
2017 rok	Liczba uczestników: 28
2018 rok	Liczba uczestników: 43
2019 rok	Liczba uczestników: 80

Tabela 8. Działalność profilaktyczna

CZEŚĆ II

Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów

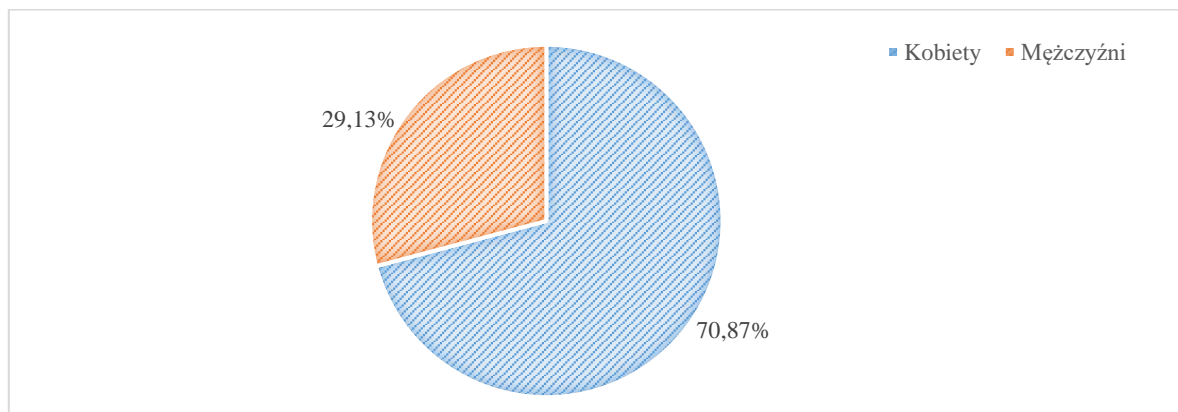
Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród badanych dorosłych miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności takich, jak:

- 1) spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu;
- 2) rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku;
- 3) przemoc w rodzinie, zachowania agresywne;
- 4) postawy wobec palenia papierosów.

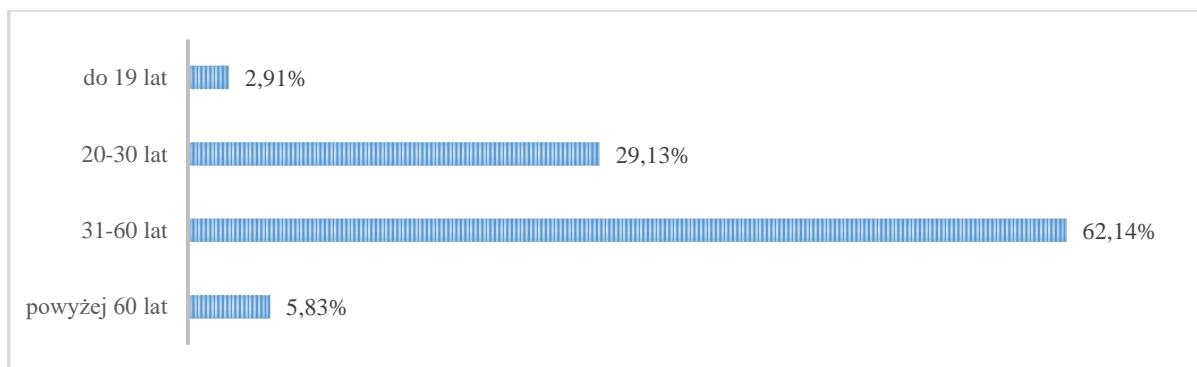
Grupa badawcza

Badanie zostało przeprowadzone na grupie reprezentatywnej 103 dorosłych mieszkańców z terenu gminy Bodzanów. W badaniu wzięły udział 73 kobiety i 30 mężczyzn, zróżnicowanych pod względem wieku i wykształcenia.

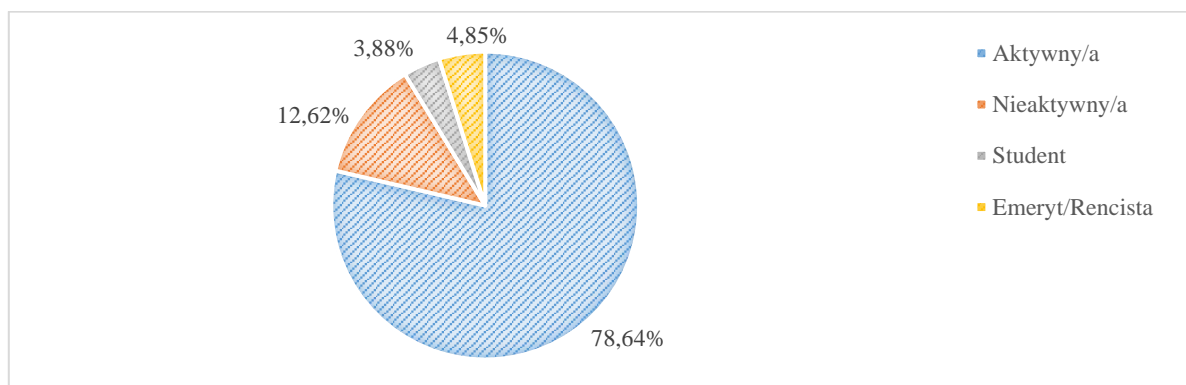
Wykres 3. Struktura próby badawczej ze względu na płeć

Najliczniej reprezentowanym przedziałem wiekowym wśród badanych był przedział od 31 do 60 lat, stanowiący 62,14% ogólnej próby badawczej. Kolejno 29,13% ankietowanych stanowiły osoby w wieku od 20 do 30 lat; a 5,83% osoby powyżej 60 roku życia. Pozostałe 2,91% respondentów miało poniżej 19 lat.

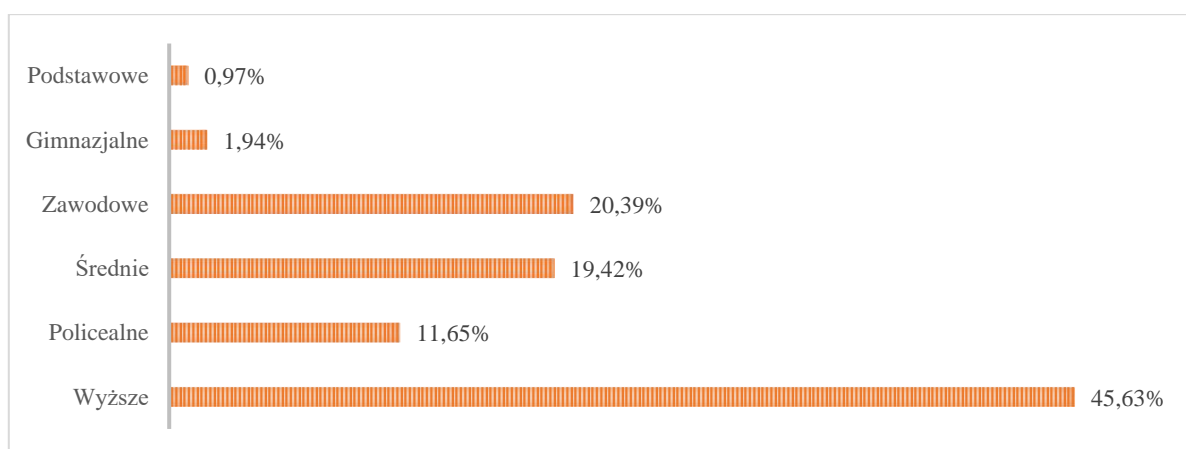
Wykres 4. Struktura próby badawczej ze względu na wiek

Wśród ankietowanych, 78,64% stanowiły osoby będące aktywne zawodowo, a 12,62% pozostawało bez zatrudnienia. 3,88% respondentów to emeryci lub renciści, natomiast pozostałe 4,85% posiadało status studenta.

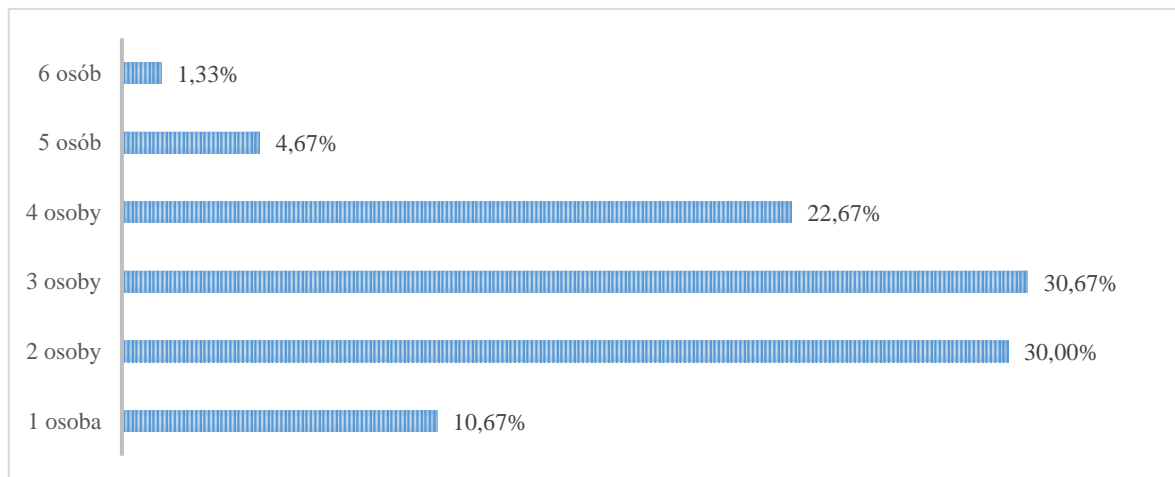
Wykres 5. Struktura próby badawczej ze względu na aktywność zawodową

Z kolei, różnicując próbę badawczą według poziomu wykształcenia okazało się, że najlicniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (45,63%). Kolejno 20,39% posiadało wykształcenie zawodowe, a 19,42% średnie. 11,65% ankietowanych poświadczyło ukończenie liceum, 1,94% gimnazjum, a 0,97% szkoły podstawowej.

Wykres 6. Struktura próby badawczej ze względu na wykształcenie

Ponadto próba badawcza została scharakteryzowana ze względu na wielkość gospodarstwa domowego. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby reprezentujące czteroosobowe gospodarstwa domowe (31,07%).

Wykres 7. Struktura próby badawczej ze względu na ilość osób w gospodarstwie domowym

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszym pytaniu poproszono mieszkańców o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym na terenie gminy Bodzanów. Przyjętą w tym pytaniu miarą ważności różnych problemów społecznych była średnia uzyskana w wyniku odpowiedzi respondentów, gdzie waga punktowa wynosiła odpowiednio od 5 przy problemie uważanym za „bardzo istotny” do 1 przy „nieistotnym”.

Poniższa tabela przedstawia skalę ważności poszczególnych problemów wskazaną przez mieszkańców w trakcie badania.

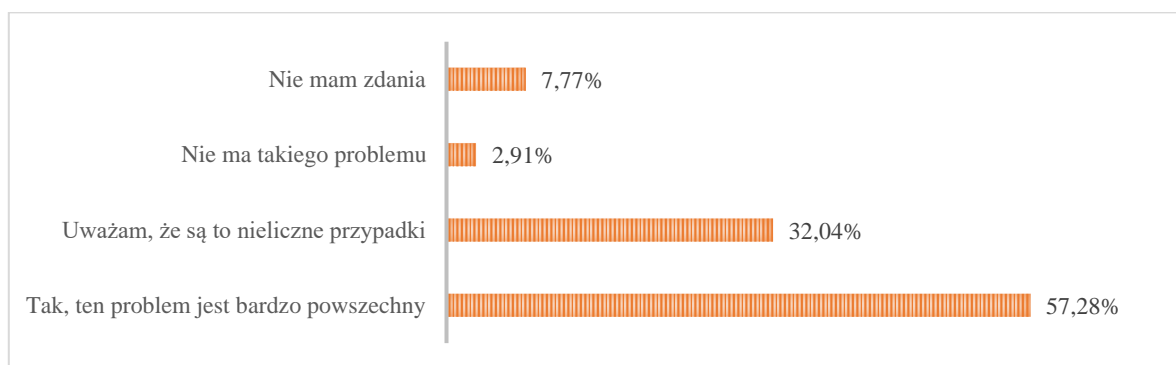
Problemy społeczne	Ważność problemu
Alkoholizm	3,50
Narkomania	2,47
Wzrost przestępczości	2,67
Nowe substancje psychoaktywne (dopalacze)	2,56
Bezrobocie	3,84
Ubóstwo	3,15

Tabela 9. Ocena ważności problemów społecznych występujących na terenie gminy Bodzanów

Jak wynika z badań, ankietowani mieszkańcy w hierarchii problemów najwyżej usytuowali problem bezrobocia, którego ważność została oceniona na poziomie 3,84. Problem bezrobocia jest jednym z największych problemów społecznych, gdyż bardzo często jest powodem występowania również innych problemów, w szczególności mieszkaniowych, rodzinnych oraz związanych z nadużywaniem alkoholu. Bardzo często wśród osób, które przez długi czas pozostają bez zatrudnienia występuje niechęć do dalszych poszukiwań pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia, szczególnie jeżeli występuje ono przez dłuższy czas, jest zubożenie rodziny, to z kolei może doprowadzić do narastania konfliktów oraz napięć między jej członkami, a także powoduje powstawanie patologii społecznych.

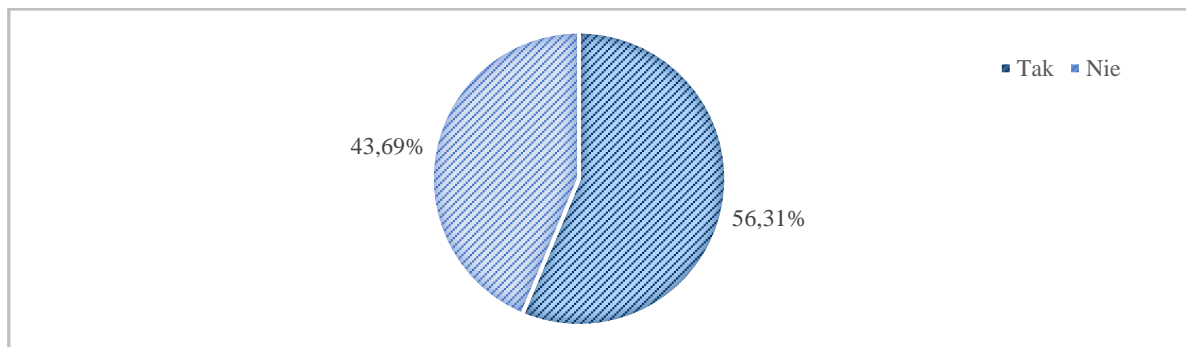
Na kolejnej pozycji wśród istotnych problemów na terenie gminy Bodzanów mieszkańcy wskazali alkoholizm. Stosunkowo wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu jednoznacznie wskazuje priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Nawiązując do poprzedniego pytania, kolejne dotyczyło bezpośrednio zjawiska alkoholizmu. Jak wynika z odpowiedzi, 57,28% badanych postrzega alkoholizm jako problem bardzo powszechny na terenie gminy Bodzanów. Kolejno 32,04% przyznało, że jest to problem zauważalny, natomiast są to nieliczne przypadki. 2,91% uznało, że problem alkoholizmu nie występuje na terenie gminy, natomiast pozostałe 7,77% respondentów nie miało zdania na ten temat.

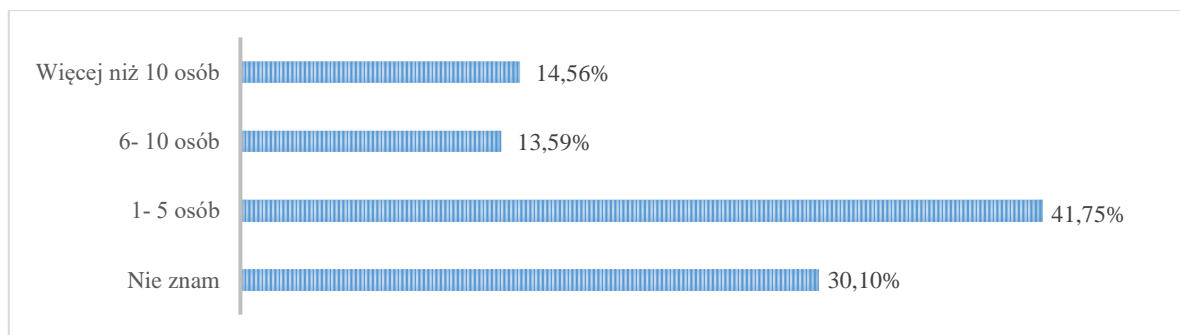
Wykres 8. Czy Pana/Pani zdaniem na terenie gminy występuje problem alkoholizmu?

Następnie zapytano ankietowanych o to czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w środowisku lokalnym. 56,31% badanych udzieliło odpowiedzi twierdzącej, natomiast 43,69% mieszkańców było przeciwnego zdania.

Wykres 9. Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w środowisku lokalnym?

Badając skalę rozpowszechnienia zjawiska alkoholizmu na terenie gminy Bodzanów okazało się również, że wśród badanych mieszkańców blisko 70,00% zna osobiście kogoś, kto w ich ocenie nadużywa alkoholu. 41,75% respondentów przyznało, że zna w swoim otoczeniu nie więcej niż pięć osób nadużywających alkoholu, 13,59% odpowiedziało, że potrafi wskazać od sześciu do dziesięciu takich osób, a 14,56% stwierdziło, że zna ponad 10 takich osób. Pozostali ankietowani, tj. 30,10%, zaprzeczyli posiadaniu takich znajomości.

Wykres 10. Czy zna Pan/Pani w swoim środowisku osoby nadużywające alkohol?

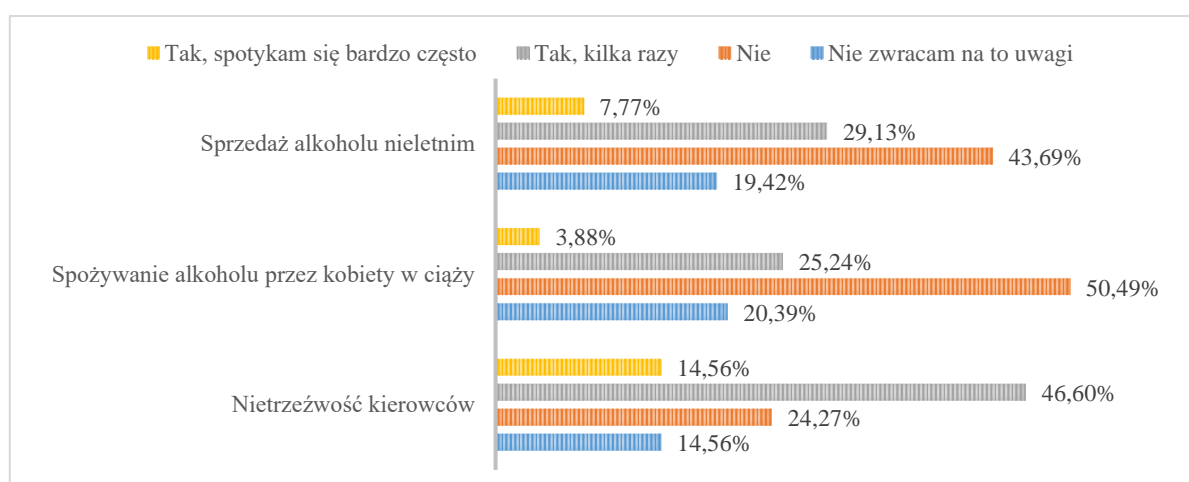
Następnie poproszono mieszkańców o odpowiedź, czy znają przypadki sprzedaży alkoholu nieletnim. 29,13% badanych zadeklarowało, że spotkało się z taką sytuacją kilka razy, a 7,77% przyznało, że bardzo często zdarzają się takie przypadki. 43,69% badanych odpowiedziało, że nigdy nie było świadkami sprzedaży alkoholu nieletnim, a pozostałe 19,42% zaznaczyło, że nie zwraca uwagi na to, komu sprzedawany jest alkohol. Z racji tego, iż zdarzają się przypadki sprzedaży alkoholu nieletnim, koniecznym wydaje się minimalizowanie presji wywieranej na młodzież dotyczącej spożywania alkoholu, w szczególności w sferze promocji, poprzez kontrolę prawidłowości reklamy napojów alkoholowych w punktach sprzedaży alkoholu. Co więcej, ważne jest także szkolenie osób odpowiedzialnych za sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych w zakresie egzekwowania prawa zakazującego sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim, jak również uświadamianie na temat negatywnego oddziaływania alkoholu na wszystkie sfery życia człowieka, rodziny, a także społeczeństwa.²

Na pytanie dotyczące rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu przez kobiety w ciąży, 25,24% respondentów odpowiedziało, że kilka razy spotkało się z konsumpcją napojów alkoholowych przez kobiety w ciąży, a 3,88% przyznało, że zdarza się to bardzo często. 50,49% ankietowanych zaprzeczyło takim sytuacjom, natomiast pozostałe 20,39% zadeklarowało, że nie zwraca na to uwagi. Z racji tego, iż dość liczna grupa badanych potwierdziła przypadki spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży ważne jest uświadamianie społeczeństwa na temat szkodliwości spożycia nawet niewielkiej ilości alkoholu w ciąży, gdyż wypity alkohol negatywnie wpływa na rozwój płodu, prowadząc między innymi do poronień lub wystąpienia różnorodnych wrodzonych wad psychicznych i fizycznych

² PARPA, *Deklaracja w Sprawie Młodzieży i Alkoholu*, <http://www.parpa.pl/index.php/profilaktyka-system-rekomendacji/deklaracja-w-sprawie-mlodziezy-i-alkoholu>

określanych mianem Alkoholowy Zespół Płodowy (FAS ang. *fetal alcohol syndrome*).³ Dzieci z zaburzeniem FAS cechuje prenatalne i postnatalne spowolnienie rozwoju fizycznego, uszkodzenie Ośrodkowego Układu Nerwowego (OUN) oraz specyficzne anomalie w budowie twarzy.⁴

Gdy zapytano mieszkańców o to czy spotkali się kiedykolwiek ze zjawiskiem nietrzeźwości wśród kierowców na terenie gminy Bodzanów, 46,60% potwierdziło, że kilka razy było świadkami takiej sytuacji, a 14,56% przyznało, że zdarza się to bardzo często. Kolejne 24,27% respondentów zaprzeczyło takim zdarzeniom, a 14,56% zadeklarowało, że nie zwraca na to uwagi.

Wykres 11. Rozpowszechnienie problemu alkoholizmu na terenie gminy Bodzanów

W zakresie oceny poziomu rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu w środowisku lokalnym, mieszkańcy gminy Bodzanów skłaniali się także ku stwierdzeniu, iż częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych utrzymuje się na podobnym poziomie, natomiast widok osób awanturujących się pod wpływem alkoholu jest nieco rzadszy, biorąc pod uwagę ostatnie 10 lat. Ponadto, w opinii większości badanych, struktura spożywania alkoholu przez osoby dorosłe pozostaje niezmienna, natomiast zjawisko spożywania alkoholu przez osoby nieletnie nasiliło się. Blisko 43,00% respondentów przyznało również, że spożywanie alkoholu w miejscu pracy zdarza się coraz rzadziej.

³ PARPA, *Jak zmieniają się postawy kobiet wokół picia alkoholu w ciąży?*, <http://www.parpa.pl/index.php/ciaza-bez-alkoholu/badania>

⁴ Klimczak J., *Fetal Alcohol Syndrom – czyli skutki oddziaływania alkoholu na płód*, w: M. Banach (red.), *Alkoholowy zespół płodu*, Kraków: Wydawnictwo WAM, 2011, https://wydawnictwo.ignatianum.edu.pl/sites/wydawnictwo/files/publikacje_pdf/alkoholowy_zespol_plodu.pdf.

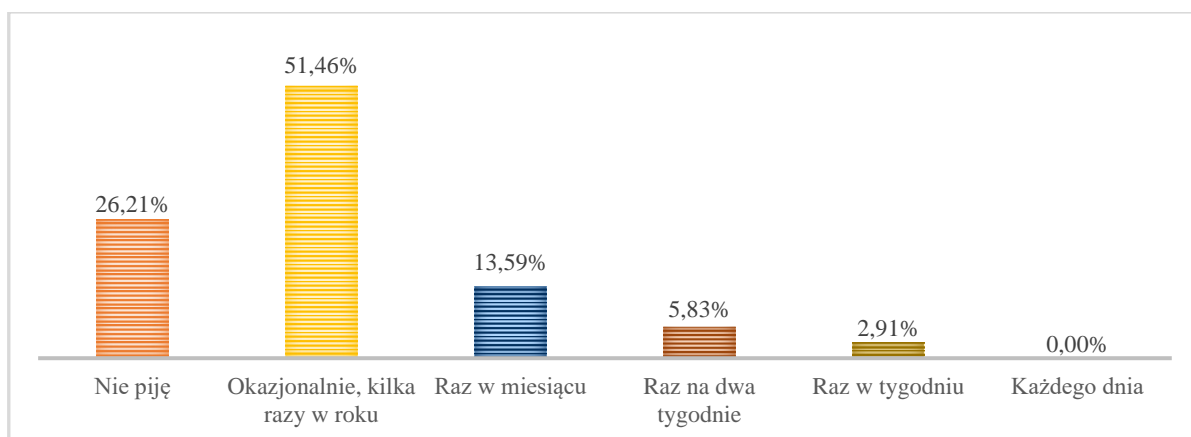
Przejawy alkoholizmu	Częściej	Podobnie	Rzadziej	Nie wiem
Osoby pijące alkohol w miejscach publicznych	29,13%	37,86%	31,07%	1,94%
Osoby pijane lub awanturujące się pod wpływem alkoholu	20,39%	37,86%	38,83%	2,91%
Spożywanie alkoholu przez dorosłych	25,24%	55,34%	14,56%	4,85%
Spożywanie alkoholu przez nieletnich	53,40%	24,27%	14,56%	7,77%
Spożywanie alkoholu w miejscu pracy	3,88%	14,56%	42,72%	38,83%

Tabela 10. Ocena zjawiska alkoholizmu w czasie ostatnich 10 lat

Postawy dorosłych mieszkańców wobec alkoholu

Ponad 80 proc. Polaków pije alkohol w sposób umiarkowany, bez istotnego ryzyka szkód zdrowotnych. Pod tym względem zaszły w naszym kraju ogromne zmiany na przestrzeni ostatnich trzydziestu kilku lat. Pod koniec lat 70-tych Polacy należeli do najbardziej rozpiętych narodów świata, a 5 milionów osób upijało się regularnie kilka razy w tygodniu. Pozytywna ewolucja, która nastąpiła w strukturze i kulturze konsumpcji alkoholu w Polsce wynika bezpośrednio z realizacji polityki alkoholowej państwa nakreślonej w Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Obecna struktura spożycia alkoholu w Polsce kształtuje się w sposób następujący: piwo 55-56 proc., napoje spirytusowe 36 proc., wino 8-9 proc., zaś pod względem całkowitej wielkości konsumpcji alkoholu Polska jest na 17 miejscu w Europie.⁵

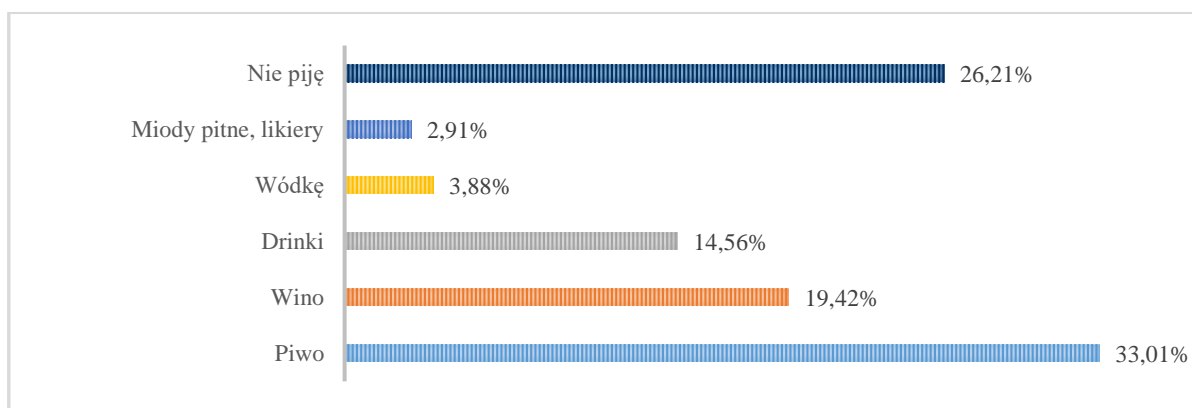
Z badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Bodzanów wynika, iż częstotliwość spożywania przez nich alkoholu, bez względu na płeć jest zazwyczaj okazjonalna. Taką odpowiedź wskazało 51,46% badanych. 13,59% zadeklarowało, że pije napoje alkoholowe raz w miesiącu, 5,83% raz na dwa tygodnie, a 2,91% ankietowanych przyznało się do sięgania po alkohol raz w tygodniu. Pozostałe 26,21% respondentów zadeklarowało abstynencję.

Wykres 12. Jak często spożywa Pan/Pani alkohol?

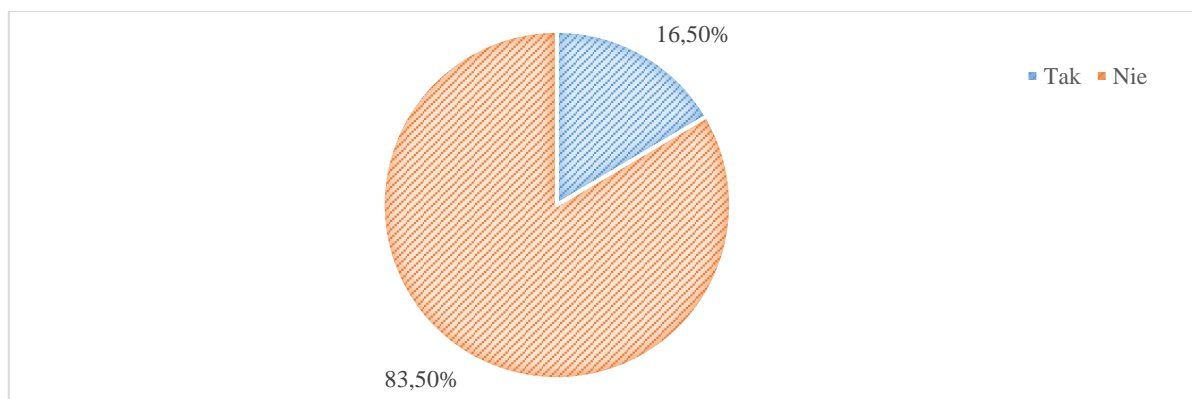
⁵ Opracowanie zbiorcze pod red. prof. A. M. Fala, *Alkohol w Polsce, kontekst społeczny i legislacyjny*, Warszawa 2020

Okazało się również, że najchętniej spożywanym przez respondentów alkoholem jest piwo. Takiej odpowiedzi udzieliło 33,01% badanych. Kolejno 19,42% ankietowanych wskazało na wino, a 14,56% drinki. 3,88% przyznało, że najczęściej spożywa wódkę, a 2,91% likiery lub miody pitne. Uwzględniając płeć respondenta można zauważyć, że preferencje co do najchętniej spożywanego alkoholu są różne. Kobiety najczęściej spożywają wino, natomiast wśród mężczyzn zdecydowanie przeważały deklaracje wskazujące na piwo.

Wykres 13. Jaki rodzaj alkoholu spożywa Pan/Pani najczęściej?

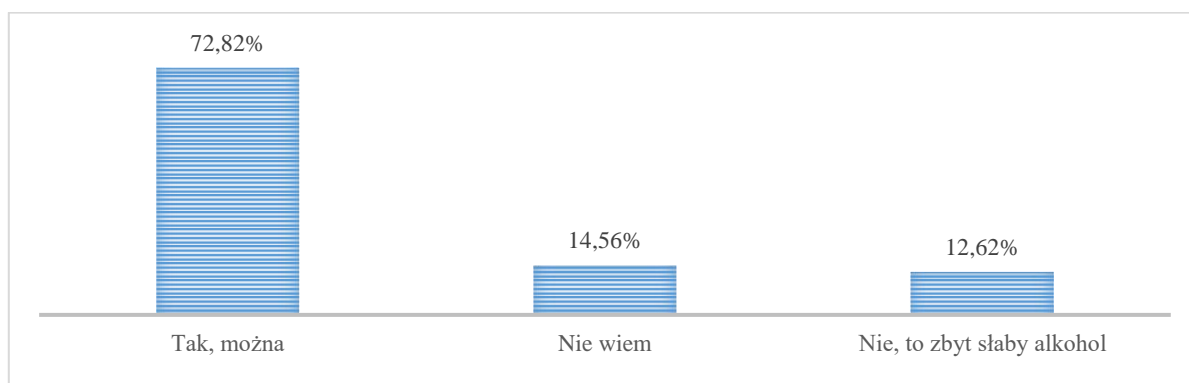
W części poruszającej problematykę alkoholizmu zadano także badanym pytanie odnośnie przyzwolenia w ich domu na picie względnie nowych na naszym rynku napojów alkoholowych, to jest cydru i alkopopu oraz napojów bezalkoholowych, w tym piwa 0% i napojów energetyzujących przez osoby niepełnoletnie. Ogółem 16,50% badanych stwierdziło, że w ich domach jest przyzwolenie na spożywanie tego typu napojów, w tym 88,24% potwierdziło picie przez nieletnich napojów energetyzujących, 58,82% piwa bezalkoholowego 0%, a 11,76% cydru i alkopopu. Pozostałe 83,50% respondentów odpowiedziało, że w ich rodzinie nie ma przyzwolenia na picie przez nieletnich tego rodzaju napojów.

Wykres 14. Czy w Pana/Pani rodzinie jest przyzwolenie na picie napojów energetyzujących lub 0% przez nieletnich?

W tym miejscu należy odwołać się do oficjalnego stanowiska Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zgodnie z którym „sprzedaż osobom nieletnim tzw. piwa bezalkoholowego (...) będzie budzić wątpliwości wychowawcze oraz może naruszać cele ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych szczególnie wśród dzieci i młodzieży, gdyż spożywanie przez dzieci oraz młodzież piwa bezalkoholowego wyrabia nawyki konsumpcji piwa w życiu dorosłym.”⁶

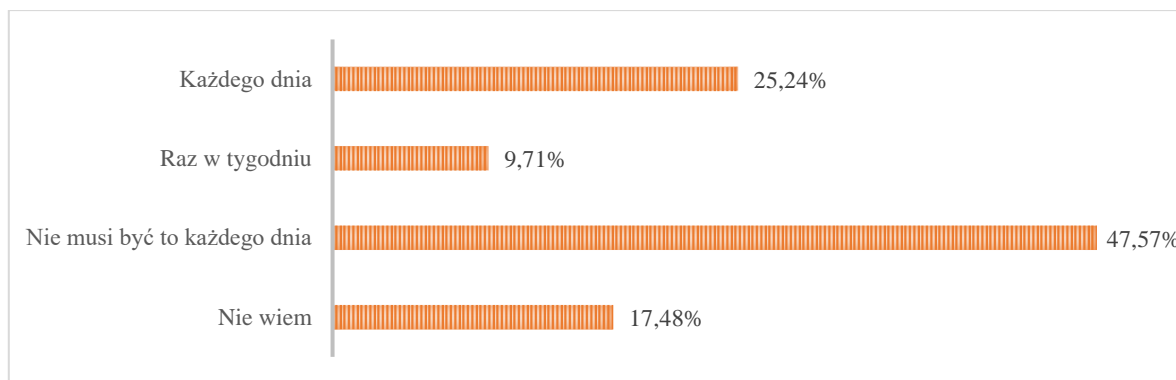
Pozytywnym jest, że zdecydowana większość ankietowanych tj. 72,82% ma świadomość, iż niezależnie od tego jaki rodzaj alkoholu jest spożywany możliwość uzależnienia jest taka sama. 12,62% stwierdziło, że piwo i wino są jednak zbyt słabymi alkoholami, aby można było się od nich uzależnić. Pozostałe 14,56% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi na tak zadane pytanie.

Wykres 15. Czy Pani/Pana zdaniem można uzależnić się od piwa lub wina?

Postawy badanych mieszkańców wobec spożywania alkoholu warto podsumować przekonaniem na temat częstotliwości jego spożywania, która może prowadzić do uzależnienia. Pozytywnym jest, że większość respondentów tj. 47,57% ma świadomość, iż spożywanie napojów procentowych nie musi odbywać się każdego dnia, aby się od nich uzależnić, a odczuwanie potrzeby napicia się alkoholu nawet raz w miesiącu jest już sygnałem ostrzegawczym. Należy jednak zwrócić uwagę, iż zdaniem 25,25% badanych, tylko codzienne spożywanie alkoholu może prowadzić do uzależnienia, a według 9,71% może się to zdarzyć w przypadku picia raz w tygodniu. Pozostałe 17,48% respondentów nie miało zdania na ten temat.

⁶ PARPA, *Stanowisko PARPA w sprawie sprzedaży piwa bezalkoholowego*, Warszawa 2018, <http://www.parpa.pl/index.php/aktualnosci/1178-stanowisko-parpa-ws-sprzedazy-piwa-bezalkoholowego>

Wykres 16. Jak często według Pana/Pani trzeba by było spożywać napoje procentowe, żeby się od nich uzależnić?

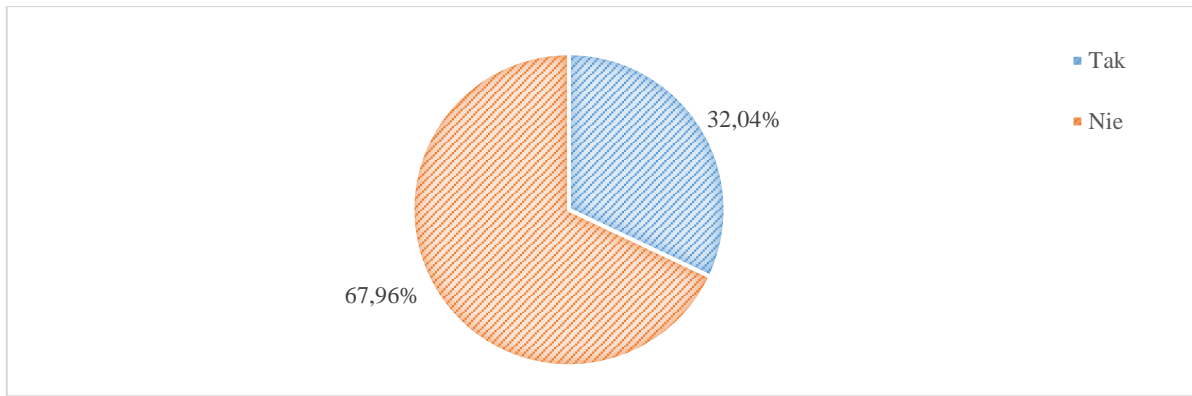
Wobec powyższego, powołując się na zdanie kierownika działu leczenia odwykowego i programów medycznych PARPA wystarczy, aby raz w tygodniu lub nawet raz w miesiącu odczuwać potrzebę spożycia alkoholu, bowiem nie ma określonej dopuszczalnej ilości spożywanego alkoholu, która gwarantowałaby brak szkód zdrowotnych.⁷

Wielokrotne używanie substancji psychoaktywnych nasila ich uzależniające działanie, które objawia się silną potrzebą ich ciągłego przyjmowania, pomimo bycia świadomym szkód (somatycznych, psychicznych, społecznych), jakie te substancje powodują.⁸ Co więcej, uzależnienie to choroba niezwykle złożona wymagająca kompleksowego leczenia.

Mając na uwadze powyższe, na zakończenie badania zapytano mieszkańców o to, czy znają instytucje na terenie gminy Bodzanów, które udzielają pomocy osobom uzależnionym. Uzyskany w tym pytaniu wyniki jest nieco niepokojący, gdyż 67,96% badanych nie zna żadnej instytucji na terenie gminy, udzielającej pomocy osobom uzależnionym. Pozostałe 32,04% badanych potrafiło samodzielnie wskazać przynajmniej jedną instytucję, która zajmuje się taką pomocą. Odpowiedzi respondentów wskazywały najczęściej na Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych, AA i Policję. W celu poszerzania wiedzy mieszkańców na temat instytucji działających w obszarze profilaktyki alkoholowej, zasadnym wydaje się więc podjęcie działań informacyjnych w tym zakresie.

⁷ Fudała J., *Bezpieczne picie alkoholu*, 2017, <https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/uzaleznienia/69551.bezpieczne-picie-alkoholu>

⁸ Dietrich-Muszalska A., *Uzależnienie od substancji psychoaktywnych*, 2015, <http://a.umed.pl/psychiatria/dydaktyka/2015/Uzaleznienia%20od%20SPA%20VI.pdf>

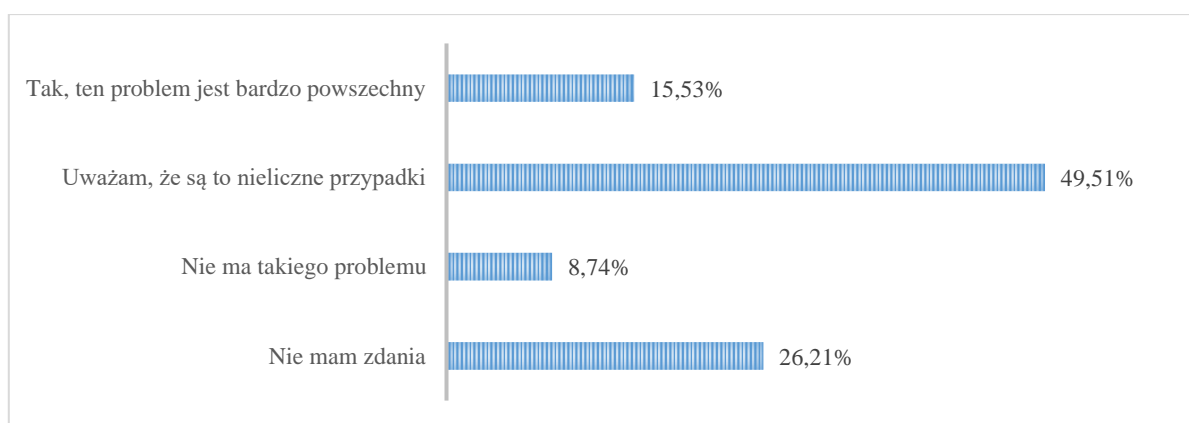

Wykres 17. Czy zna Pan/Pani instytucje na terenie gminy, które pomagają osobom uzależnionym?

Postawy dorosłych mieszkańców gminy wobec narkotyków

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania substancji psychoaktywnych są reprezentatywne ogólnopolskie badania w populacji generalnej. Wyniki badań przeprowadzonych w populacji generalnej potwierdzają, że używanie narkotyków jest o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych. Według danych z badań populacyjnych odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku w Polsce jest 16 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem. Grupą wiekową, która jest często brana pod uwagę w prowadzeniu działań z zakresu przeciwdziałania narkomanii są osoby w wieku 15-34 lata, czyli młodzi dorośli. W przypadku tej grupy rozpowszechnienie używania narkotyków w ciągu ostatniego roku jest wyższe niż w całej populacji. W Polsce odsetek osób używających narkotyków w wieku 15-34 lata wyniósł 10,4%, mimo to Polska nadal znajduje się w grupie krajów o niższych wskaźnikach.⁹

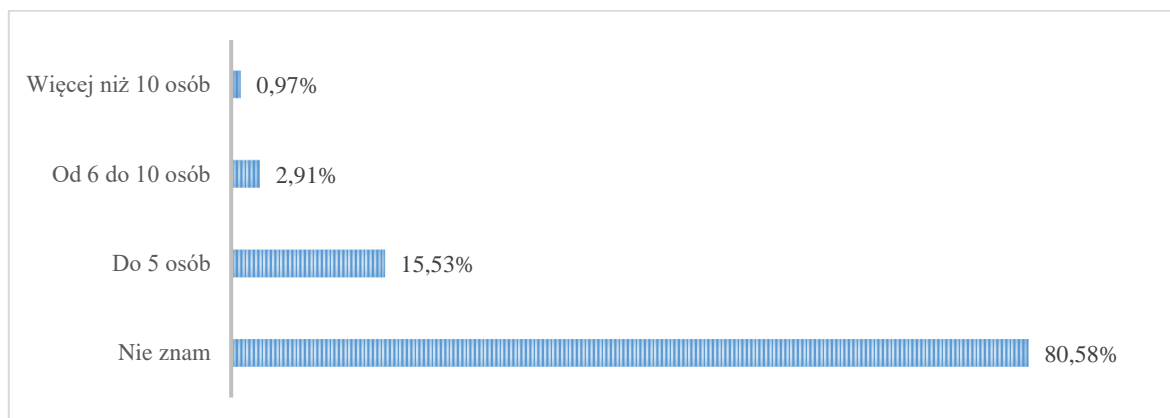
Pomimo tego, iż problem stosowania narkotyków dotyczy głównie ludzi młodych, warto poznać, jakie są postawy dorosłych wobec tego rodzaju substancji psychoaktywnych. Pierwsze pytanie miało na celu ocenę rozpowszechnienia narkomanii na terenie gminy Bodzanów. 49,51% ankietowanych przyznało, że jest to problem zauważalny, natomiast są to nieliczne przypadki, a 15,53% badanych stwierdziło, że jest to bardzo powszechny problem. Według 8,74% problem narkomanii w ogóle nie występuje na terenie gminy, a pozostałe 26,21% respondentów nie miało zdania na ten temat.

Wykres 18. Czy w Pana/Pani opinii na terenie gminy występuje problem narkomanii?

⁹ Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, *Raport o stanie narkomanii w Polsce*, Warszawa 2019

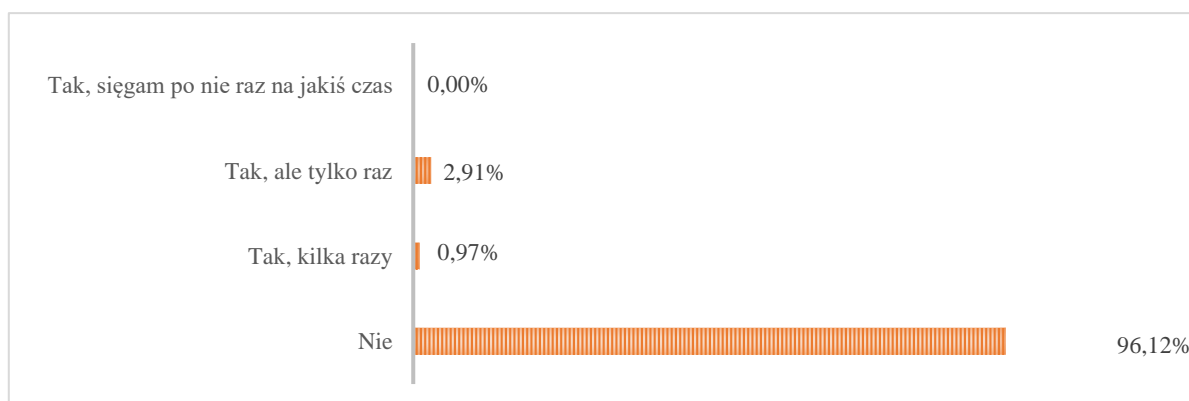
Zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy Bodzanów tj. 80,58% nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto zażywałby narkotyki. Pozostałe 19,42% respondentów przyznało, że zna osoby, które sięgają po tego typu substancje.

Wykres 19. Czy zna Pan/Pani w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?

Zapytano także mieszkańców, czy w swoim otoczeniu znają miejsca, w których można zdobyć narkotyki. 11,65% przyznało, że posiada taką wiedzę, natomiast pozostałe 88,35% zaprzeczyło.

Do zażywania narkotyków bądź innych substancji odurzających przyznało się 3,88% respondentów, przy czym 2,91% zadeklarowało, że był to jednorazowy kontakt, a 0,97% przyznało, że zdarzyło się to kilka razy. Pozostałe 96,12% ankietowanych zaprzeczyło by kiedykolwiek sięgało bo tego typu substancje psychoaktywne.

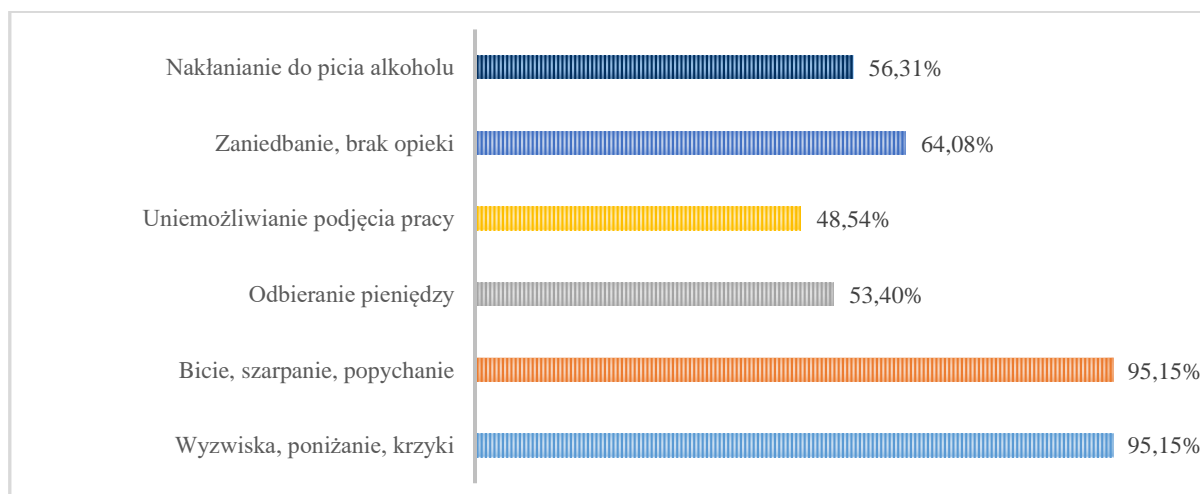
Wykres 20. Czy kiedykolwiek zażywał/a Pan/Pani narkotyki lub inne substancje odurzające?

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

Z Ogólnopolskiej diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie, zrealizowanej w 2019 roku dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wynika, iż według Polaków przemoc w rodzinie jest zjawiskiem stosunkowo częstym. W opinii ankietowanych najbardziej rozpowszechniona jest przemoc psychiczna. 9% osób (a więc co jedenasta) sądzi, że dotyczy niemal każdego gospodarstwa domowego, a kolejne 25% jest zdania, że dotyczy dużej części tj. ponad połowy. (...) Jeśli chodzi o przemoc fizyczną, to w jej przypadku jako zjawisko co najmniej częste postrzegają ją 24% ankietowanych, a jako bardzo rzadkie lub w ogóle nie występujące 15%. Badanie pokazało, że ok. 85% - 90% Polaków identyfikuje różne sytuacje, które świadczą o występowaniu przemocy jako nieakceptowalne, co może świadczyć o coraz większej świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.¹⁰

Na początku tej części ankietyzacji poproszono badanych mieszkańców gminy Bodzanów o wskazanie stwierdzeń, które według nich oznaczają przemoc w rodzinie. Jak się okazało respondenci najczęściej utożsamiają przemoc w rodzinie z przemocą fizyczną tj. biciem, szarpaniem, popychaniem lub przemocą psychiczną, czyli wyzwiskami, poniżaniem czy krzykami.

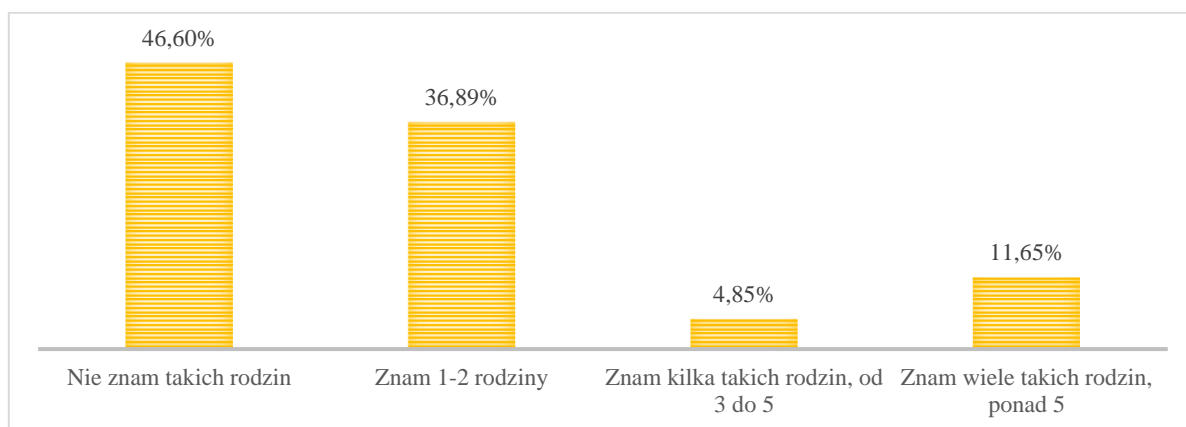
Wykres poniżej przedstawia rozkład poszczególnych odpowiedzi respondentów. Każdy z ankietowanych mógł zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi, stąd suma jest większa niż 100%.

Wykres 21. Które z poniższych stwierdzeń oznaczają według Pana/Pani przemoc w rodzinie?

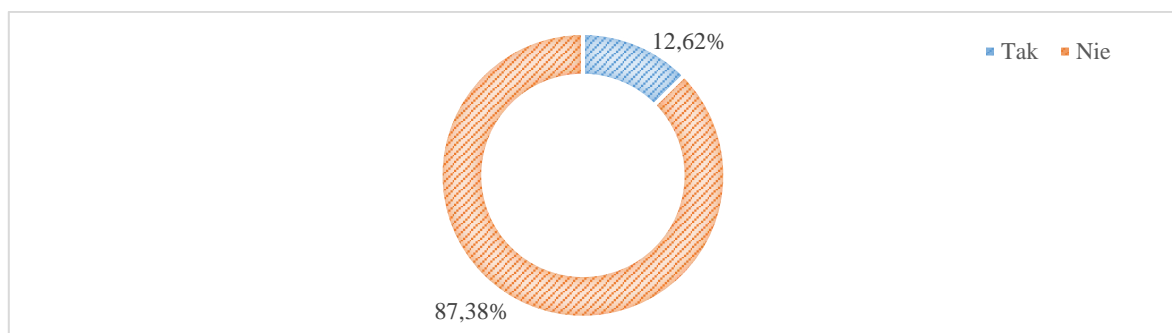
¹⁰ Kantar Polska dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Raport Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie*, 2019

Nieco niepokojący jest wynik, iż wśród ankietowanych, łącznie 53,40% zna rodziny, w których stosowana jest przemoc. Pozostałe 46,60% badanych przyznało, że w ogóle nie zna takich rodzin.

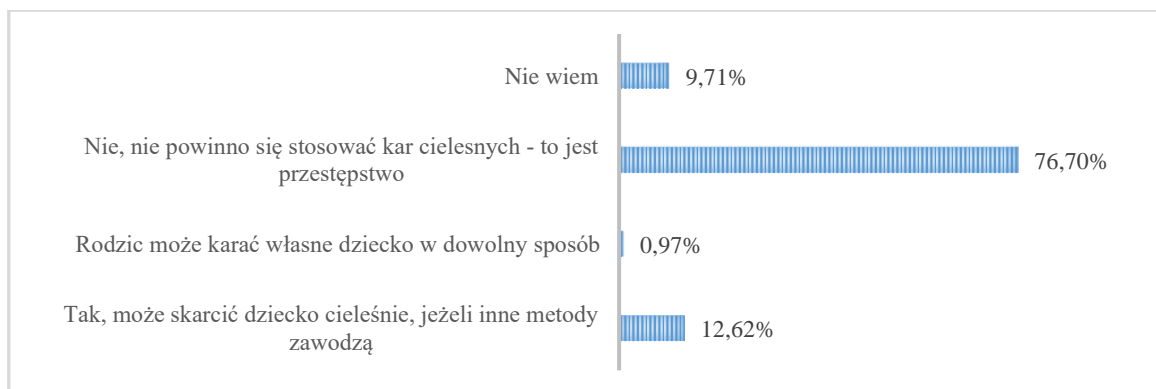
Wykres 22. Czy zna Pan/Pani rodziny, w których według Pana/Pani stosowana jest przemoc w rodzinie?

Respondenci zostali również zapytani czy kiedykolwiek sami doświadczyli przemocy w rodzinie. Zdecydowana większość badanych tj. 87,38% zaprzeczyła by takie zdarzenia miały miejsce. Pozostałe 12,62% potwierdziło natomiast, że doświadczyło przemocy w rodzinie, a osobą stosującą przemoc był najczęściej mąż lub partner, a w dalszej kolejności ojciec. Prawie połowa osób, które potwierdziły doświadczenie przemocy w rodzinie nie wskazała kto wobec nich stosował przemoc.

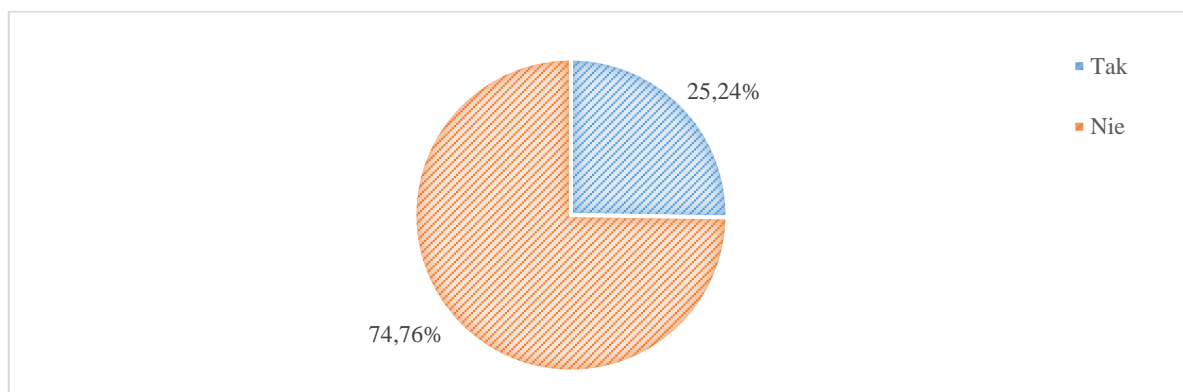
Wykres 23. Czy kiedykolwiek doświadczył/a Pan/Pani przemocy w rodzinie?

Jak wynika z pozyskanych danych, zdecydowana większość mieszkańców tj. 76,70% nie jest zwolennikami kar fizycznych i surowego traktowania dzieci. 12,62% respondentów stwierdziło natomiast, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalne w sytuacji kiedy inne metody wychowawcze zawodzą, a według 0,97% rodzic może karać swoje dziecko w dowolny sposób. Pozostałe 9,71% ankietowanych nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Wykres 24. Czy uważa Pan/Pani, że rodzic może uderzyć własne dziecko?

Nieco niepokojący okazał się wynik dotyczący znajomości instytucji, które świadczą pomoc dla osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie na terenie gminy Bodzanów. Jak wynika z pozyskanych danych, 74,76% ankietowanych nie posiada wiedzy w tym zakresie. Pozostałe 25,24% badanych przyznało, że zna instytucje pomocowe w swoim środowisku, a wśród najczęściej wymienianych znalazły się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja. Pojawiły się również odpowiedzi wskazujące na Policję, Zespół Interdyscyplinarny oraz Punkt uzależnień.

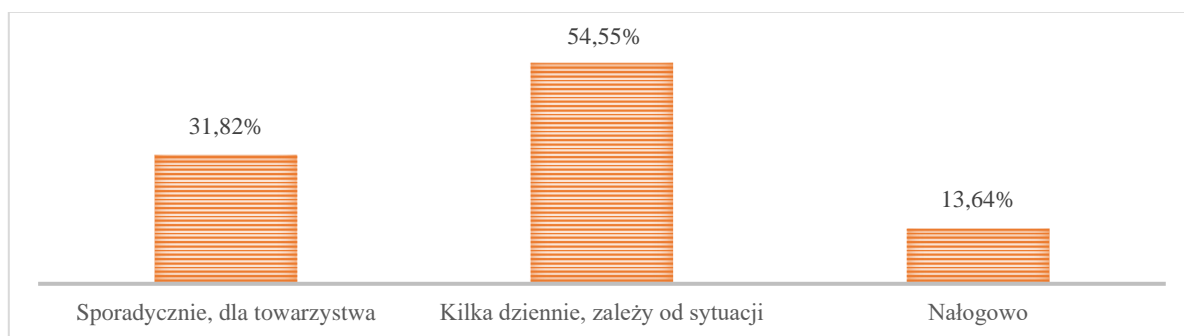
Wykres 25. Czy zna Pan/Pani instytucje działające na terenie gminy, które pomagają osobom doświadczającym przemocy w rodzinie?

Postawy mieszkańców wobec palenia papierosów

Według badań CBOS papierosy pali jedna czwarta dorosłych Polaków (26%) – co piąty regularnie, a co dwudziesty – okazjonalnie. Odsetek palących jest obecnie najniższy w historii badań CBOS. Spośród osób palących, badani regularnie palą stanowią 82%, a okazjonalnie - 18%. Popularność palenia jest zależna od płci badanych. Po papierosa sięga jedna trzecia mężczyzn (31%), w tym regularnie pali 26%. Jest to wyraźna różnica w porównaniu do kobiet, spośród których pali 21%, a regularnie - 17%. Z deklaracji ankietowanych wynika, że jedna czwarta (26%) paliła w przeszłości. Po papierosa nigdy nie sięgnęła prawie połowa Polaków (48%).¹¹

W trakcie ankietyzacji nie zabrakło więc pytań dotyczących problematyki palenia papierosów. Wśród badanych z terenu gminy Bodzanów, 21,36%; w tym 17,81% ogółu kobiet oraz 30,00% mężczyzn przyznało się do palenia, natomiast pozostałe 78,64% zaprzeczyło.

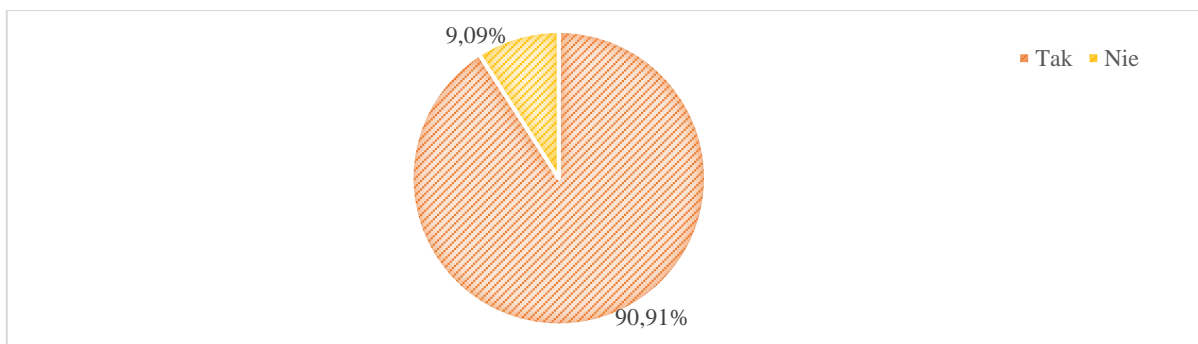
W grupie mieszkańców, którzy przyznali się do palenia, przeważały odpowiedzi wskazujące na palenie papierosów kilka razy dziennie i zależne od sytuacji (54,55%). Kolejno 31,82% respondentów zadeklarowało, że pali sporadycznie, dla towarzystwa. Do nałogowego palenia papierosów przyznało się 13,64% badanych, w tym 7,69% z ogółu kobiet i 22,22% mężczyzn.

Wykres 26. Jak często pali Pan/Pani papierosy?

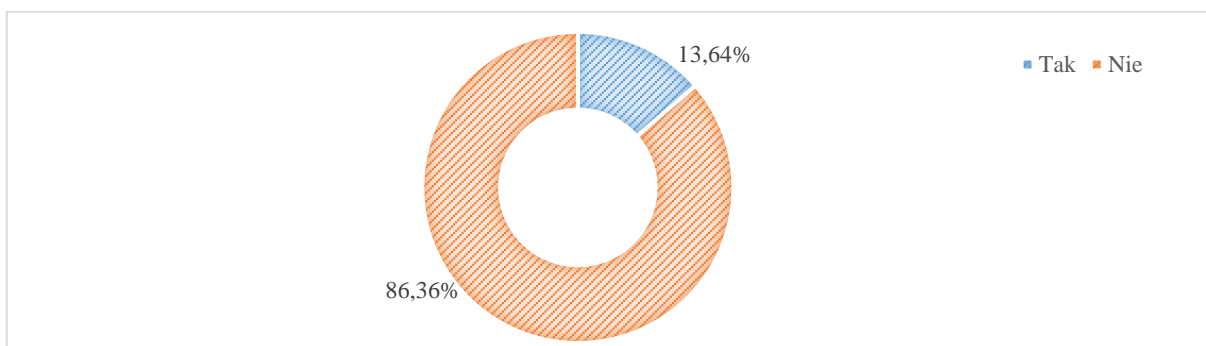
Zbadano także postawy palących ankietowanych wobec wpływu palenia papierosów na ich zdrowie. Jak się okazało, zdecydowana większość z nich tj. 90,91% ma świadomość tego, że papierosy wpływają w sposób negatywny na ich zdrowie. Pozostałe 9,09% palących było przeciwnego zdania.

¹¹ CBOS, *Raport Palenie papierosów*, Warszawa 2019

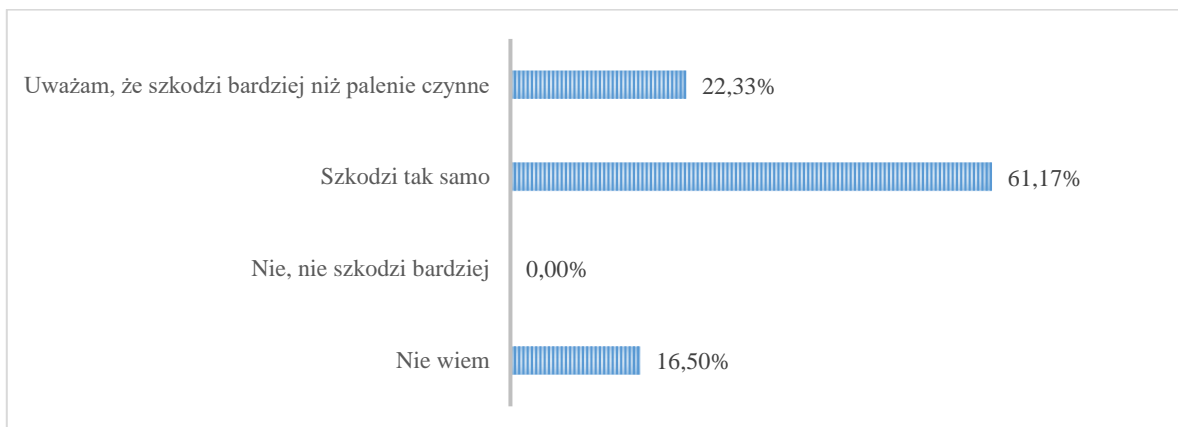
Wykres 27. Czy palenie szkodzi Pana/Pani zdrowiu?

Ponadto 13,64% palących przyznało, że pali papierosy w obecności dzieci. Pozostałe 83,36% z grona palących mieszkańców zaznaczyło, iż nigdy nie zdarzyło się im palić w obecności dzieci.

Wykres 28. Czy pali Pan/Pani w obecności dzieci?

W kontekście konsekwencji zdrowotnych, jakie powoduje palenie zapytano ogółu badanych, czy ich zdaniem palenie bierne szkodzi tak samo jak czynne. Jak wynika z odpowiedzi, większość ankietowanych, w tym zarówno palących jak i nie palących uważa, że szkodliwość palenia biernego jest taka sama lub nawet większa niż w przypadku czynnego palenia. Żaden z badanych nie wyraził zdania przeciwnego w tym temacie. 16,50% respondentów nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Wykres 29. Czy uważa Pan/Pani, że palenie bierne szkodzi tak samo jak palenie czynne?

Postawy mieszkańców wobec problemu hazardu

Gra na pieniądze to zjawisko o dosyć szerokim społecznym zasięgu. W dużej mierze jest to efekt popularności gier Totalizatora Sportowego, który posiada znaczną część rynku gier. Badania ankietowe przeprowadzone w 2019 roku przez CBOS wskazują, że, 37,1% Polaków w wieku 15+ gra na pieniądze, a 27,4% to klienci Totalizatora. Inne gry hazardowe nie są tak popularne, jednak grywa w nie od kilku do kilkunastu procent badanych.¹²

W trakcie ankietyzacji zapytano więc badanych mieszkańców gminy Bodzanów o to czy zdarza im się uczestniczyć we wskazanych formach gier losowych. Jak wynika z pozyskanych danych zdecydowana większość ankietowanych nie bierze udziału w tego typu grach. Wśród tych, którzy przyznali się do uczestnictwa, najbardziej popularną formą gier okazały się zakłady bukmacherskie typu STS, Lotto, w których jak najczęściej przyznawali respondenci uczestniczą od czasu do czasu.

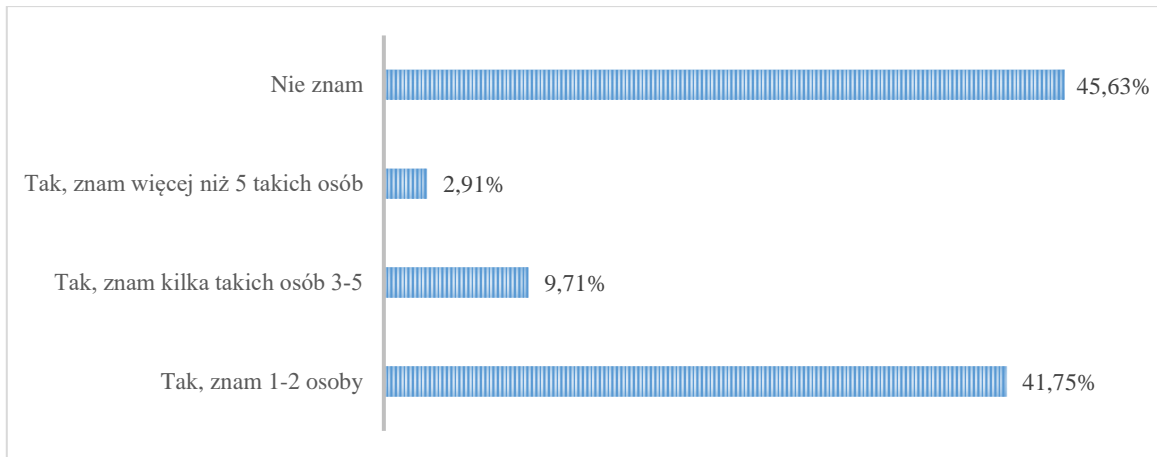
Szczegółowy rozkład odpowiedzi respondentów został zaprezentowany w tabeli poniżej.

Rodzaje gier losowych	Tak, regularnie	Tak, od czasu do czasu	Korzystałem w przeszłości	Nie
Konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegające na wysyłaniu płatnych smsów	0,00%	4,85%	10,68%	84,47%
Gry na automatach w salonie gier	0,00%	0,00%	1,94%	98,06%
Zakłady bukmacherskie np. STS, Lotto	3,88%	13,59%	10,68%	71,84%
Internetowe gry hazardowe np. poker	0,00%	0,00%	0,00%	100,0%

Tabela 11. Czy uczestniczy Pan/Pani we wskazanych formach gier losowych?

Większość respondentów przyznało natomiast, że zna w swoim otoczeniu osoby, które regularnie uczestniczą w grach losowych. 41,75% przyznało, że zna 1-2 takie osoby; 9,71% odpowiedziało, że zna od 3 do 5 osób, a 2,91% zadeklarowało, że zna ponad 5 osób uczestniczących w takich formach rozrywki. Pozostałe 45,63% zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

¹² CBOS, *Raport Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych*, Warszawa 2019

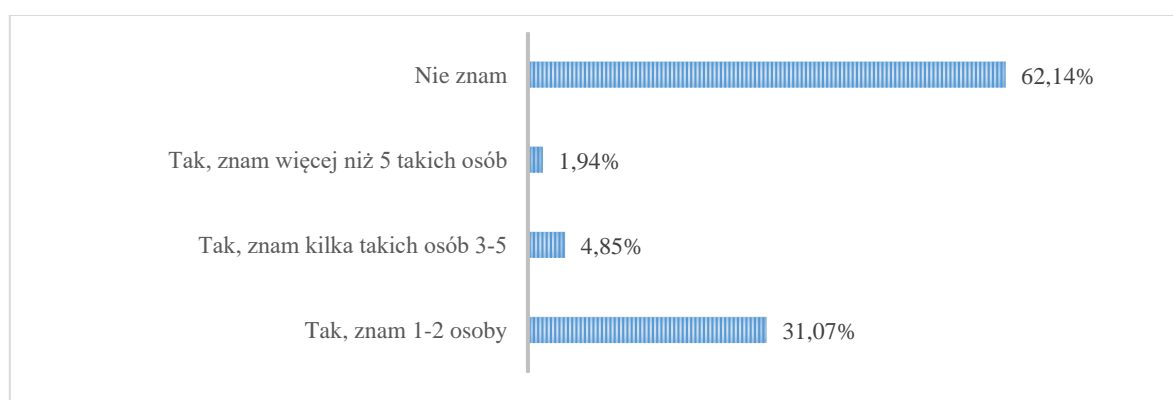
Wykres 30. Czy zna Pan/Pani w swoim otoczeniu osoby korzystające regularnie z gier losowych?

Zagrożenia internetowe

Nieustanny postęp technologiczny, będący imperatywem o sile nieomal równej postępowi biologicznemu, codziennie zmienia otaczającą nas rzeczywistość, kreując nie tylko nowe możliwości, lecz także wyzwania. (...) Takie zjawiska, jak ogólnoświatowa wymiana informacji, stosowanie elektronicznego podpisu, korzystanie z e-bankowości czy niezwykle popularne portale społecznościowe oraz rozrywkowe, prowadzą do wirtualizacji rzeczywistości i „cyfryzacji” ludzkiego życia.¹³

Wraz ze wzrostem popularności i dostępności nowych technologii wzrasta także lista zagrożeń związana z ich użytkowaniem. Za pośrednictwem Internetu, tak jak i w świecie rzeczywistym, popełniana jest cała gama różnego rodzaju przestępstw, jednak użytkownicy nie zawsze zdają sobie z tego sprawę, jak łatwo można stać się ofiarą cyberprzestępczości. Ofiary cyberprzestępczości to najczęściej ofiary oszustw. Oszustwa internetowe stanowią przeważającą grupę przestępstw, która w bardzo szybkim tempie się rozwija i ewoluuje w coraz bardziej złożone formy.

W trakcie ankietyzacji nie zabrakło więc pytań dotyczących problemu zagrożeń związanych z użytkowaniem Internetu. Gdy zapytano respondentów czy znają w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia czy zniesławienia, większość z nich tj. 62,14% odpowiedziała, że nie posiada takich znajomości. Pozostali badani potwierdzili, że znają osoby, które doświadczyły takiej sytuacji.

Wykres 31. Czy zna Pan/Pani w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego?

¹³ Wasilewski, J, *Zarys definicyjny cyberprzestrzeni [w:] „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”* 2013, nr 9, dostęp online: <http://www.abw.gov.pl/pl/pbw/publikacje/przeglad-bezpieczenstwa/987,Przegląd-BezpieczenstwaWewnetrznego-nr-9-5-2013.html>.

CZEŚĆ III

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych

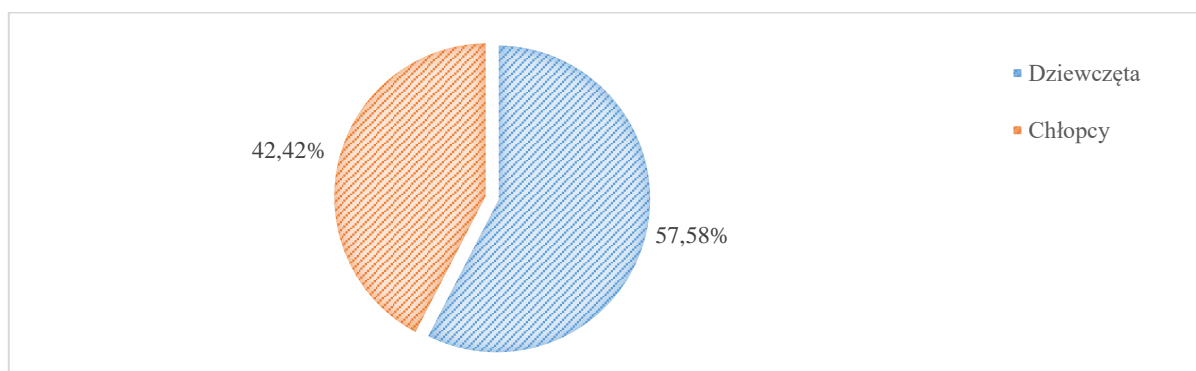
Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

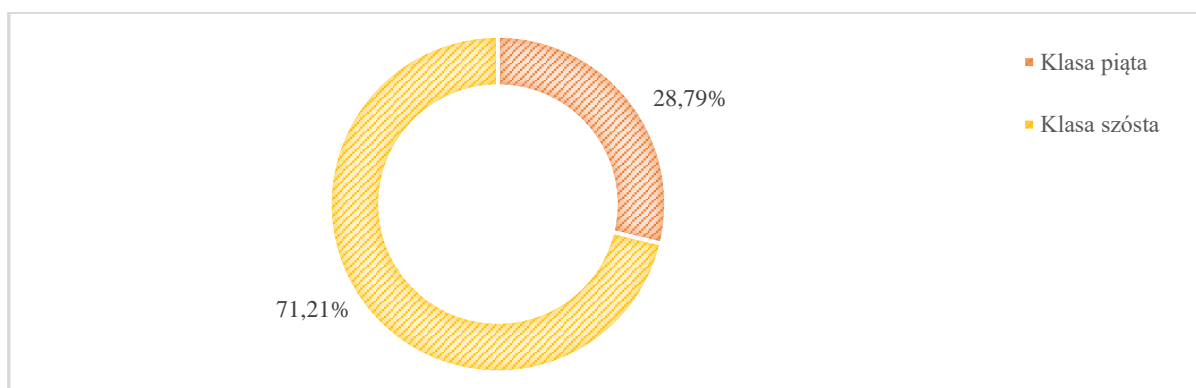
- 1) przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- 2) używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- 3) używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 66 uczniów klas piątych i szóstych szkół podstawowych z terenu gminy Bodzanów. W grupie badanych znalazło się 38 dziewcząt i 28 chłopców.

Wykres 32. Podział grupy badawczej ze względu na płeć

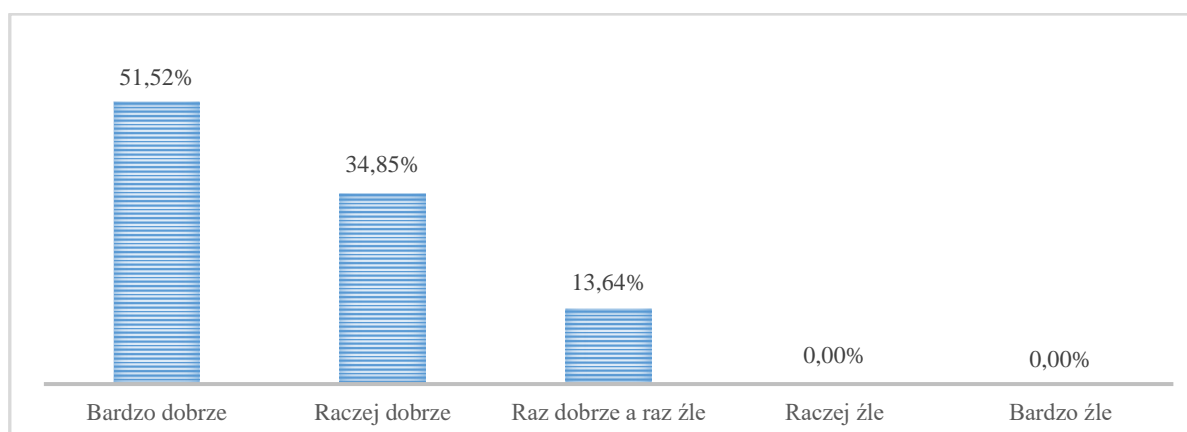

Wykres 33. Podział grupy badawczej według klas

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

Zachowanie człowieka kształtuje się w trakcie jego rozwoju, który świadomie lub nieświadomie podlega procesom socjalizacji i wychowania. Środowisko szkolne w swojej specyfice organizuje indywidualne doświadczenia wychowanków, dostarcza wzorów i modeli zachowania, kształtuje tym samym standardy normatywne młodych ludzi oraz kontroluje wzmocnienia. (...) Szkoła zatem, jako instytucja niezaprzeczalnie jest środowiskiem socjalizacji oraz wychowania, stąd też bierze czynny udział w kształtowaniu zachowania młodego człowieka.¹⁴ Stosunek do szkoły jako instytucji, a także do nauczycieli jest niezmiernie istotny dla rozwoju emocjonalnego i poznawczego ucznia. Normy i wartości określające pożądane zachowania i wzory interakcji społecznych znajdują odzwierciedlenie w klimacie społecznym szkoły. Szkoła stanie się źródłem powstawania przemocy na jej terenie, jeżeli nie zadba o zbudowanie odpowiedniej atmosfery i poczucia przynależności uczniów do społeczności szkolnej.¹⁵

Chcąc pozyskać informacje dotyczące klimatu panującego w szkołach na terenie gminy Bodzanów, uczniowie zostali zapytani o to jak czują się w swojej szkole. Najliczniejsze okazały się odpowiedzi wskazujące na bardzo dobre samopoczucie w szkole, stanowiące 51,52%. Jednocześnie ta odpowiedź była najczęściej wybierana zarówno w grupie dziewcząt jak i chłopców. Kolejno 34,85% stwierdziło, że w szkole czuje się raczej dobrze, a pozostałe 13,64% wybrało odpowiedź wskazującą na zmienne samopoczucie w szkole. Żaden z ankietowanych nie ocenił atmosfery w szkole negatywnie.

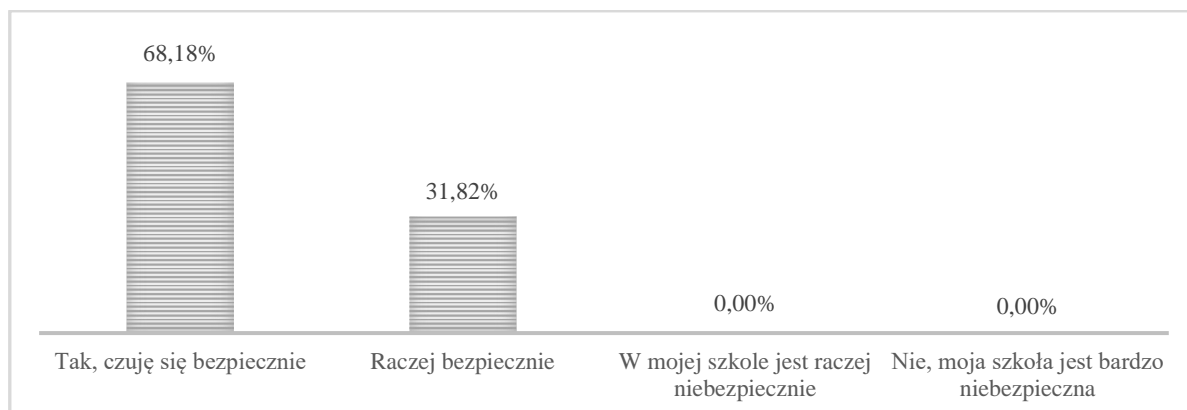
Wykres 34. Jak się czujesz w swojej szkole?

¹⁴ Stachowicz-Piotrowska M., *Agresja w szkole. Przyczyny – problemy – zapobieganie*, 2009

¹⁵ Nerwińska E., *Psychospołeczne uwarunkowania bezpieczeństwa w szkole*, 2015

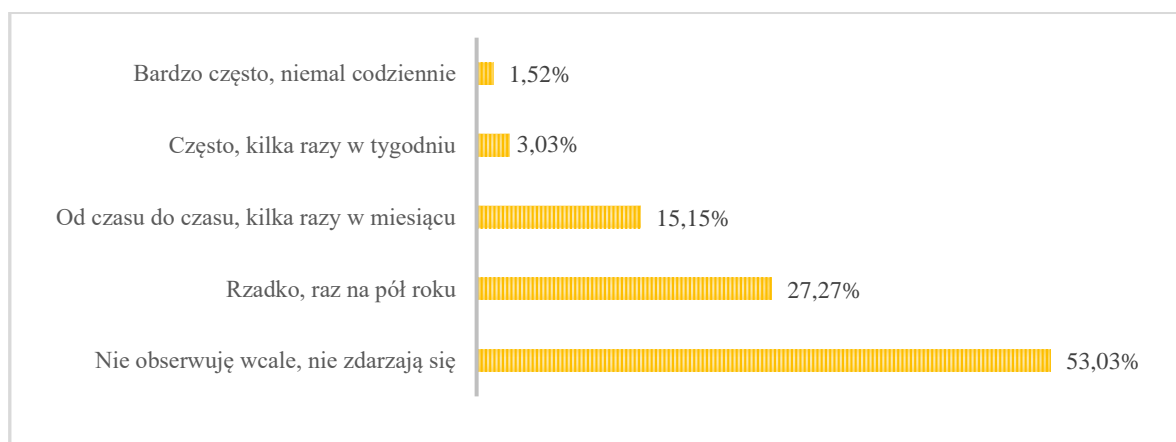
Gdy zadano uczniom pytanie, czy zdarza się im wagarować, wszyscy jednogłośnie zaprzeczyli.

Wszyscy uczniowie postrzegają szkołę jako miejsce bezpieczne, w tym 68,18% badanych zadeklarowało, iż w szkole czuje się zdecydowanie bezpiecznie, a pozostałe 31,82% ankietowanych odpowiedziało, że szkoła jest dla nich miejscem raczej bezpiecznym.

Wykres 35. Czy w szkole czujesz się bezpiecznie?

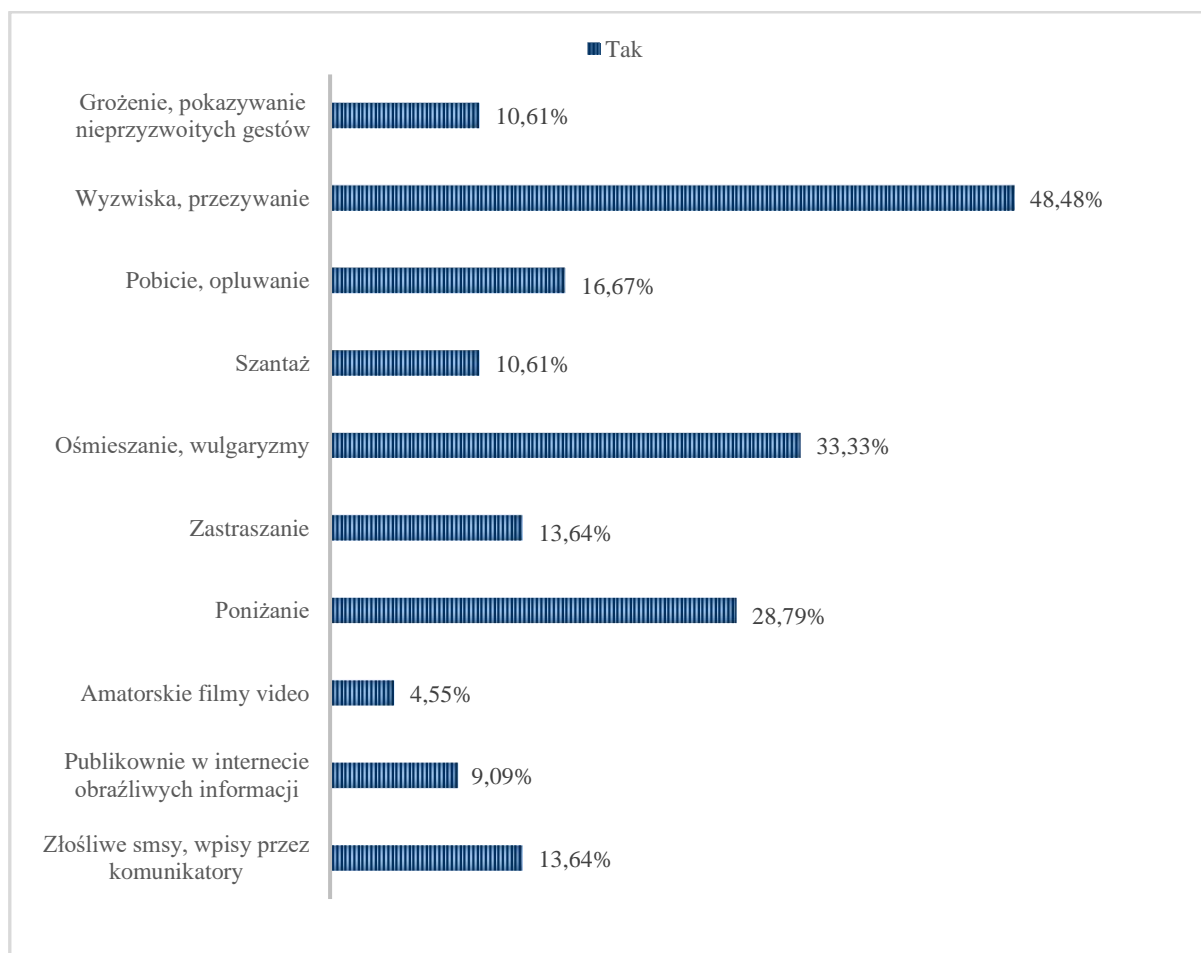
Pomimo tego, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. Zapytano więc jak często zdarzają się w szkole tego typu sytuacje. 27,27% uczniów przyznało, iż obserwuje tego typu zjawiska rzadko, raz na pół roku. Kolejno 15,15% stanowiły odpowiedzi wskazujące na występowanie zjawisk przemocy kilka razy w miesiącu. 3,03% badanych zadeklarowało, że bywa świadkiem przemocy wobec innych uczniów często, kilka razy w tygodniu, a 1,52% respondentów potwierdziło, że takie sytuacje zdarzają się bardzo często, niemal codziennie. Pozostałe 53,03% badanych stwierdziło, że takie sytuacje w ogóle się nie zdarzają.

Wykres 36. Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?

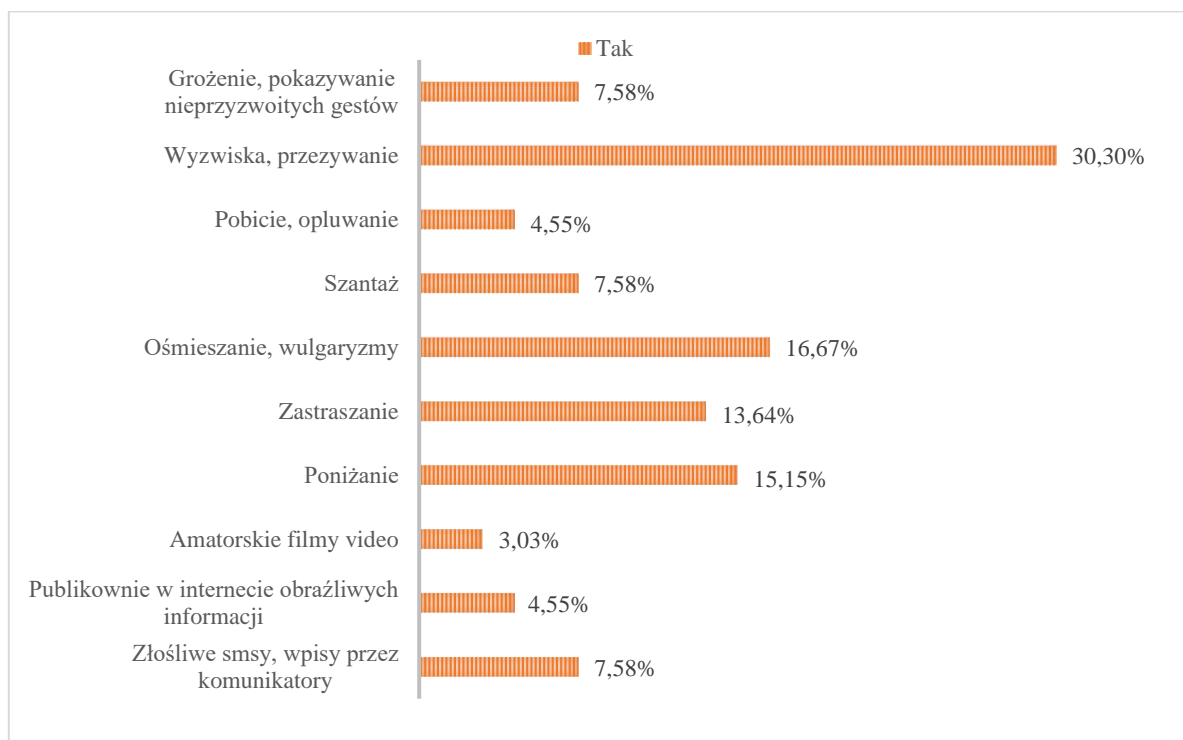
Uczniowie zostali także bezpośrednio zapytani o to czy kiedykolwiek sami byli ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy. Z badania wynika, że osobiście doświadczyło jej 12,12% uczniów; w tym 10,53% ogółu dziewcząt i 14,29% chłopców. Ponadto 7,58% ankietowanych; w tym 7,89% ogółu dziewcząt i 7,14% chłopców przyznało, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Następne pytanie dotyczyło konkretnych form przemocy występujących w środowisku szkolnym. Jak wynika z pozyskanych danych, uczniowie najczęściej spotykają się w szkole z agresją słowną i wyzwiskami, co potwierdziło 48,48% badanych. Biorąc pod uwagę płeć respondentów, ta forma przemocy była znana najczęściej zarówno w grupie dziewcząt (39,47%) jak i chłopców (60,71%). 33,33% ankietowanych potwierdziło również sytuacje związane z ośmieszaniem innych uczniów oraz wulgaryzmami. Wysokie były także odsetki odpowiedzi wskazujących na poniżanie (28,79%) oraz pobicie lub opluwanie (16,67%).

Wykres 37. Czy znasz przypadki stosowania poszczególnych form przemocy?

Następnie zapytano uczniów, czy kiedykolwiek sami doświadczyli, którejs z form przemocy wymienionej w poprzednim pytaniu. Jak się okazało, uczniowie nie tylko obserwują zjawiska przemocy w szkole, ale również osobiście ich doświadczają. Szczegółowe wyniki wskazują, że najczęściej doświadczanymi formami przemocy w środowisku szkolnym jest agresja słowna, a kolejno ośmieszanie i wulgaryzmy oraz poniżanie.

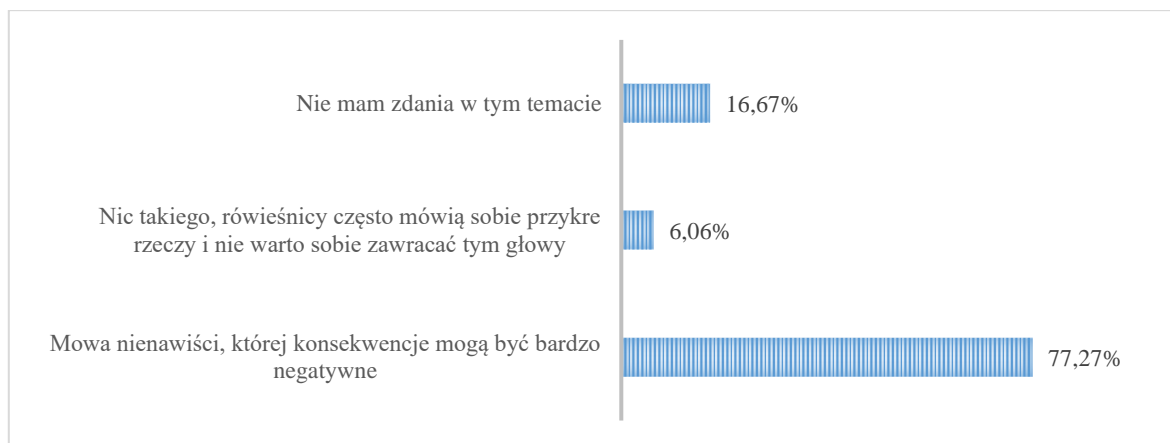
Wykres 38. Czy kiedykolwiek doświadczyłaś/eś poszczególnych form przemocy?

Co więcej, poproszono ankietowanych uczniów o odpowiedź czy poza terenem szkoły również spotykają się z aktami przemocy. 7,58% przyznało, że spotyka się z przejawami przemocy poza szkołą, natomiast pozostałe 92,42% zaprzeczyło by takie sytuacje miały miejsce. Gdy zapytano respondentów o to czy kiedykolwiek brali czynny udział w akcie przemocy, 7,58%; w tym 5,26% ogółu dziewcząt i 10,71% chłopców przyznało, że takie zdarzenia miały miejsce. Pozostali uczniowie tj. 92,42% odpowiedzieli, że nigdy nie brali udziału w czynnym akcie przemocy.

Akty przemocy	Tak	Nie
Czy poza terenem szkoły spotykasz się z aktami przemocy?	7,58%	92,42%
Czy uczestniczyłaś/eś w czynnym akcie przemocy?	7,58%	92,42%

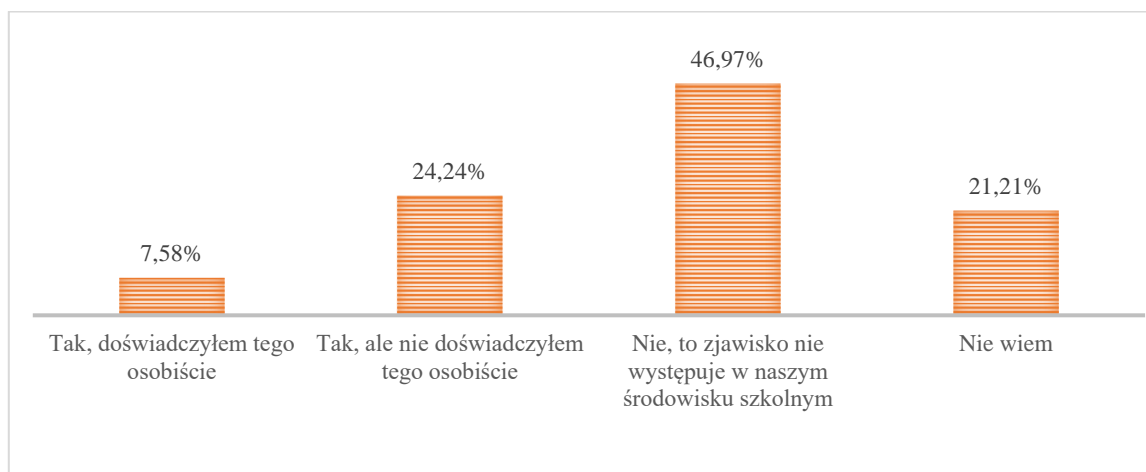
Tabela 12. Akty przemocy wśród uczniów klas piątych i szóstych szkoły podstawowej

W trakcie badania ankietowego wśród uczniów zostały również poruszone zagadnienia związane z występującym coraz częściej w środowisku młodych osób zjawiskiem hejtu. Jak wynika z pozyskanych danych, zdecydowana większość ankietowanych tj. 95,45% wie na czym polega zjawisko hejtu. Według większości uczniów hejt to „mowa nienawiści”, której konsekwencje mogą być bardzo negatywne.

Wykres 39. Czym według Ciebie jest hejt?

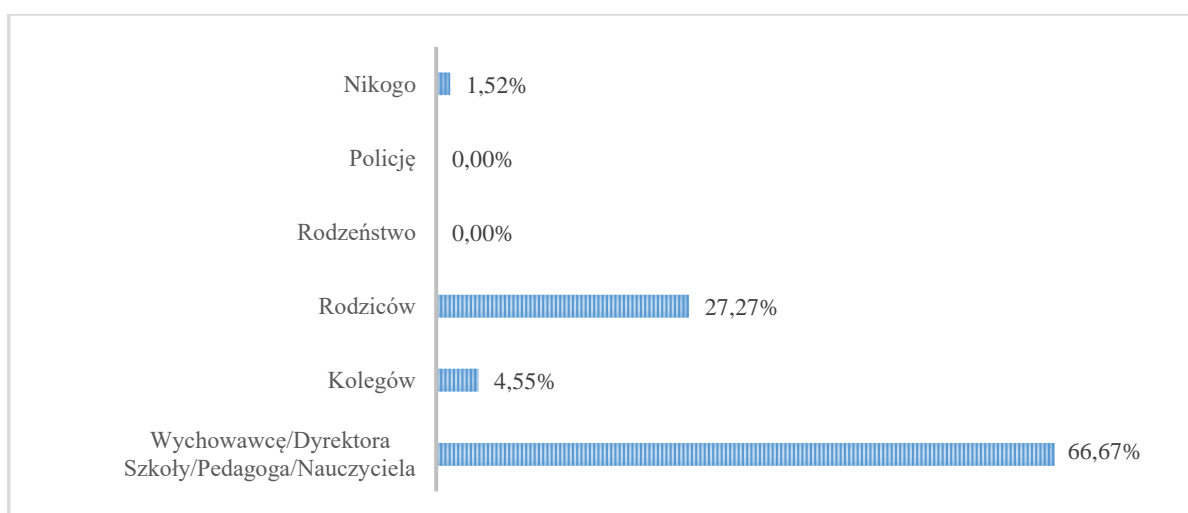
Co więcej, wielu uczniów potwierdziło, że spotkało się z tym zjawiskiem w swoim środowisku szkolnym, w tym część doświadczyła hejtu osobiście.

Wykres 40. Czy spotkałaś/eś się ze zjawiskiem hejtu w swoim środowisku szkolnym?

Bycie ofiarą przemocy jak i świadomość obecności w szkole osób, których się boimy, wpływa na nasze codzienne funkcjonowanie. Często prowadzi do zamykania się w sobie, wycofania, a nawet obwiniania, że to z nami jest coś nie tak, dlatego ktoś w stosunku do nas stosuje przemoc. Nauczyciele powinni zatem kontrolować, aby zjawisko przemocy nie rozprzestrzeniało się, ale też starać się rozmawiać o przemocy z uczniami, którzy jej doświadczają. Tym bardziej, że na pytanie kogo w pierwszej kolejności uczniowie powiadomią, jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy, 66,67% odpowiedziało, że wychowawcę, dyrektora szkoły lub pedagoga. 27,27% uczniów w sytuacji zagrożenia przemocą szukałoby wsparcia u rodziców, a 4,55% poprosiłoby o pomoc kolegów. Pozostałe 1,52% uczniów przyznało natomiast, że nie powiedziałoby o takim fakcie nikomu.

Uzyskany w tym pytaniu wynik jest bardzo pozytywny, gdyż świadczy o tym, iż uczniowie darzą zaufaniem swoich nauczycieli, pedagoga oraz dyrekcję i w sytuacji zagrożenia właśnie do nich zwrócą się z problemem. Dzięki temu grono pedagogiczne będzie w stanie szybko zareagować i wskazać takiej osobie najlepszą ścieżkę rozwiązania problemu.

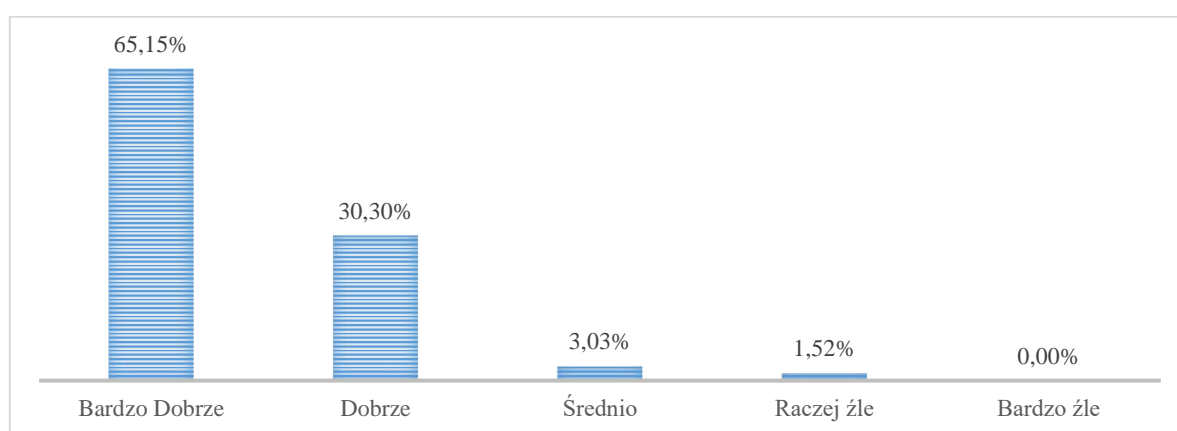

Wykres 41. Kogo zawiadomisz w pierwszej kolejności jeśli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?

Problem przemocy w środowisku domowym

W trakcie ankietyzacji uczniowie odpowiadali również na pytania związane ze swoimi relacjami rodzinnymi oraz klimacie panującym w ich domu.

Pierwsze pytanie tej części badań dotyczyło relacji uczniów z rodzicami i jak się okazało zdecydowana większość z nich tj. 65,15% określiła je jako bardzo dobre. Kolejno 30,30% oceniło je jako dobre, a 3,03% jako średnie. Tylko jeden z uczniów (1,52%) ocenił swoje relacje z rodzicami jako negatywne, przyznając, że są one raczej złe. Odpowiedź wskazująca na bardzo dobry poziom relacji była wybierana najczęściej zarówno w grupie dziewcząt (65,79%), jak również chłopców (64,29%).

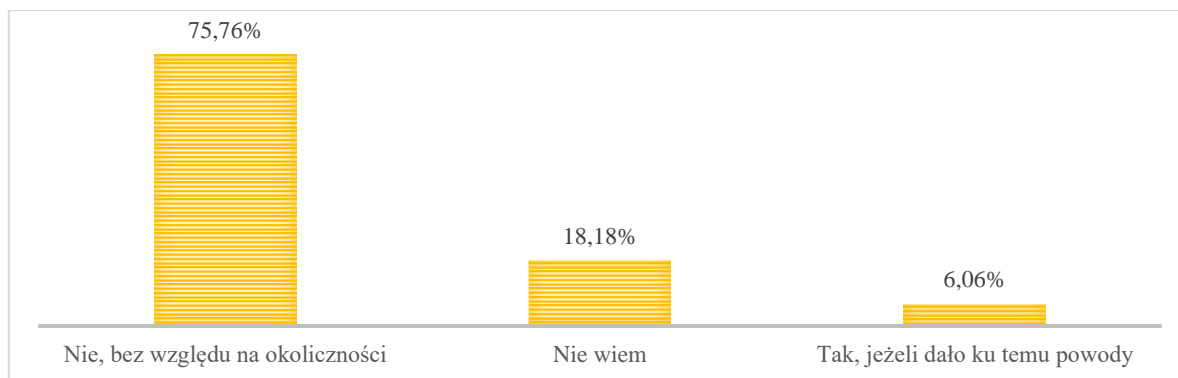

Wykres 42. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?

Gdy zapytano uczniów o to, czy mogą porozmawiać na temat swoich problemów z rodzicami, ponad 71,00% odpowiedziało, że ma pełne zaufanie do swoich najbliższych. Była to odpowiedź najczęściej wskazywana zarówno przez dziewczęta (68,42%), jak i chłopców (75,00%). Kolejno 25,76% zadeklarowało, iż czasem coś powie rodzicom, ale nie zawsze. Pozostałe 3,98% ankietowanych przyznało, że raczej nie rozmawia z rodzicami na takie tematy.

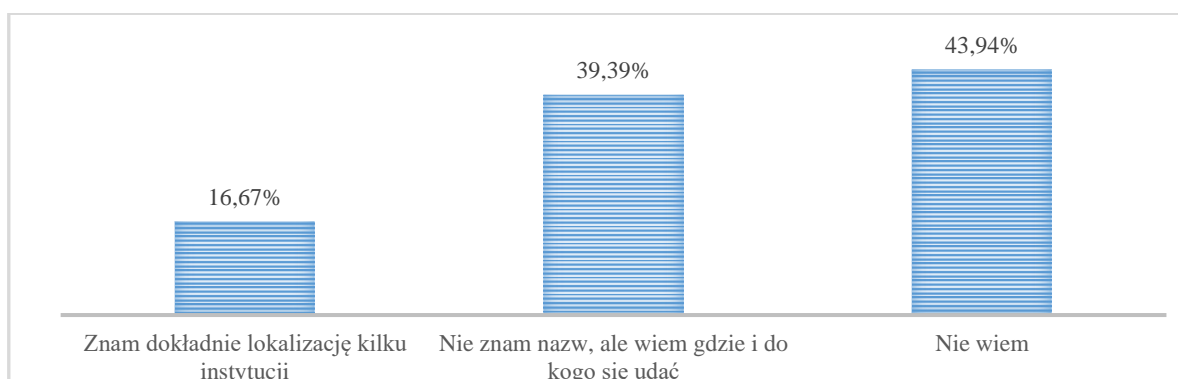
Ponadto, jak wynika z odpowiedzi respondentów, wszyscy czują się bezpiecznie w swoich domach.

W ankiecie pojawiły się również pytania dotyczące metod wychowawczych stosowanych przez rodziców w uznaniu badanych. Gdy zapytano o to, czy rodzic ma prawo uderzyć swoje dziecko; 75,76% uczniów odpowiedziało, że rodzice nie mają prawa tego zrobić bez względu na okoliczności. W ocenie 6,06% mogą w ten sposób ukarać dziecko, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 18,18% uczniów nie wyraziło swojej opinii na dany temat.

Wykres 43. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?

Jak wynika z pozyskanych danych, 16,67% respondentów zna nazwy i dokładną lokalizację kilku instytucji, które zajmują się niesieniem pomocy dla osób dotkniętych problemem przemocy, a 39,39% ankietowanych, zadeklarowało, że nie zna nazw takich instytucji, ale wie gdzie i do kogo udać się po pomoc. Należy jednak zwrócić uwagę, że pozostałe 43,94% uczniów nie posiada żadnej wiedzy na ten temat, stąd zasadnym wydaje się podjęcie działań informacyjnych w tym zakresie.

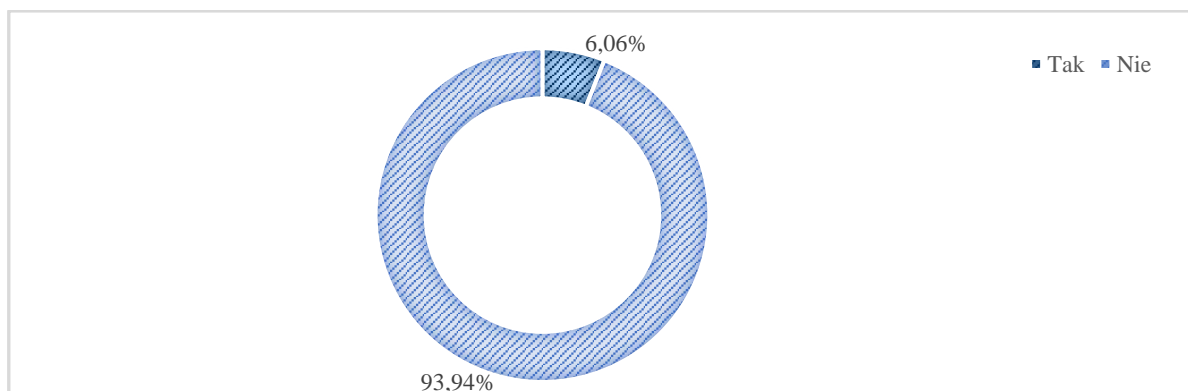

Wykres 44. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom dotkniętym przemocą?

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

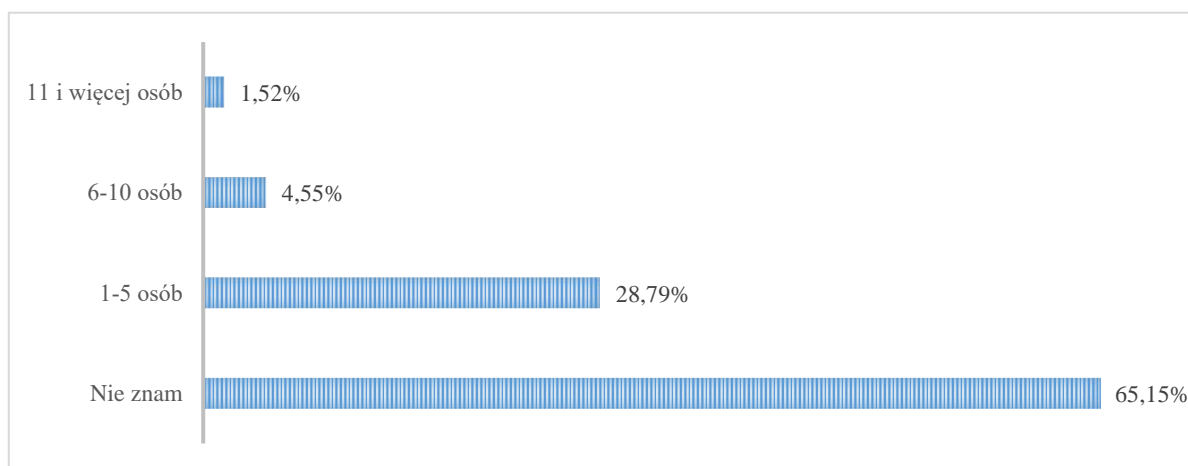
Palenie papierosów

Kolejna część ankiety dotyczyła doświadczeń uczniów z wyrobami nikotynowymi. Zapytano więc badanych czy mają już za sobą inicjację nikotynową. Wśród uczniów klas piątych i szóstych z terenu gminy Bodzanów, 6,06% ankietowanych (4 osoby); w tym 2,63% ogółu dziewcząt i 10,71% chłopców przyznało się do zapalenia papierosa. Pozostałe 93,94% uczniów (62 osoby) odpowiedziało, że jeszcze nigdy nie zdarzyło im się zapalić.

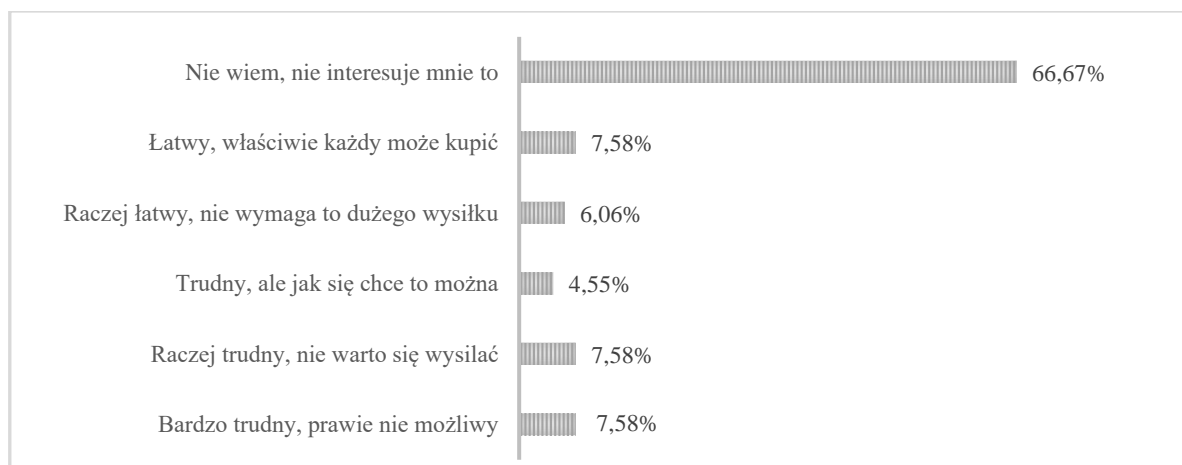
Wykres 45. Czy kiedykolwiek paliłaś/eś papierosa?

W drodze badania okazało się również, iż ogółem 34,85% uczniów; w tym 44,74% ankietowanych dziewcząt i 21,43% chłopców zna w swoim otoczeniu osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosa. Pozostałe 65,15% zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

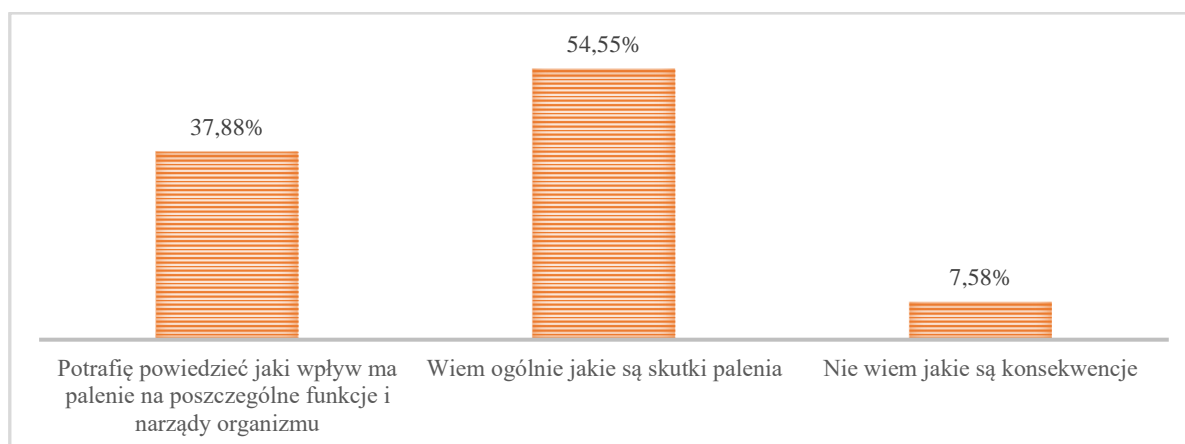
Wykres 46. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia palące papierosa?

Uczniowie zapytani o dostęp do papierosów w swoim środowisku najczęściej odpowiadali, że nie interesują się tym tematem. Taką odpowiedź wskazało 66,67% badanych. Pozostałe osoby dokonały oceny dostępności wyrobów tytoniowych, natomiast ich odpowiedzi były dość zróżnicowane.

Wykres 47. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?

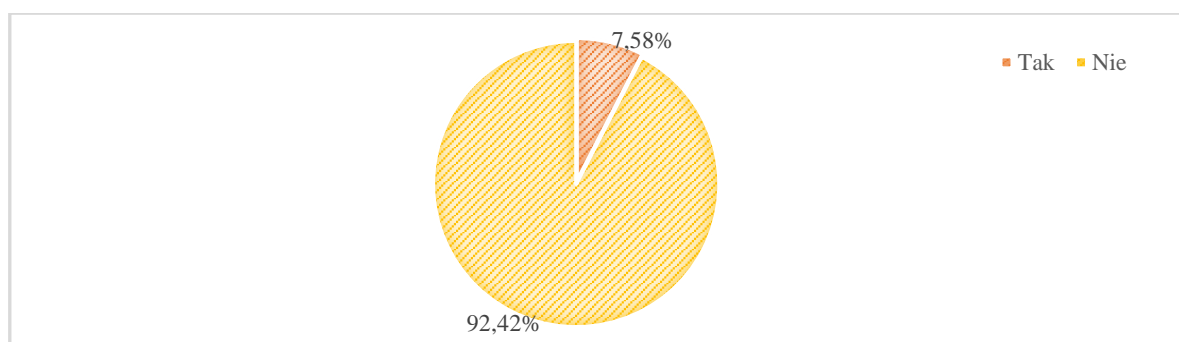
Ponadto uczniowie wysoko ocenili swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. Blisko 38,00% uczniów zadeklarowało, że potrafi dokładnie powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a 54,55% odpowiedziało, że zna ogólne skutki palenia. Pozostałe 7,58% badanych przyznało, że nie posiada żadnej wiedzy w tym zakresie.

Wykres 48. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?

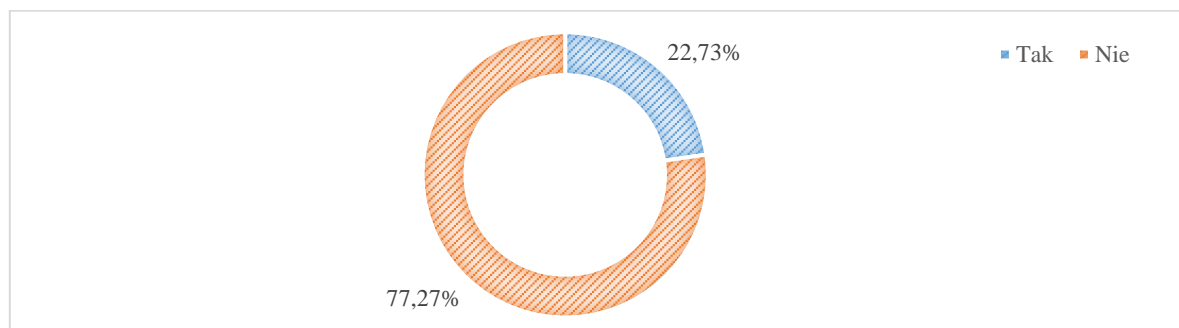
Picie alkoholu

Z badań przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych z terenu gminy Bodzanów wynika, iż 7,58% ankietowanych (5 osób), w tym 5,26% ogółu dziewcząt i 10,71% chłopców ma już za sobą inicjację alkoholową. Pozostałe 92,42% (61 osób) odpowiedziało, że jeszcze nigdy nie spożywało alkoholu.

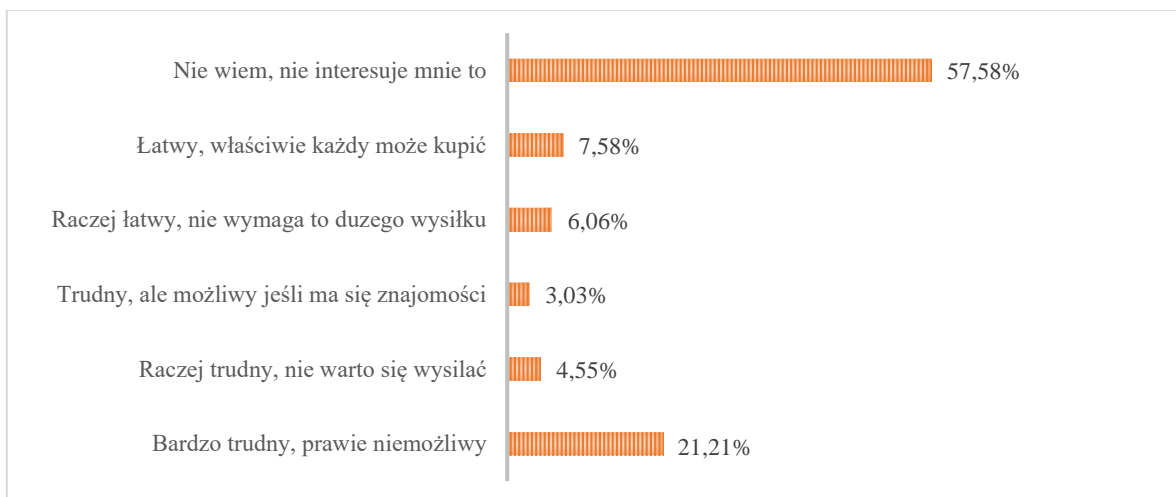
Wykres 49. Czy kiedykolwiek piłaś/eś alkohol?

Gdy zapytano uczniów czy znają w swoim otoczeniu osoby poniżej 18 roku życia, które sięgają po alkohol, 22,73% przyznało, że zna takie osoby. W grupie tej znalazło się 28,95% ogółu dziewcząt oraz 14,29% chłopców. Pozostałe 77,27% przyznało, że nie posiada takich znajomości.

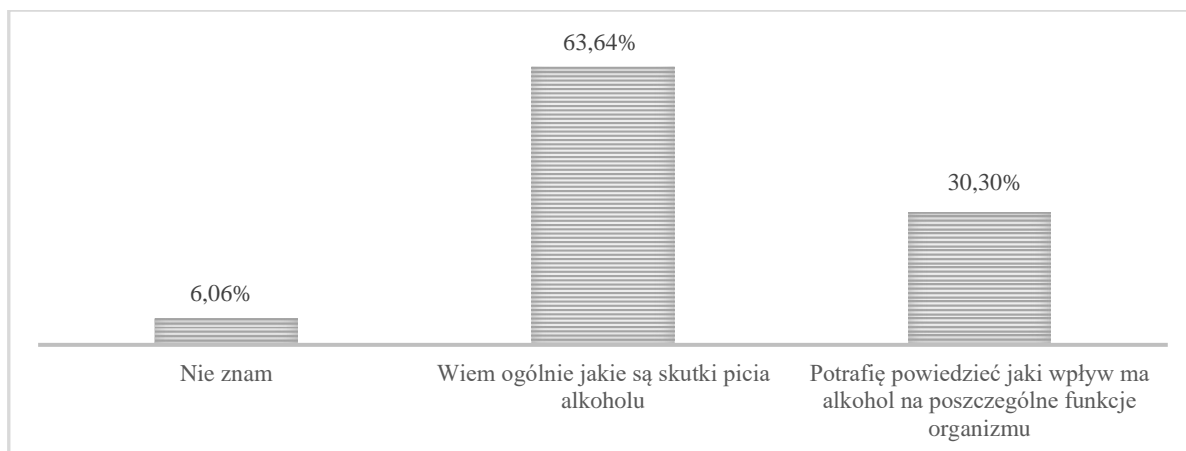
Wykres 50. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?

Pozyskane dane wskazują, że większość uczniów (57,58%) nie potrafiło ocenić dostępności alkoholu w swoim środowisku z uwagi na brak zainteresowania jego kupnem. Wśród pozostałych ankietowanych przeważały natomiast odpowiedzi wskazujące na bardzo trudny dostęp do alkoholu (21,21%). Zdaniem 4,55% badanych jest to zadanie raczej trudne, dlatego nie warto nawet podejmować wysiłku. Kolejno 3,03% badanych stwierdziło, że zakup alkoholu jest trudny, ale prosząc odpowiednie osoby jest możliwy. 6,06% zadeklarowało, że dostęp do alkoholu jest raczej łatwy i nie wymaga dużego wysiłku, a 7,58% badanych stwierdziło, że właściwie każdy może swobodnie nabyć napoje alkoholowe.

Wykres 51. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?

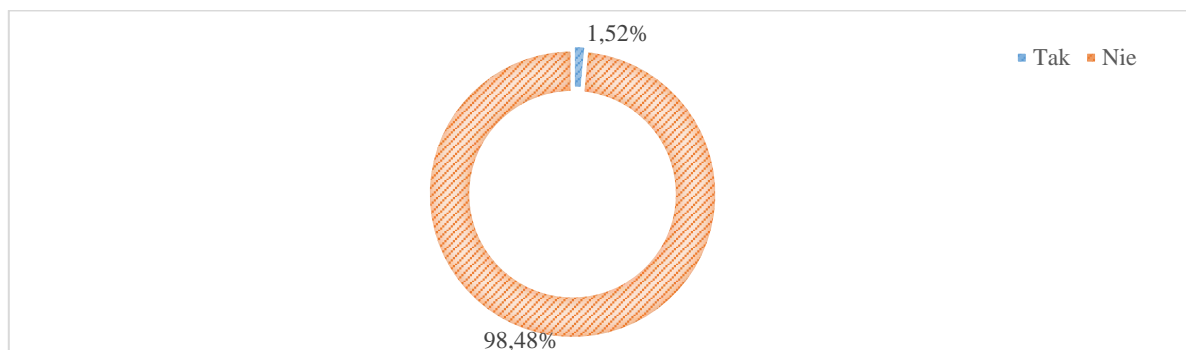
W badaniach nie zabrakło również pytania o znajomość konsekwencji zdrowotnych spożywania alkoholu. 63,64% uczniów zadeklarowało, iż posiada ogólną wiedzę na temat skutków picia, a 30,30% stwierdziło, że potrafi dokładnie powiedzieć jaki wpływ ma alkohol na poszczególne funkcje organizmu. 6,06% ankietowanych przyznało natomiast, że nie posiada żadnej wiedzy na temat konsekwencji zdrowotnych spożywania alkoholu.

Wykres 52. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?

Zażywanie narkotyków

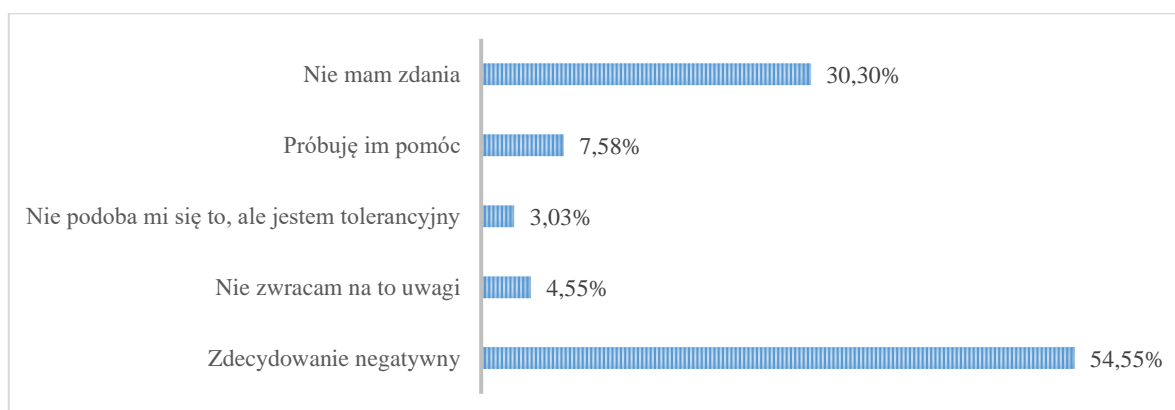
Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych wynika, że zdecydowana większość z nich tj. 98,48% nie zna w swoim środowisku osób zażywających narkotyki. Tylko jeden z uczniów (1,52%) przyznał, że zna osoby zażywające tego typu substancje psychoaktywne.

Wykres 53. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?

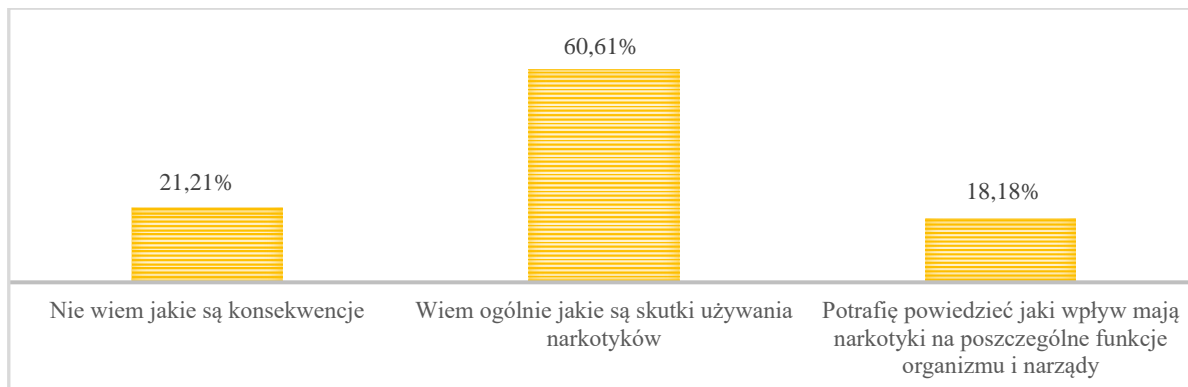
Gdy zapytano uczniów czy kiedykolwiek ktoś namawiał ich do zażycia narkotyków, wszyscy stanowczo zaprzeczyli.

W trakcie ankietyzacji pojawiło się również pytanie o to jaki jest stosunek badanych uczniów do osób zażywających narkotyki. Największy odsetek tj. 54,55% stanowiły odpowiedzi ankietowanych wskazujące na negatywny stosunek do osób, które używają tego typu substancji psychoaktywnych. Kolejno 7,58% zadeklarowało, że stara się pomóc osobom zażywającym narkotyki, a 4,55% stwierdziło, że nie zwraca uwagi na zachowania innych. 3,03% przyznało, że nie podoba się im takie zachowanie, ale są tolerancyjni wobec wyborów innych. Pozostałe 30,30% nie potrafiło wyrazić swojej opinii na dany temat.

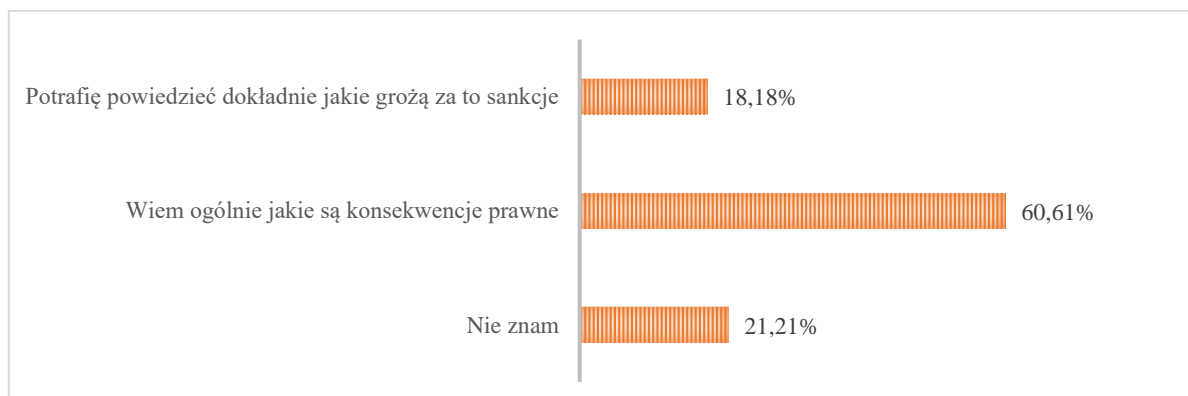
Wykres 54. Jaki jest Twój stosunek do osób zażywających narkotyki?

Kolejne pytanie miało na celu określenie poziomu wiedzy uczniów w zakresie konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków. 60,61% badanych zadeklarowało, że zna ogólne skutki zdrowotne zażywania tego typu substancji, a 18,18% stwierdziło, że jest w stanie wskazać wpływ narkotyków na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 21,21% przyznało natomiast, że nie posiada żadnych informacji w tym zakresie.

Wykres 55. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?

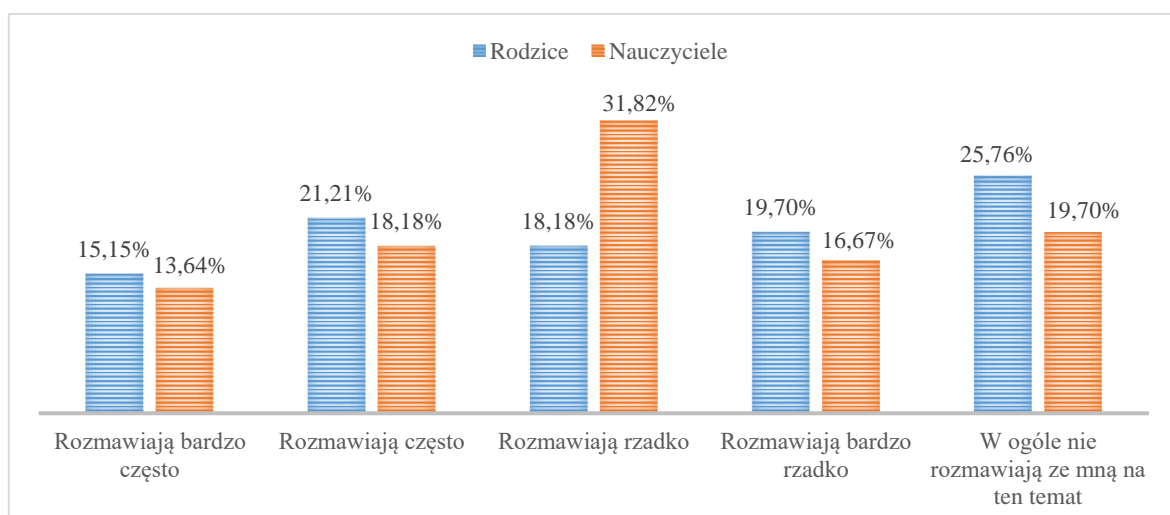
W drodze badania okazało się, iż taki sam odsetek badanych tj. 21,21% nie zna prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. 60,61% badanych stwierdziło, że wie jakie są ogólne kary, a 18,18% zadeklarowało, że potrafi powiedzieć dokładnie, jakie grożą za to sankcje.

Wykres 56. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?

Należy zaznaczyć, iż szkolna profilaktyka narkomanii zaczyna się od dostrzegania przez dorosłych, w tym przypadku nauczycieli i rodziców - potencjalnych zagrożeń w środowisku lokalnym oraz rozpoznania skali problemu w danej społeczności szkolnej czy też rodzinie. Kolejnym etapem jest natomiast informowanie o narkomanii oraz skutkach używania tego rodzaju środków psychoaktywnych.

Mając na uwadze powyższe, uczniowie zostali zapytani czy rodzice oraz nauczyciele rozmawiają z nimi na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków. Jak najczęściej przyznawali respondenci, rodzice nie podejmują z nimi takich rozmów, natomiast nauczyciele poruszają takie tematy, ale robią to rzadko. Wobec powyższego zasadnym wydaje się podjęcie działań informacyjno- profilaktycznych w danej tematyce, skierowanych nie tylko bezpośrednio do uczniów ale również do rodziców, opiekunów oraz kadry pedagogicznej.

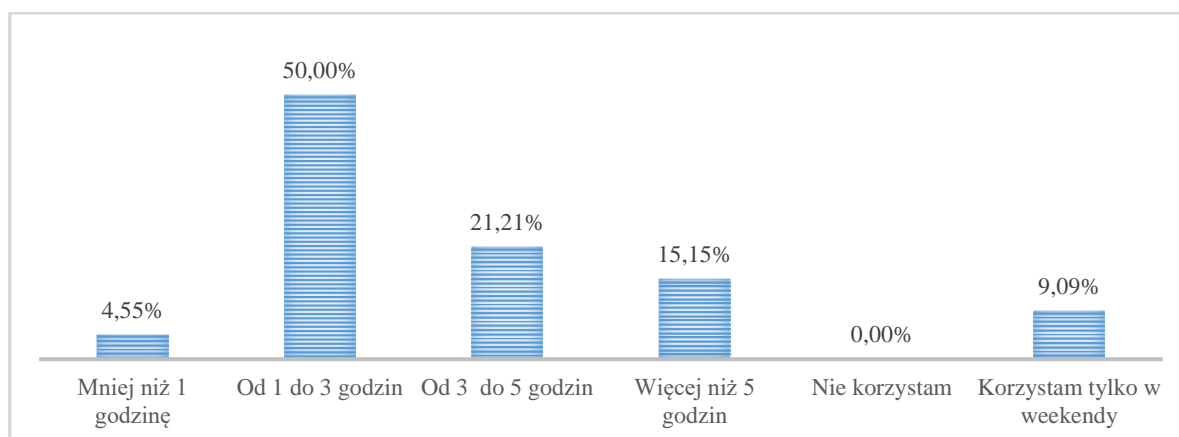

Wykres 57. Czy rodzice i nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków/dopalaczy?

Uczniowie a inne zagrożenia

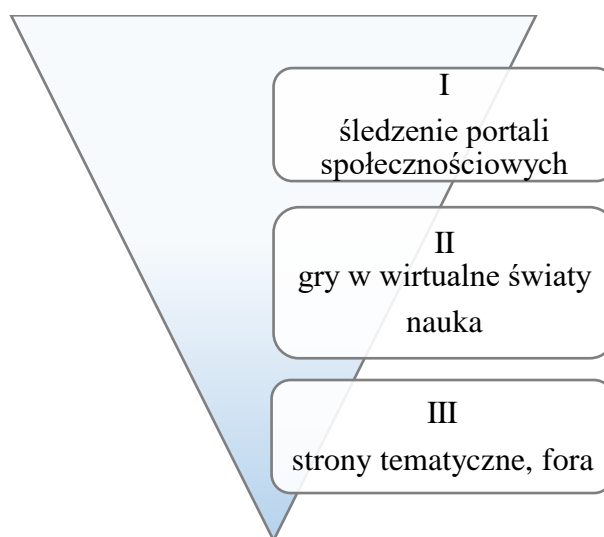
Komputer i Internet w życiu uczniów

Jak wynika z pozyskanych danych zdecydowana większość badanych uczniów posiada swój komputer, telefon czy tablet. Jak najczęściej przyznają uczniowie, że sprzętów elektronicznych korzystają od jednej do trzech godzin w ciągu dnia. Taką odpowiedź wskazała połowa badanych i jednocześnie była ona najczęściej wybierana zarówno w grupie dziewcząt (55,26%) jak i chłopców (42,86%).

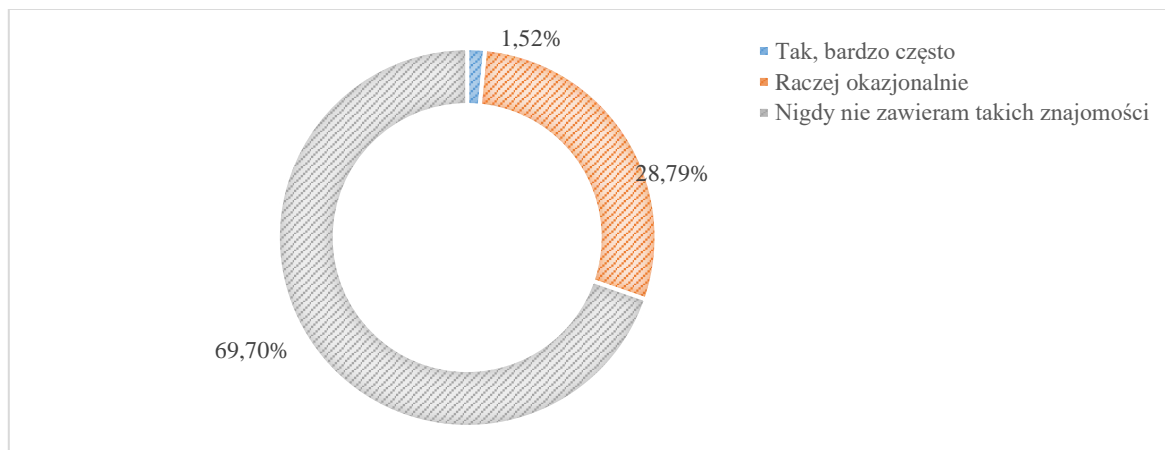

Wykres 58. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?

Badani korzystając z komputera, telefonu czy tabletu najczęściej poświęcają czas na śledzenie portali społecznościowych, kolejno gry w wirtualne światy oraz odwiedzanie stron internetowych w związku z nauką. Najrzadziej korzystają ze stron tematycznych lub zawierających fora.

Gdy zapytano badanych o to, czy często zawierają nowe znajomości w Internecie, 69,70% odpowiedziało, że takie sytuacje w ogóle się nie zdarzają. Pozostali ankietowani przyznali, że zdarza się im nawiązywać nowe kontakty w sieci; w tym 28,79% zadeklarowało, że robi to okazjonalnie, a 1,52% odpowiedziało, że zdarza się to bardzo często.

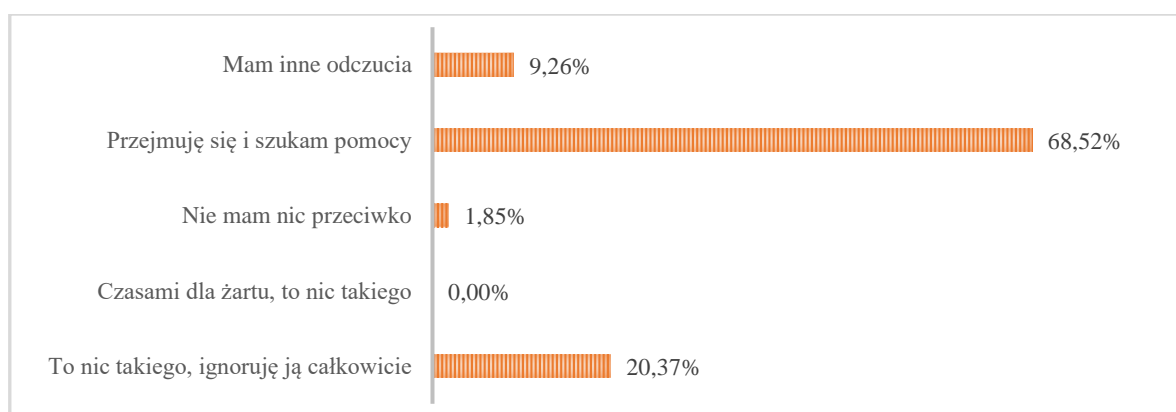

Wykres 59. Jak często zawierasz nowe znajomości w Internecie?

Uczniowie a problem zjawiska cyberprzemocy

W trakcie ankietyzacji pojawiły się również pytania mające na celu zdiagnozowanie problemu cyberprzemocy występującego w środowisku badanych. Na początku zapytano uczniów czy wiedzą czym jest cyberprzemoc. 81,82% badanych zadeklarowało, że wie na czym polega to zjawisko, natomiast pozostałe 18,18% uczniów przyznało, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Uczniowie, którzy uprzednio potwierdzili posiadanie wiedzy na temat zjawiska cyberprzemocy, zostali zapytani o swoje odczucia co do aktów tej formy przemocy. Jak wynika z odpowiedzi, ankietowani najczęściej przejmują się tym zjawiskiem i szukają pomocy. Taką odpowiedź wskazało 68,52% badanych i jednocześnie była ona najczęściej wybierana zarówno w grupie dziewcząt (77,42%) jak i chłopców (56,52%). Kolejno 20,37% stanowiły deklaracje ankietowanych wskazujące na całkowite ignorowanie takich zdarzeń. 1,85% uczniów stwierdziło, że nie ma nic przeciwko takim sytuacjom, a pozostałe 9,26% wyraziło swoje indywidualne zdanie na temat cyberprzemocy.

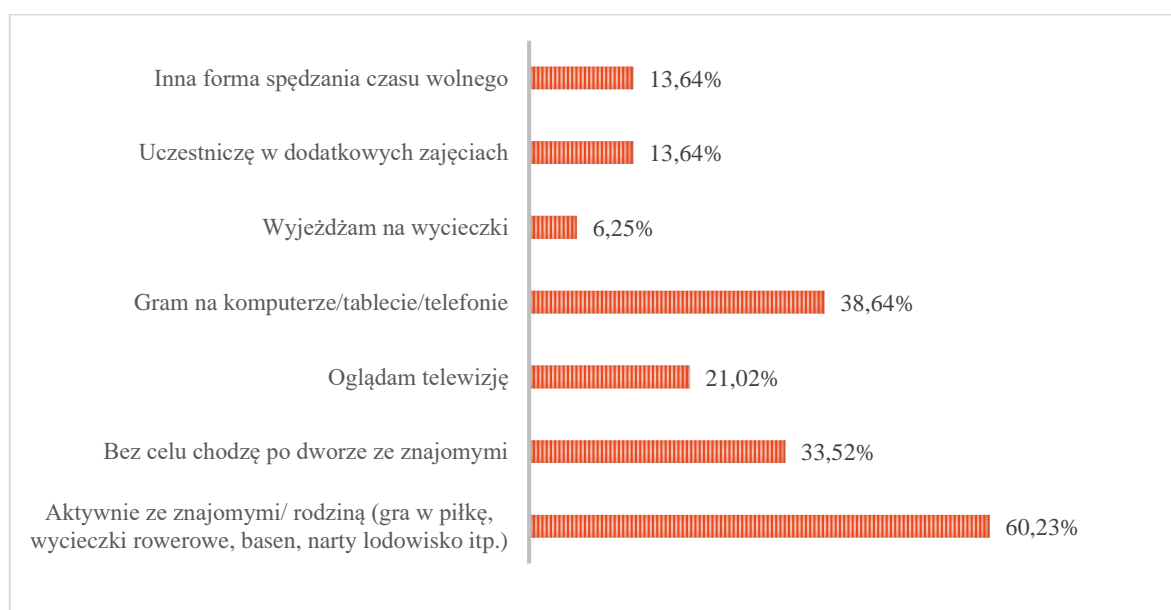
Wykres 60. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?

W drodze przeprowadzonego badania okazało się również, iż 12,12% uczniów, w tym 10,53% ogółu dziewcząt i 14,29% chłopców osobiście doświadczyło cyberprzemocy, gdyż zdarzyło się, że wbrew ich woli zrobiono im zdjęcie lub nagrano film z ich udziałem. Kolejno 69,70% zaprzeczyło takim sytuacjom, a pozostałe 18,18% nie przypominało sobie takiego zdarzenia. Kolejno zadano uczniom pytanie, czy sami kiedykolwiek byli sprawcami oczerniania lub szantażowania kogoś przy użyciu urządzeń elektronicznych. 4,55% badanych; w tym 2,63% ogółu dziewcząt i 7,14% chłopców przyznało się do tego typu zachowań. Pozostali uczniowie tj. 95,45% zaprzeczyli takim działaniom.

Nieco niepokojący okazał się wynik dotyczący wiedzy uczniów na temat organizacji czy serwisów świadczących pomoc dla osób dotkniętych problemem cyberprzemocy. Jak wynika z odpowiedzi respondentów, 66,67% z nich nie zna ani jednej takiej organizacji. Pozostałe 33,33% ankietowanych zadeklarowało, że potrafi wskazać choć jedną instytucję lub organizację, która zajmuje się taką pomocą.

Spędzanie czasu wolnego

W ankiecie internetowej dla uczniów nie zabrakło pytania o to jak najczęściej spędzają swój wolny czas. Większość ankietowanych tj. 66,67% odpowiedziało, że w wolnych chwilach podejmuje różne formy aktywności fizycznej jak np. gra w piłkę, jazda na rowerze, basen czy sporty zimowe. Kolejno 45,45% przyznało, że czas wolny poświęca na korzystanie ze sprzętów elektronicznych, m.in. grę na komputerze, tablecie czy telefonie, a 19,70% ogląda telewizję. 10,61% zadeklarowało, że zazwyczaj chodzi po mieście bez celu, ze znajomymi. 3,03% uczestniczy w zajęciach dodatkowych i tyle samo czas wolny przeznacza na wycieczki. Pozostałe 19,70% wybiera inne formy spędzania czasu wolnego.

Wykres 61. Jak najczęściej spędzasz swój czas wolny?

Wyniki pozyskane w tej części badania kształtują się pozytywnie, gdyż jak wynika z odpowiedzi respondentów, swój czas wolny spędzają najczęściej aktywnie, poprzez różne formy aktywności fizycznej m.in. grę w piłkę, jazdę na rowerze, basen czy też uprawianie innych dyscyplin sportowych. Należy jednak zwrócić uwagę, iż wysoki odsetek stanowią również deklaracje badanych wskazujące na spędzanie czasu wolnego przed komputerem lub na korzystaniu z innych sprzętów elektronicznych.

CZEŚĆ IV

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych

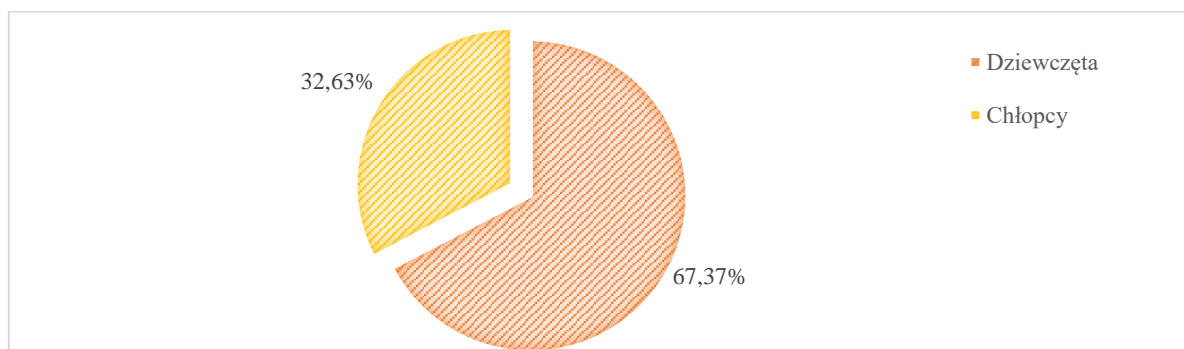
Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

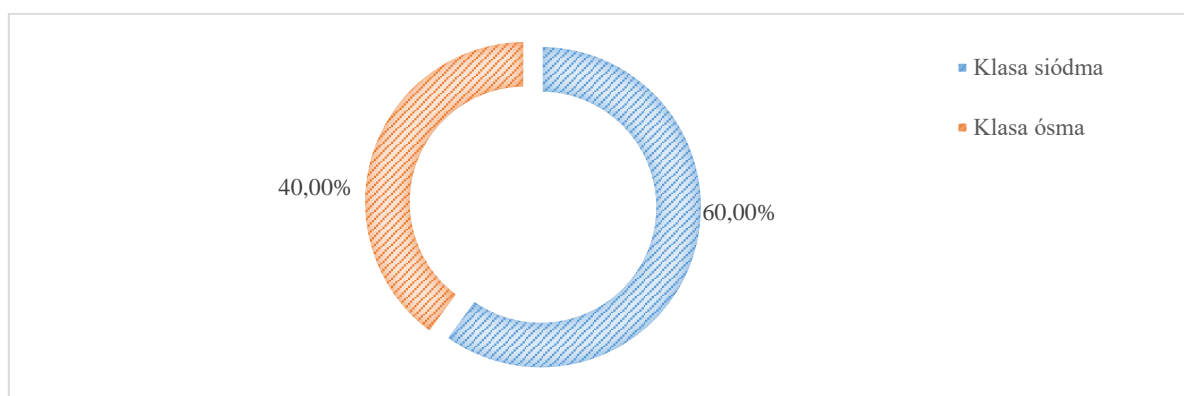
- 1) przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- 2) używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- 3) używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 95 uczniów klas siódmych i ósmych szkół podstawowych z terenu gminy Bodzanów; w tym 64 dziewczęta i 31 chłopców.

Wykres 62. Podział grupy badawczej ze względu na płeć

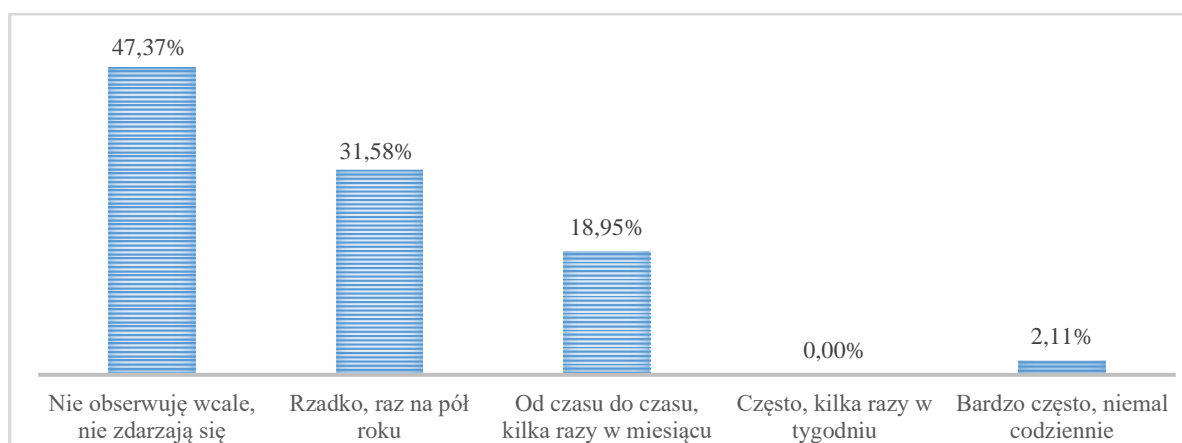

Wykres 63. Podział grupy badawczej według klas

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

Szkoła jest jednym ze źródeł przemocy i równocześnie znaczącym środowiskiem w życiu dziecka. Przez swoje intencjonalne oddziaływanie nie tylko stymuluje intelektualny rozwój ucznia, ale także wspiera kształcenie cech jego osobowości. Bardzo ważną rolę w tym procesie odgrywa klimat oraz relacje interpersonalne dziecka zarówno z nauczycielami jak i z uczniami. Jest to równocześnie obszar, na którym młody człowiek styka się z przemocą i tę przemoc odczuwa.¹⁶

Na początku tej części badania zapytano uczniów klas siódmych i ósmych jak często zdarza im się obserwować zjawiska przemocy rówieśniczej w szkole. 31,58% stanowiły odpowiedzi badanych wskazujące na występowanie takich sytuacji rzadko, kilka razy w roku. 18,95% potwierdziło obserwowanie zjawisk przemocy kilka razy w miesiącu, a 2,11% stwierdziło, że zjawiska przemocy występują w szkole bardzo często, niemal codziennie. Pozostałe 47,37% uczniów odpowiedziało, iż w szkole takie przypadki w ogóle się nie zdarzają.

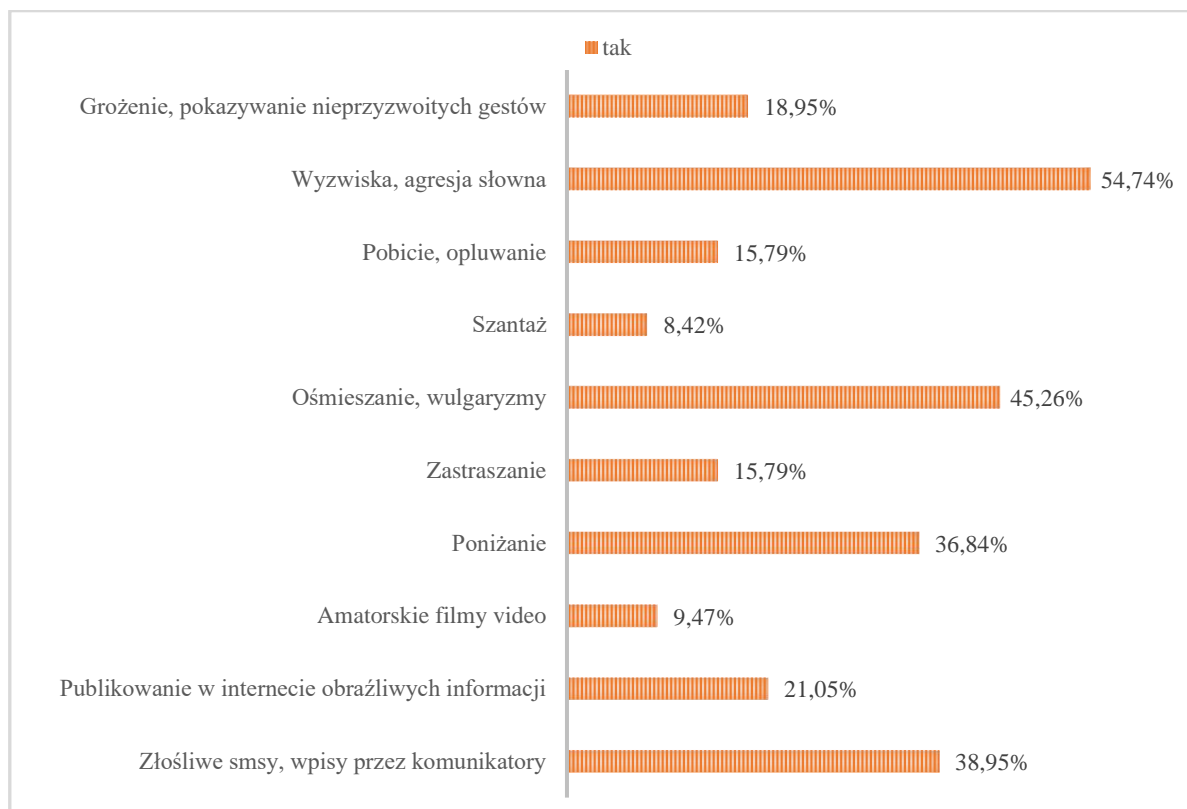
Wykres 64. Jak często obserwujesz zjawisko przemocy w szkole?

Jak wynika z badań, 15,79% uczniów; w tym 18,75% ogółu dziewcząt i 9,68% chłopców osobiście doświadczyło przemocy. Ponadto 6,32% ankietowanych; w tym 6,25% dziewcząt i 6,45% chłopców przyznało, że są w szkole uczniowie, których się boją.

¹⁶ Tracz-Dral J., *Agresja i przemoc w szkołach*, Warszawa 2012, http://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/34/plik/ot-613_2.pdf

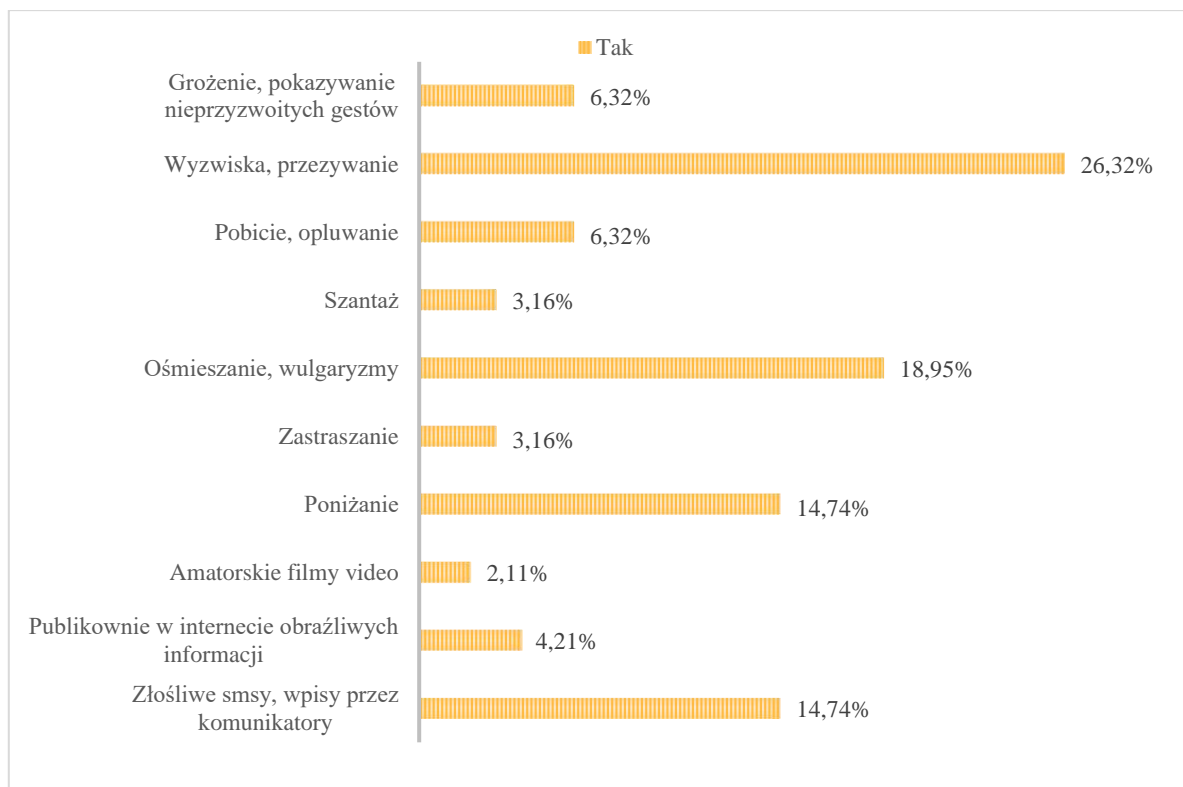
W kolejnym pytaniu poproszono uczniów o odpowiedź, czy w szkole spotkali się z konkretnymi formami przemocy. Z pozyskanych danych wynika, że wśród badanych uczniów klas siódmych i ósmych znane są różne formy przemocy. Podobnie jak wśród uczniów z młodziej grupy wiekowej, najczęściej można zaobserwować agresję słowną, co potwierdziło 54,74% ankietowanych. Biorąc pod uwagę płeć respondentów, ta forma przemocy była znana najczęściej zarówno w grupie dziewcząt (53,15%) jak i chłopców (58,06%). Wysokie były także odsetki odpowiedzi wskazujących na ośmieszanie i wulgaryzmy (45,26%) złośliwe smsy, wpisy na komunikatorach (38,95%) oraz poniżanie (36,84%).

Na podstawie odpowiedzi uczniów z klas siódmych i ósmych można stwierdzić, że wraz z wiekiem wzrasta częstotliwość występowania poszczególnych form przemocy w środowisku szkolnym.

Wykres 65. Czy znasz przypadki stosowania którejs z wymienionych form przemocy?

W związku z potwierdzeniem przez uczniów występowania w szkole różnych form przemocy rówieśniczej zapytano ich także o to czy sami doświadczyli kiedykolwiek, któregoś z zachowań wymienionych w poprzednim pytaniu. Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że najczęściej doświadczanymi przez nich formami przemocy jest agresja słowna, a kolejno ośmieszanie i wulgaryzmy, poniżanie oraz złośliwe smsy czy wpisy na komunikatorach.

Wykres 66. Czy kiedykolwiek doświadczyłaś/eś poszczególnych form przemocy?

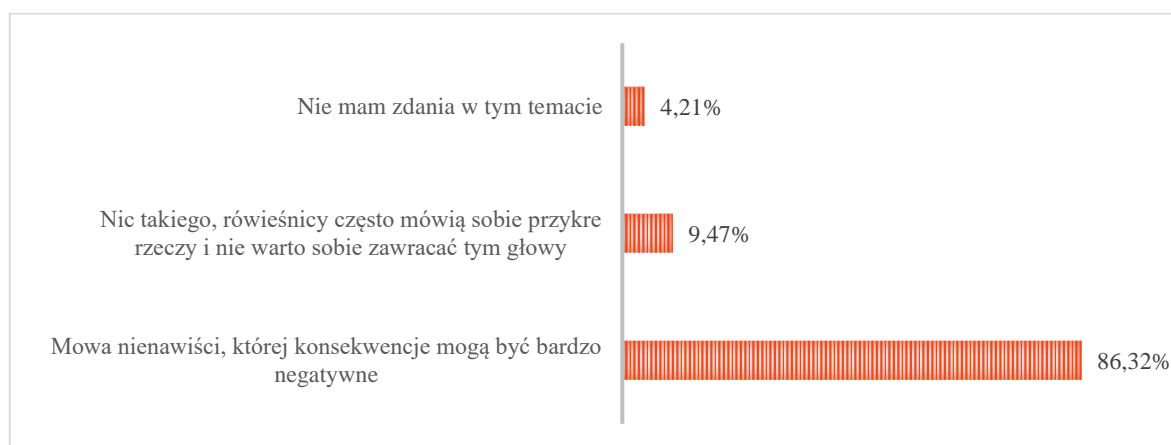
Co więcej, poproszono uczniów o odpowiedź, czy poza terenem szkoły również spotykają się z aktami przemocy. 10,53% ankietowanych; w tym 10,94% ogółu dziewcząt oraz 9,68% chłopców przyznało, że spotyka się z przejawami przemocy poza szkołą. Pozostałe 89,47% badanych stwierdziło, że poza murami szkoły takie sytuacje nie występują. Okazało się również, że 6,32% uczniów; w tym 3,13% dziewcząt oraz 12,90% chłopców, czynnie uczestniczyło w aktach przemocy. Pozostali uczniowie tj. 93,68% odpowiedzieli, że nigdy nie zdarzyło się im stosować przemocy.

Akty przemocy	Tak	Nie
Czy poza terenem szkoły spotykasz się z aktami przemocy?	10,53%	89,47%
Czy uczestniczyłaś/eś w czynnym akcie przemocy?	6,32%	93,68%

Tabela 13. Akty przemocy wśród uczniów klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej

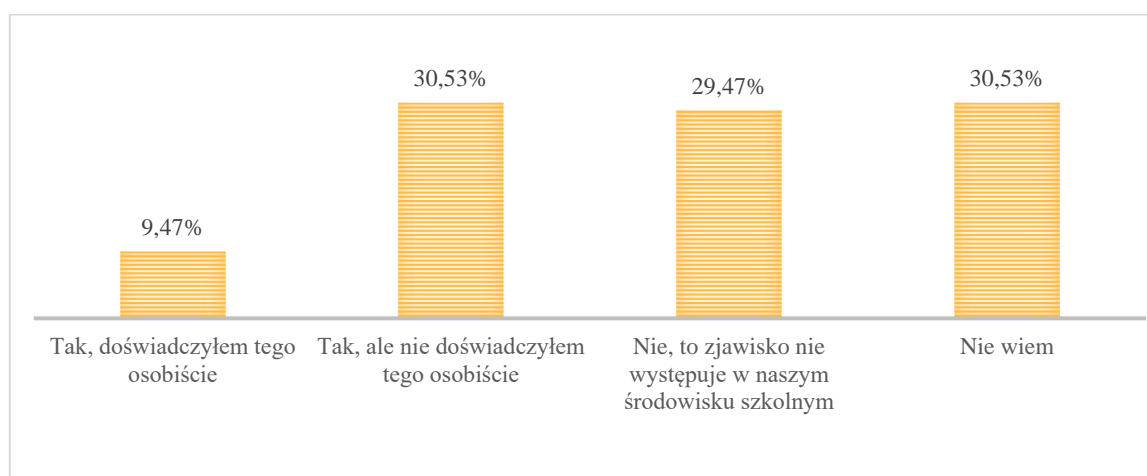
Mowa nienawiści, czyli hejt staje się coraz bardziej powszechnym zjawiskiem, które w niektórych kręgach staje się coraz bardziej akceptowane. Ze względu na społeczną szkodliwość hejtu oraz niebezpieczeństwa związane z jego eskalacją ważne jest diagnozowanie tego problemu na bieżąco.

W związku z powyższym zapytano uczniów klas siódmych i ósmych czy wiedzą co to jest hejt. Zdecydowana większość ankietowanych tj. 97,89% zadeklarowała, że wie na czym polega to zjawisko. Do braku wiedzy w tym zakresie przyznało się tylko dwóch uczniów (2,11%). Ponadto, 86,32% odpowiedziało, że postrzega hejt jako „mowę nienawiści”, której konsekwencje mogą być bardzo negatywne. Należy jednak zwrócić uwagę, że 9,47% stanowiły odpowiedzi uczniów, według których hejt to nic takiego i nie warto się tym przejmować.

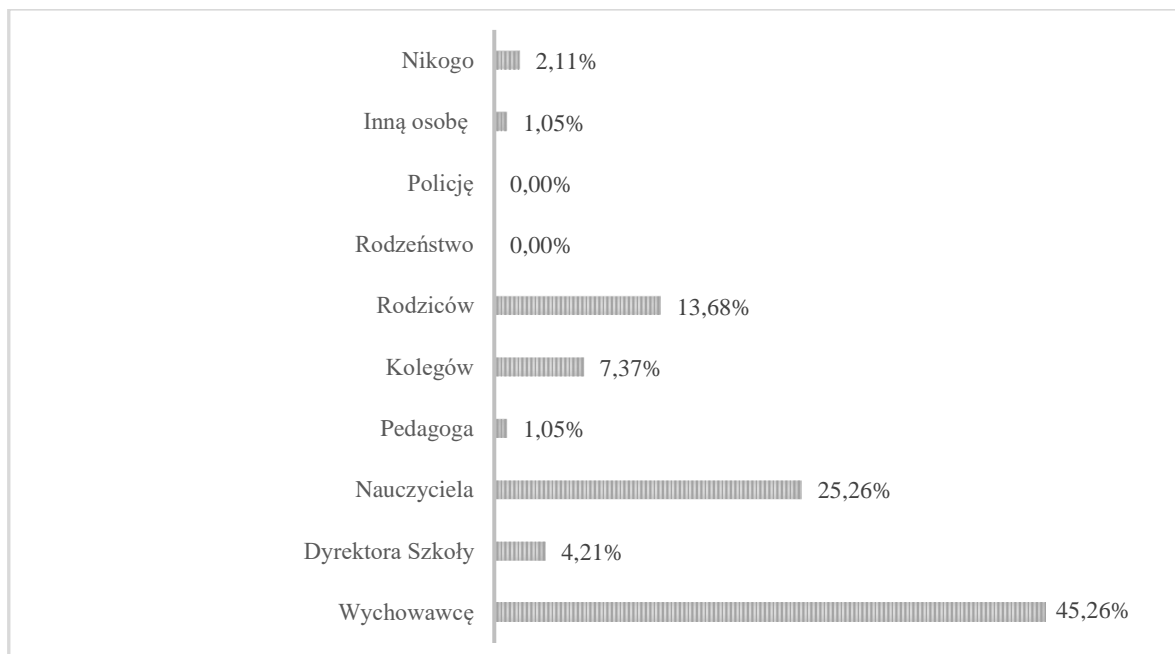
Wykres 67. Czym według Ciebie jest hejt?

Jak wynika z pozyskanych danych, wielu uczniów spotkało się ze zjawiskiem hejtu w swoim środowisku szkolnym, w tym część doświadczyła go osobiście.

Wykres 68. Czy spotkałaś/eś się ze zjawiskiem hejtu w swoim środowisku szkolnym?

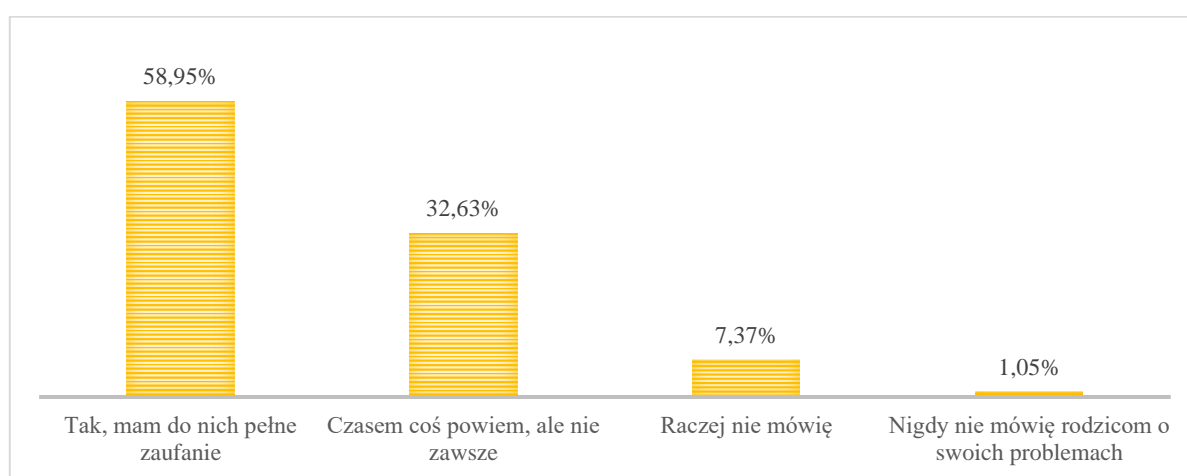
Gdy zapytano uczniów kogo powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy, 45,26% odpowiedziało, że swojego wychowawcę. Na kolejnych pozycjach ankietowani wskazali nauczycieli (25,26%) oraz rodziców (13,68%).

Wykres 69. Kogo zawiadomisz, jeżeli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?

Problem przemocy w środowisku domowym

Na początku tej części badania zapytano uczniów o to, czy mogą porozmawiać na temat swoich problemów z rodzicami. 58,95% respondentów przyznało, że ma pełne zaufanie do swoich najbliższych i chętnie rozmawia z nimi na temat swoich problemów. Kolejno 32,63% odpowiedziało, że podejmuje takie rozmowy z rodzicami, jednak nie zawsze o wszystkim im mówi. 7,37% stanowili uczniowie deklarujący, że raczej nie mówią o swoich problemach. Jeden z uczniów (1,05%) przyznał, że w ogóle nie podejmuje rozmów z rodzicami na takie tematy. Uwzględniając płeć respondenta, zarówno wśród dziewcząt jak i chłopców przeważały odpowiedzi dotyczące pełnego zaufania wobec rodziców.

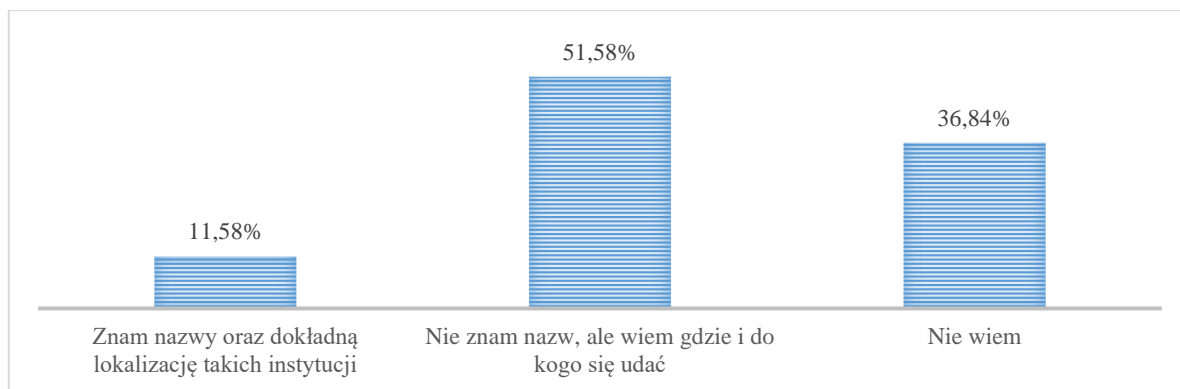

Wykres 70. Czy uważasz, że możesz porozmawiać z rodzicami na temat swoich problemów?

Co więcej, 84,21% uczniów wyraziło zdanie, że rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka bez względu na okoliczności. W ocenie 2,11% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 13,68% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na tak postawione pytanie.

Z przeprowadzonych badań wynika również, że uczniowie najczęściej czują się bezpiecznie w swoim domu. Taką odpowiedź wskazało 98,95% ankietowanych. Tylko jeden z uczniów (1,05) odpowiedział przecząco na to pytanie.

Na koniec tej części badań zapytano uczniów o instytucje, które zajmują się pomocą osobom dotkniętym problemem przemocy. Należy zwrócić uwagę, iż 36,84% badanych nie posiada wiedzy w tym zakresie. 51,58% odpowiedziało, że nie zna nazw takich instytucji, ale wie gdzie i do kogo udać się po pomoc. Z kolei 11,58% ankietowanych zadeklarowało, że zna nazwy i dokładną lokalizację instytucji, które zajmują się niesieniem pomocy osobom pokrzywdzonym.

Wykres 71. Czy wiesz jakie instytucje w Twoim środowisku świadczą pomoc dla osób dotkniętych problemem przemocy?

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Palenie papierosów

Wyniki badania ESPAD z 2019 roku wskazują, że palenie tytoniu jest zachowaniem mniej powszechnym niż spożywanie alkoholu. Doświadczenia z paleniem papierosów ma połowa uczniów w wieku 15-16 lat oraz dwie trzecie uczniów 17-18 letnich. Około 3% uczniów 15-16 lat oraz 5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych aktualnie wypala ponad 10 papierosów dziennie. Palenie tytoniu jest obecnie podobnie rozpowszechnione wśród dziewcząt, jak wśród chłopców. Bardzo popularne stały się e-papierosy, w młodszej grupie wiekowej są bardziej popularne niż tradycyjne papierosy, a przez uczniów starszych używane są podobnie często jak zwykle papierosy.¹⁷

W trakcie badania zapytano więc uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Bodzanów, czy kiedykolwiek zdarzyło się im zapalić papierosa. Do odbycia inicjacji nikotynowej przyznało się 18,95% badanych uczniów, z czego 12,63%; w tym 15,63% ogółu dziewcząt i 6,45% chłopców zapaliło e-papierosa, a 6,32%; w tym 6,25% dziewcząt i 6,45% chłopców paliło tradycyjne papierosy. Pozostałe 81,05% stanowili uczniowie niepalący.

Należy zwrócić uwagę, iż większość osób palących e-papierosy (58,33%) uważa, że są one mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy.

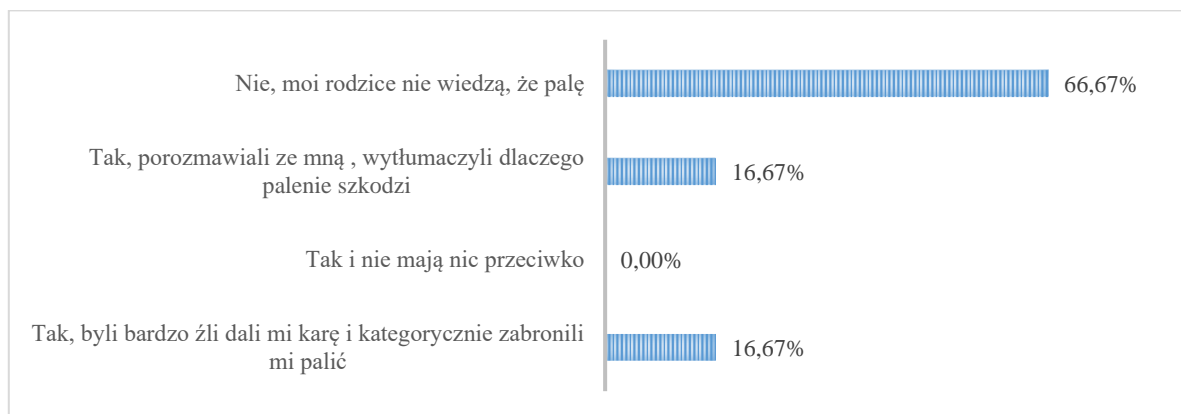
Czy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?	Uczniowie klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej n=95
Nigdy nie paliłam/-em papierosów	81,05% - 77 osób K- 81,05% M- 87,10%
Tak, ale elektronicznego (e-papierosa)	12,63% - 12 osób K- 15,63% M- 6,45%
Tak, tradycyjne papierosy	6,32% - 6 osób K- 6,25% M- 6,45%

Tabela 14. Czy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?

¹⁷ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną- Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD 2019*, Warszawa 2020

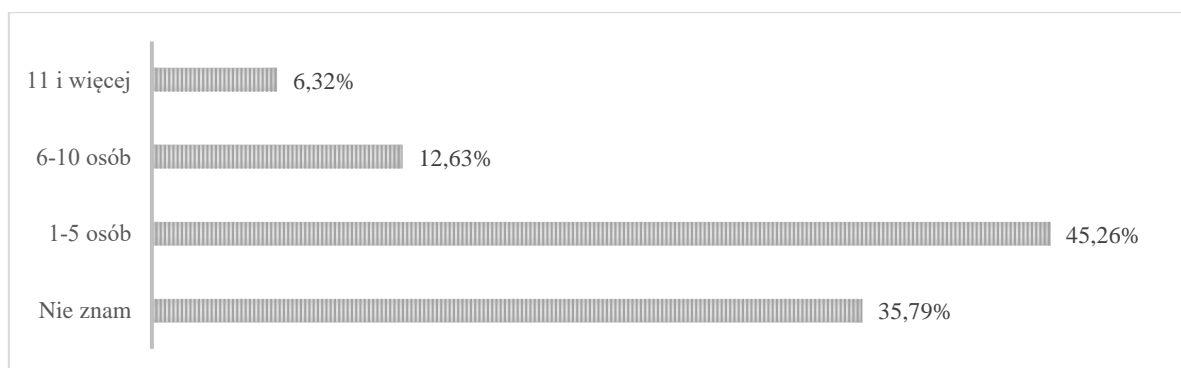
Z przeprowadzonych badań wynika również, iż pierwszym kontaktem z wyrobami nikotynowymi najczęściej sprzyja okres wakacyjny. 16,67% uczniów, mających już za sobą inicjację nikotynową pierwszego papierosa zapaliło po namowie innej osoby. Pozostali uczniowie tj. 83,33% decyzję o zapaleniu pierwszego papierosa podjęli samodzielnie, bez namowy osób trzecich.

W drodze badania okazało się również, iż rodzice palących uczniów najczęściej nie wiedzą o tym, że ich dziecko pali papierosy. Taką odpowiedź wskazało 66,67% badanych. Kolejno 16,67% palących respondentów odpowiedziało, że rodzice byli bardzo źli kiedy dowiedzieli się o paleniu przez nich papierosów, wyznaczili im karę i kategorycznie zabronili im palić. Tyle samo uczniów (16,67%) przyznało, że gdy rodzice dowiedzieli się o tym fakcie, podjęli z nimi rozmowy na temat negatywnych skutków palenia papierosów.

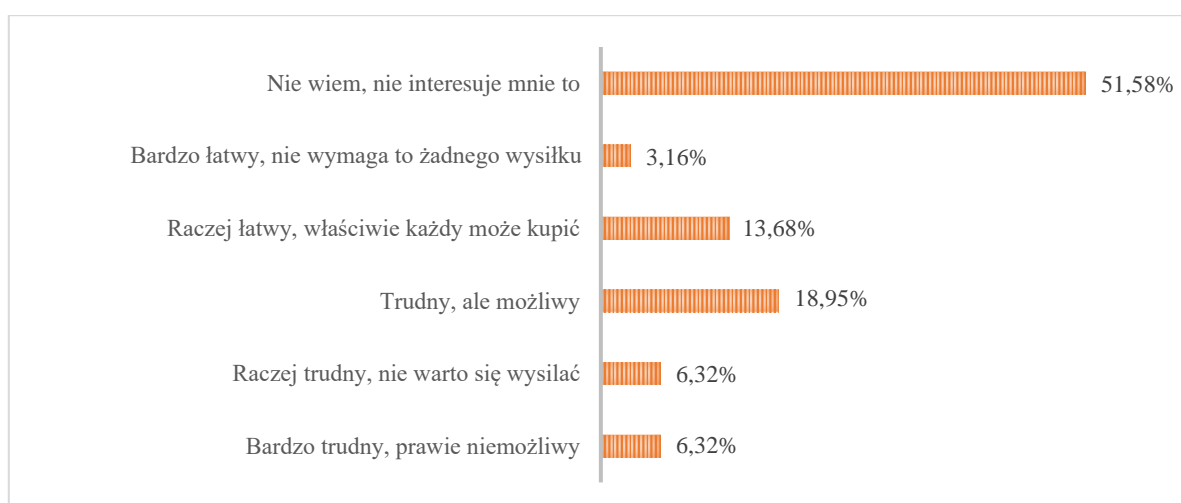
Wykres 72. Czy rodzice wiedzą, że palisz papierosy i jaka była ich reakcja?

W odpowiedzi na pytanie o znajomość osób poniżej 18 roku życia, które palą papierosy, ogółem 64,21% respondentów odpowiedziało twierdząco. W grupie tej znalazło się 64,06% ogółu dziewcząt i 64,52% chłopców. Pozostałe 35,79% badanych zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

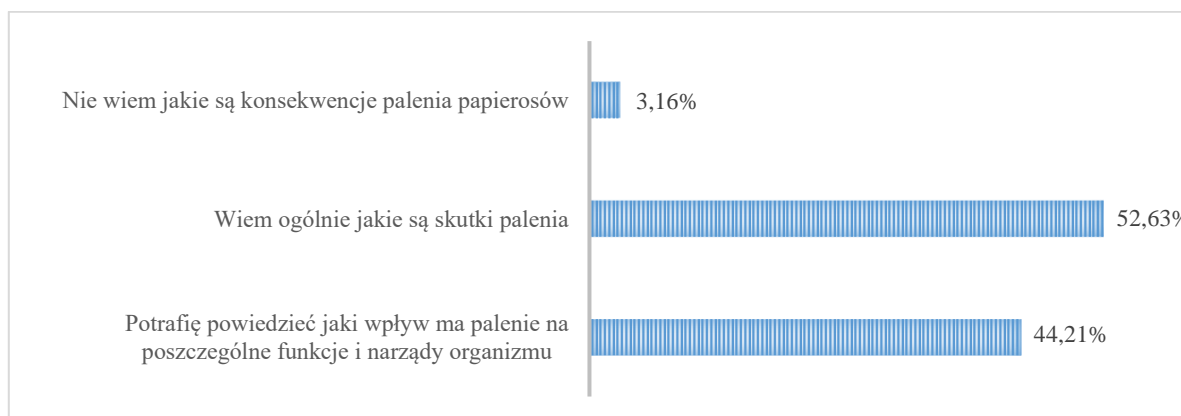
Wykres 73. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy?

Uczniowie zapytani o dostępność papierosów w swoim środowisku najczęściej odpowiadali, że nie interesują się ich zakupem (51,58%), natomiast opinie pozostałych uczniów wskazywały najczęściej na trudny, ale jednocześnie możliwy dostęp do wyrobów tytoniowych. Taką odpowiedź wskazało 18,95% badanych. Najwyższy odsetek tj. 20,48% stanowiły odpowiedzi respondentów wskazujące na trudny ale jednak możliwy dostęp do papierosów. Kolejno 13,68% przyznało, że zakup papierosów jest raczej łatwy i właściwie każdy może je kupić, a 3,16% stwierdziło, że bardzo łatwo zakupić papierosy. 6,32% określiło dostęp do wyrobów tytoniowych jako raczej trudny i nie warty wysiłku i tyle samo odpowiedziało, że zakup tytoniu przez osobę niepełnoletnią jest bardzo trudny, wręcz niemożliwy.

Wykres 74. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?

Uczniowie stosunkowo wysoko ocenili swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia papierosów. 44,21% zadeklarowało, że potrafi dokładnie powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a 52,63% badanych zna ogólne skutki palenia. Pozostałe 3,16% uczniów przyznało, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.

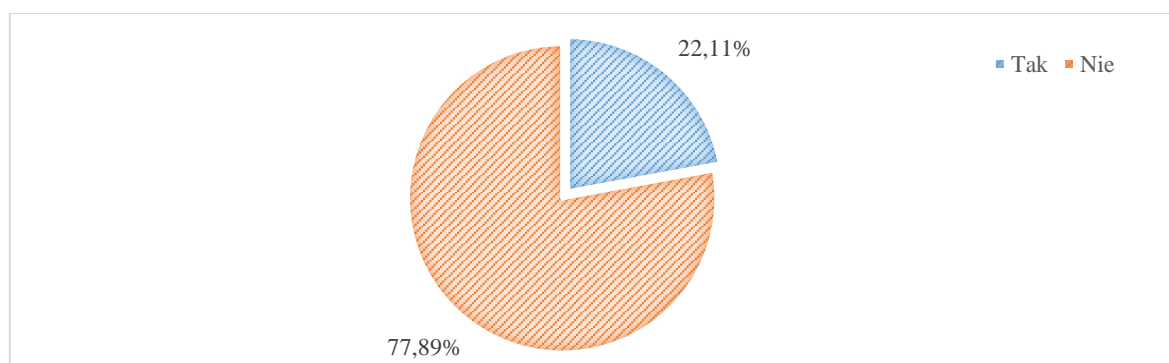
Wykres 75. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?

Picie alkoholu

Zgodnie z wynikami badania ESPAD przeprowadzonego w roku 2019, napoje alkoholowe nadal pozostają najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Choć raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodziej grupy i 92,8% uczniów z starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% piętnasto-szesnastolatków i 76,1% siedemnasto-osiemnastolatków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 11,3% uczniów z młodziej i 18,8% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 66,7% uczniów młodziej i 43,4% uczniów starszych.¹⁸

Poniżej zaprezentowano dane statystyczne dotyczące spożywania napojów alkoholowych przez uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Bodzanów.

Gdy zapytano ankietowanych, czy kiedykolwiek zdarzyło im się spożywać napoje alkoholowe, 77,89% odpowiedziało, że taka sytuacja nie miała jeszcze miejsca. Pozostałe 22,11% badanych, w tym 25,00% dziewcząt i 16,13% chłopców przyznało się do odbycia inicjacji alkoholowej.

Wykres 76. Czy kiedykolwiek piłaś/ęś alkohol?

¹⁸ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną- Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD 2019*, Warszawa 2020

Wśród osób mających już za sobą inicjację alkoholową, najwyższy odsetek stanowiły odpowiedzi wskazujące jako moment jej rozpoczęcia na wiek 12 lat.

W jakim wieku zdarzyło Ci się po raz pierwszy wypić napój alkoholowy?	Uczniowie klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej n= 95
Nigdy nie piłam/em	77,89%- 74 osoby
11 lat	4,21%- 4 osoby
12 lat	5,26%- 5 osób
13 lat	8,42%- 8 osób
14 lat	4,21%- 4 osoby
15 lat	0,00%

Tabela 15. W jakim wieku po raz pierwszy zdarzyło Ci się wypić napój alkoholowy?

Z pozyskanych danych wynika, iż pierwszym kontaktem z alkoholem sprzyja okres wakacyjny, a młode osoby najczęściej sięgają po alkohol dla towarzystwa.

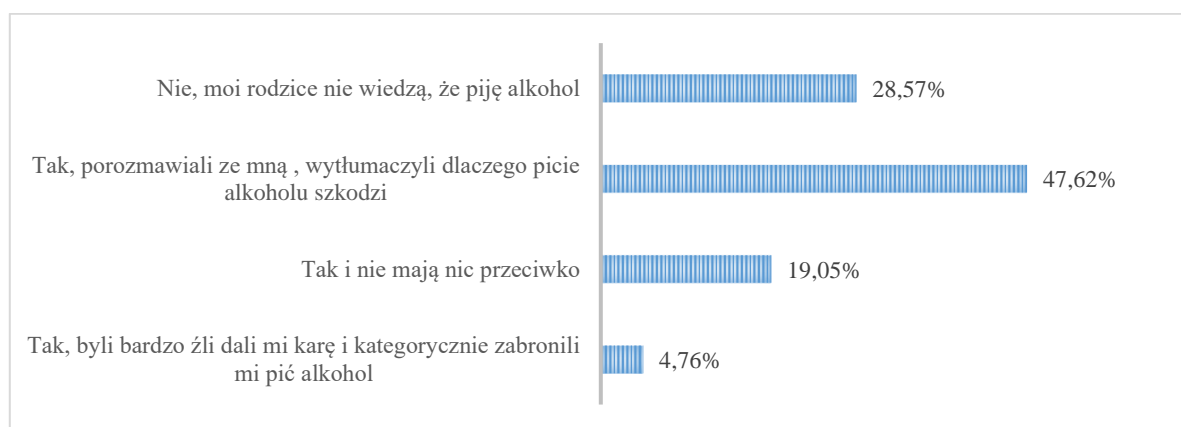
Wśród osób mających już za sobą inicjację alkoholową, 90,48% zadeklarowało, iż do „pierwszego razu” nikt ich nie namawiał, a alkohol pili z własnej inicjatywy. Pozostałe 9,52% badanych przyznało, iż pierwszy raz alkoholu spróbowało za namową osób trzecich.

Gdy zapytano uczniów o częstotliwość spożywania alkoholu, 76,19% zadeklarowało, że zdarzyło im się wypić alkohol tylko raz. Pozostałe 23,81% stanowiła grupa badanych, którzy odpowiedzieli, że spożywają alkohol okazjonalnie, kilka razy w roku.

Jak często sięgasz po alkohol?	Uczniowie klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej pijący alkohol n=21
Codziennie lub prawie codziennie	0,00%
Kilka razy w tygodniu	0,00%
Kilka razy w miesiącu	0,00%
Kilka razy w roku	23,81%- 5 osób
Piłam/em tylko raz	76,19%- 16 osób

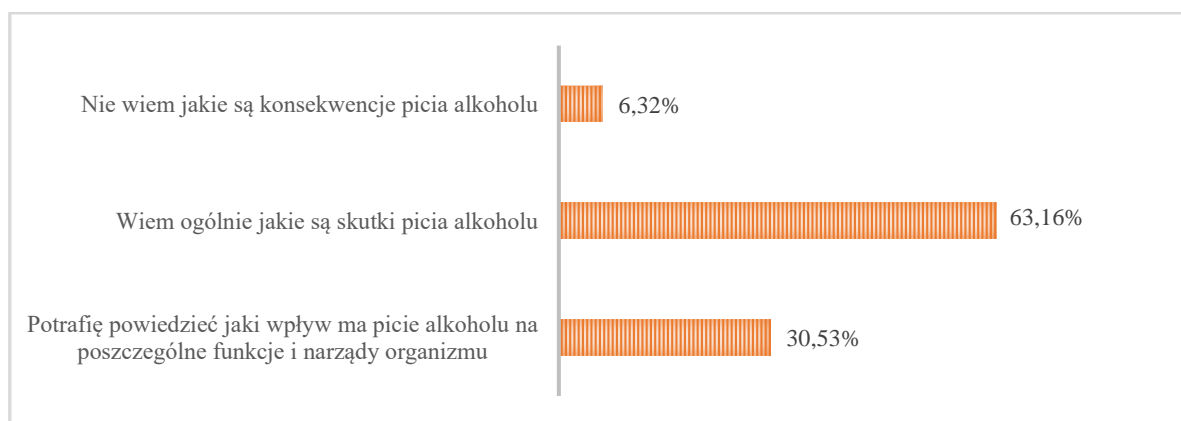
Tabela 16. Jak często sięgasz po alkohol?

Uczniowie mający już za sobą inicjację alkoholową najczęściej deklarowali, że ich rodzice wiedzą o tym fakcie i w związku z tym przeprowadzili z nimi rozmowy na temat konsekwencji zdrowotnych picia alkoholu. Taką odpowiedź wskazało 47,62% badanych. Kolejno 19,05% zadeklarowało, że ich rodzice nie mają nic przeciwko spożywaniu przez nich alkoholu, a 4,76% dostało od rodziców karę kiedy dowiedzieli się o kontaktach z alkoholem. Pozostałe 28,57% ankietowanych odpowiedziało, że ich rodzice nie wiedzą o tym, że zdarzyło się im spożywać napoje alkoholowe.

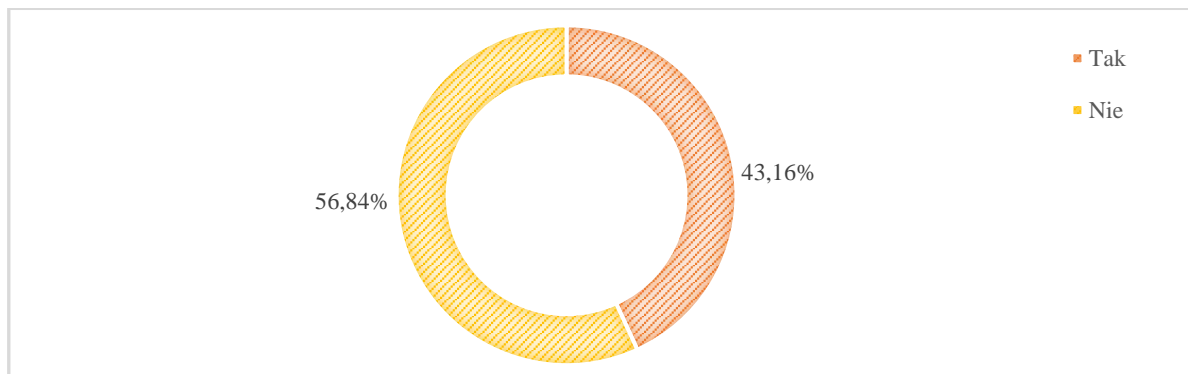
Wykres 77. Czy Twoi rodzice wiedzą, że pijesz alkohol i jaka była ich reakcja?

Uczniowie stosunkowo wysoko ocenili swój poziom wiedzy na temat konsekwencji zdrowotnych picia alkoholu. 63,16% ankietowanych posiada ogólne informacje na temat skutków spożywania alkoholu, a 30,53% zadeklarowało, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie napojów alkoholowych na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 6,32% uczniów przyznało, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.

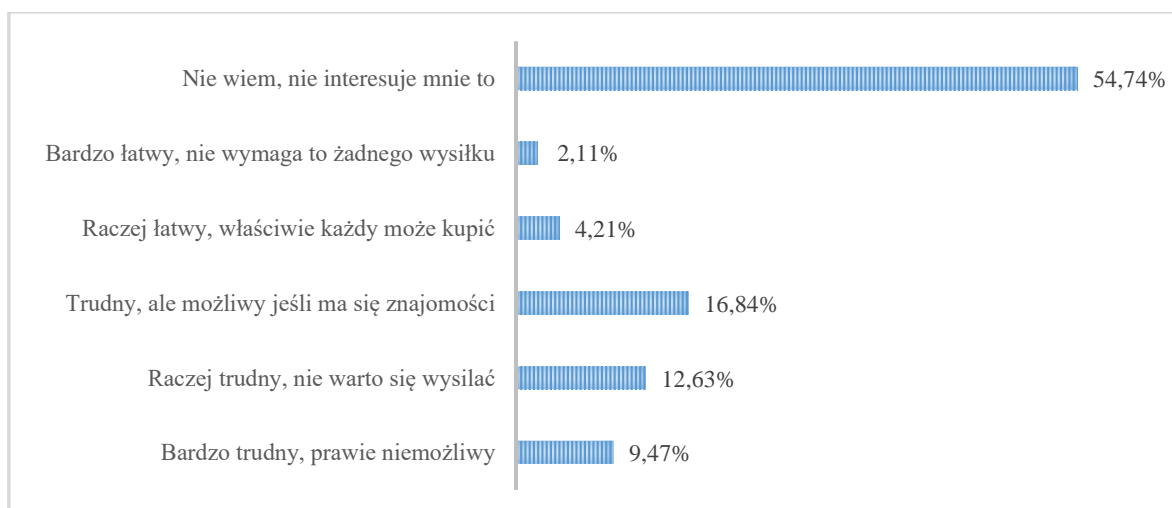
Wykres 78. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?

Gdy zapytano ankietowanych o to czy znają w swoim otoczeniu osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol, 43,16%; w tym 46,88% ogółu dziewcząt i 35,48% chłopców potwierdziło, że zna takie osoby. Pozostałe 56,84% zaprzeczyło takim znajomościom.

Wykres 79. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?

Na koniec tej części badań poproszono uczniów o ocenę dostępności alkoholu w ich środowisku. Jak się okazało, dla 16,84% ankietowanych zakup alkoholu jest trudny ale odpowiednie znajomości ułatwiają jego zdobycie. Zdaniem 12,63% raczej trudno jest zakupić alkohol, a kolejno 9,47% uznało zakup alkoholu za bardzo trudny, prawie niemożliwy. Według 4,21% badanych, alkohol jest towarem raczej łatwo dostępnym i właściwie każdy może go kupić, z kolei 2,11% stwierdziło, że dostęp do alkoholu jako bardzo łatwy i nie wymaga żadnego wysiłku. Pozostałe 54,74% uczniów nie wyraziło swojej opinii gdyż nie interesuje się tym tematem.

Wykres 80. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?

Zażywanie narkotyków

Jak wynika z badań ESPAD przeprowadzonych w roku 2019, przetwory konopi to najczęściej spotykany narkotyk we wzorach używania substancji psychoaktywnych przez młodzież. Aktualne dane napawają optymizmem, gdyż wskazują, że nastąpił spadek rozpowszechnienia używania, zmniejszyły się odsetki badanych, którzy mają wśród przyjaciół osoby używające oraz pojawiły się sygnały spadku dostępności tego rodzaju substancji psychoaktywnych. Niepokoi natomiast długotrwały trend spadkowy przekonań o ryzyku związanym z paleniem marihuany lub haszyszu, a także utrzymująca się przewaga oczekiwań pozytywnych konsekwencji używania nad antycypacjami konsekwencji negatywnych. Analiza trendów rozpowszechnienia używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. "dopalaczy" napawa optymizmem. Tendencjom spadkowym w tym zakresie towarzyszy wzrost przekonań o ryzyku związanym z używaniem tych substancji, nie tylko w sposób regularny, ale także na poziomie eksperymentowania. Trzeba dodać, iż wskaźniki dostępności tych substancji także weszły w trend spadkowy.¹⁹

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Bodzanów wynika, że żaden z respondentów nie miał dotychczas kontaktu z narkotykami.

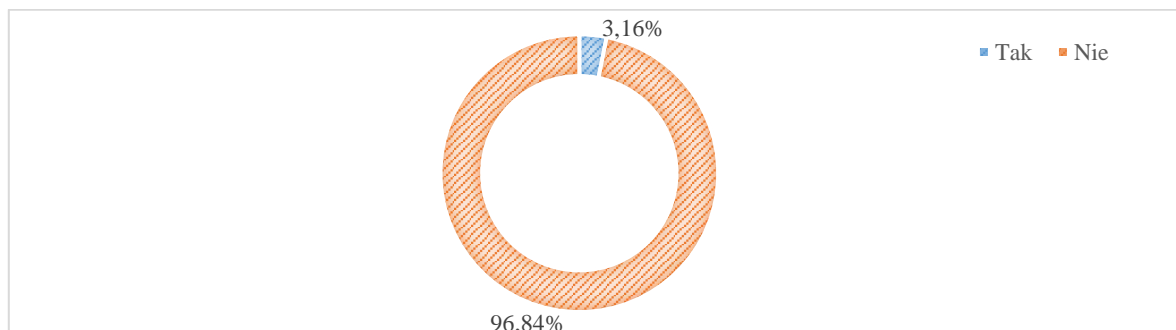
Kolejne pytanie dotyczyło przyjmowania substancji takich, jak leki uspokajające i nasenne z przepisu lekarza. Zdecydowana większość uczniów tj. 96,84% zaprzeczyła by taka sytuacja kiedykolwiek miała miejsce. Pozostałe 3,16% potwierdziło zażywanie tego typu leków krócej niż przez trzy tygodnie.

Wykres 81. Czy zdarzyło Ci się przyjmować takie substancje jak leki uspokajające i nasenne z przepisu lekarza?

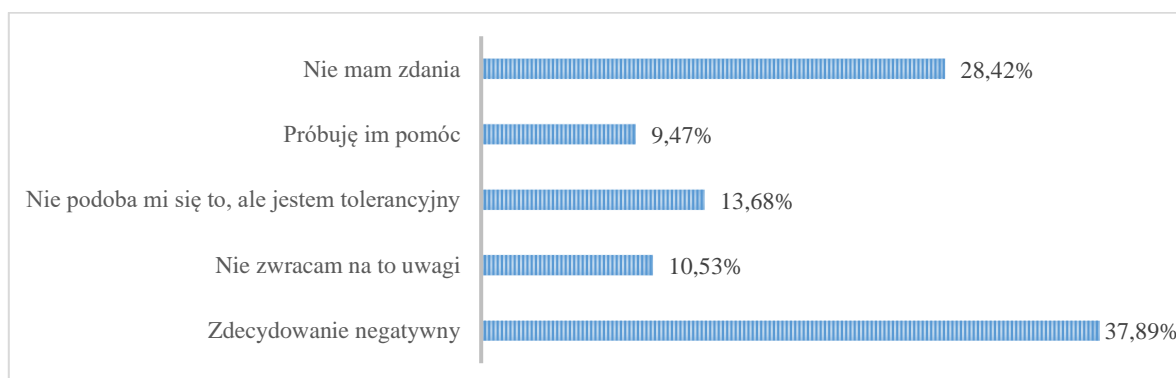
¹⁹ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną- Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD 2019*, Warszawa 2020

Z pozyskanych danych wynika również, iż zdecydowana większość badanych tj. 96,84% nie zna w swoim środowisku osób zażywających narkotyki. Pozostałe 3,16% uczniów przyznało, że zna osoby sięgające po tego typu substancje psychoaktywne.

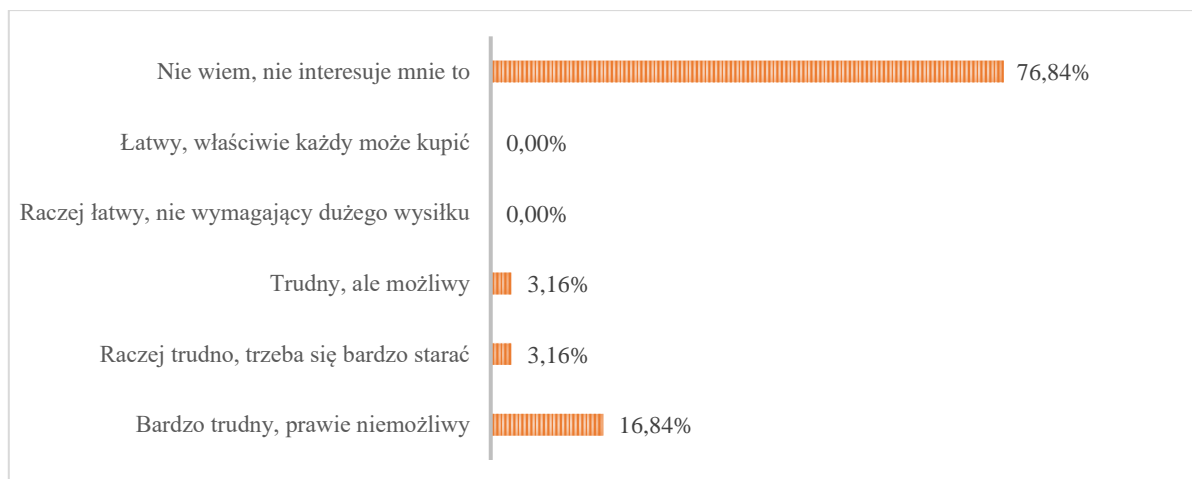
Wykres 82. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?

Jak zadeklarowała większość badanych tj. 37,89% osoby zażywające narkotyki są odbierane przez nich negatywnie. Kolejno 13,68% stwierdziło, że takie zachowanie się im nie podoba ale są tolerancyjni wobec wyborów innych, a 10,53% przyznało, że nie zwraca na to uwagi. 9,47% odpowiedziało, że stara się pomóc osobom, które zażywają narkotyki. Pozostałe 28,42% respondentów nie miało zdania na ten temat.

Wykres 83. Jaki jest Twój stosunek do osób zażywających narkotyki?

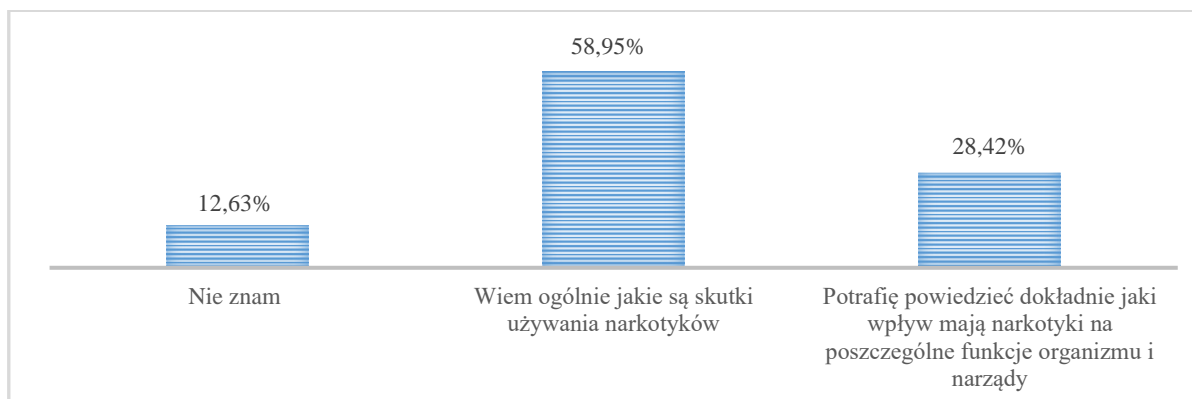
W kwestionariuszu ankiety nie zabrakło również pytania o dostęp do narkotyków. Zdecydowana większość uczniów tj. 76,84% odpowiedziała, że nie interesuje się pozyskaniem tego typu środków psychoaktywnych. Wśród tych, którzy dokonali oceny dostępności narkotyków, przeważały odpowiedzi wskazujące na bardzo trudny, wręcz niemożliwy dostęp (16,84%). Kolejno 3,16% stanowiły odpowiedzi osób, według których zakup narkotyków jest raczej trudny, wymagający dużego starania i tyle samo stwierdziło, że zakup narkotyków jest zadaniem trudnym, ale jednak możliwym.

Wykres 84. Jak oceniasz dostęp do narkotyków w Twoim środowisku?

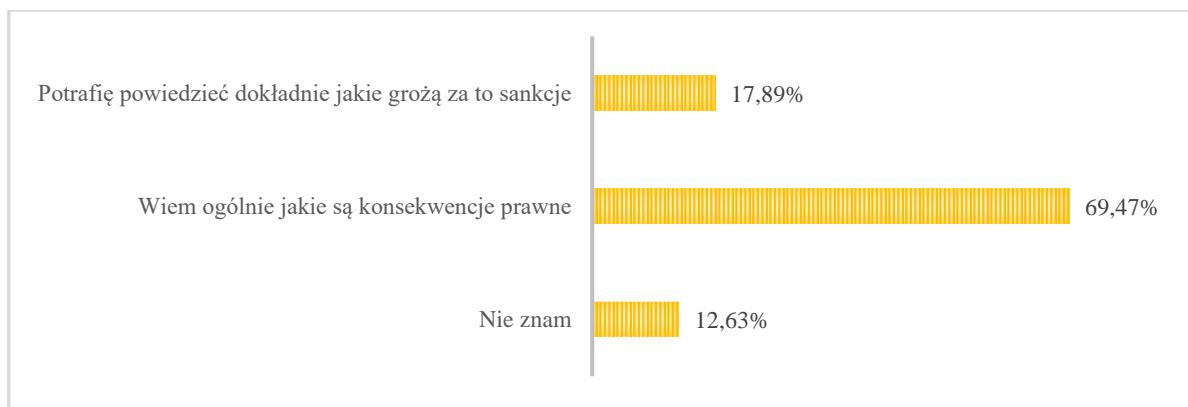
W drodze badania okazało się, iż zdecydowana większość uczniów tj. 98,95% nie zna miejsc ani osób, u których można zakupić narkotyki. Tylko jeden z uczniów (1,05%) przyznał, że wie gdzie można dokonać takiego zakupu.

Z przeprowadzonej ankietyzacji wynika również, że 58,95% uczniów zna ogólne skutki zdrowotne zażywania narkotyków, a 28,42% ankietowanych jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 12,63% badanych przyznało się do braku wiedzy na ten temat.

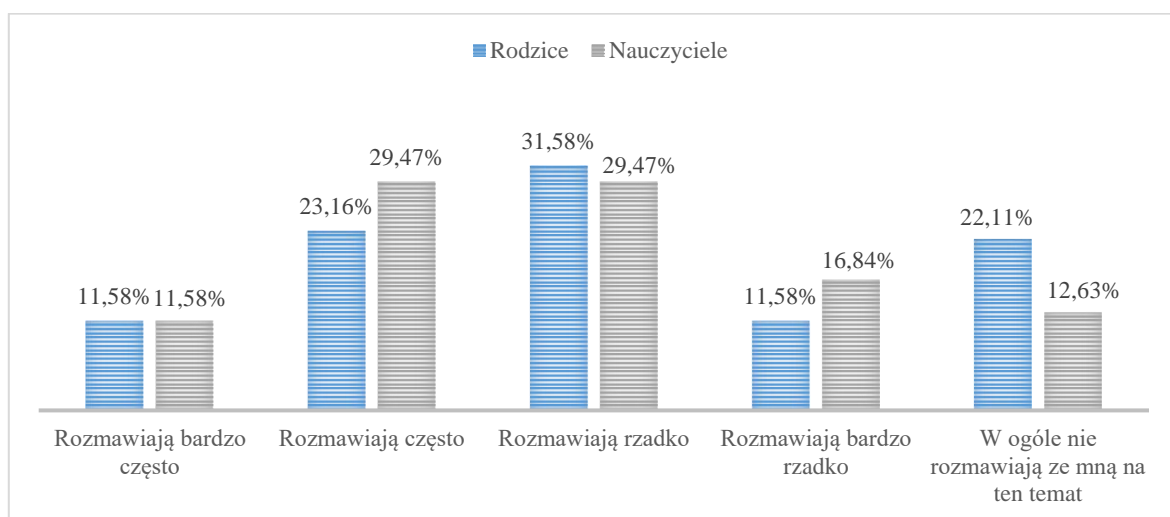
Wykres 85. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?

Uczniowie zapytani o znajomość sankcji prawnych z tytułu posiadania narkotyków w większości zadeklarowali posiadanie wiedzy w tym zakresie. 69,47% badanych odpowiedziało, że zna ogólne konsekwencje prawne, a 17,89% zadeklarowało, że potrafi dokładnie powiedzieć jakie grożą za to kary. Pozostałe 12,63% uczniów przyznało, że nie posiada wiedzy na dany temat.

Wykres 86. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?

Z odpowiedzi uczniów wynika, iż zarówno nauczyciele jak i rodzice rozmawiają z nimi na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków.

Wykres 87. Czy rodzice lub nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat szkodliwości zażywania narkotyków/dopalaczy?

Zażywanie dopalaczy

Od 2008 roku przeprowadzono w Polsce kilkanaście badań, w których uwzględniono tematykę nowych substancji psychoaktywnych. Ostatnie badanie dotyczące NSP zostało przeprowadzone pod koniec 2018 przez Fundację CBOS oraz KBPN wśród uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych. Ich wyniki wyraźnie pokazują spadek używania NSP wśród młodzieży. Odsetek badanych, którzy eksperymentowali z tymi substancjami według badania z 2018 roku, jest poniżej poziomu z 2008 roku – 2,6%. Po 1,5% badanych używało „dopalaczy” w ciągu ostatniego roku, a w ciągu ostatniego miesiąca 0,7%. Są to najniższe wskaźniki od początku prowadzenia badań – to jest od roku 2008.²⁰

Poniżej zaprezentowano wyniki na temat wiedzy oraz dostępności dopalaczy w uznaniu uczniów z terenu gminy Bodzanów.

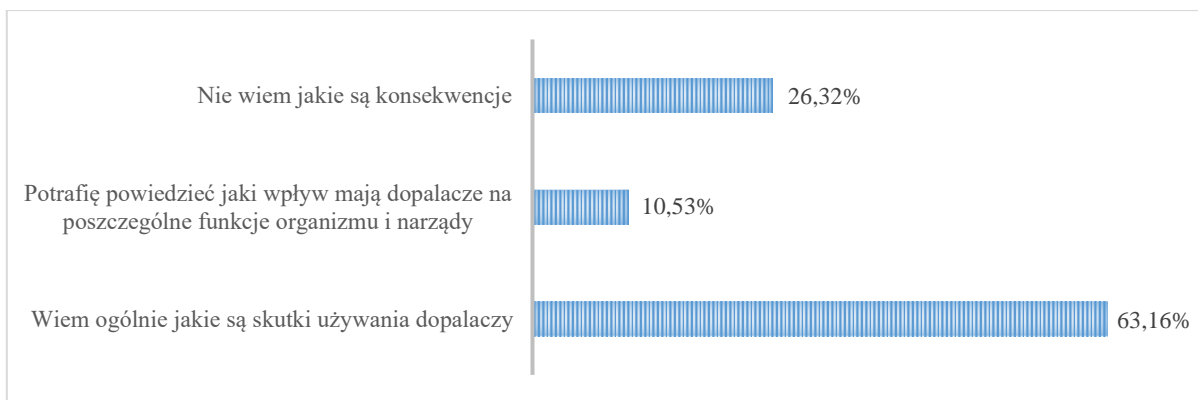
Jak wynika z przeprowadzonych badań, żaden z ankietowanych nie miał dotychczas kontaktu z dopalaczami.

Gdy zapytano ankietowanych, czy znają w swoim środowisku osoby zażywające dopalacze, tylko jeden z uczniów (1,05%) potwierdził posiadanie tego typu znajomości. Pozostałe 98,95% respondentów przyznało, że nie zna osób sięgających po tego typu substancje psychoaktywne.

2,11% badanych przyznało, że wie gdzie można kupić dopalacze. Kolejno 72,63% zadeklarowało, że nie interesuje się tematem zakupu dopalaczy. 25,26% odpowiedziało, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.

W drodze badania okazało się również, że większość badanych posiada informacje w zakresie konsekwencji zdrowotnych stosowania dopalaczy. 63,16% uczniów zadeklarowało, że posiada ogólną wiedzę na temat skutków ich zażywania, a 10,53% stwierdziło, że potrafi powiedzieć jaki wpływ mają dopalacze na poszczególne funkcje organizmu i narządy. Należy jednak zwrócić uwagę, iż pozostałe 26,32% uczniów przyznało, że nie posiada wiedzy na ten temat.

²⁰ CBOS, *Raport Młodzież 2018*, Warszawa 2019

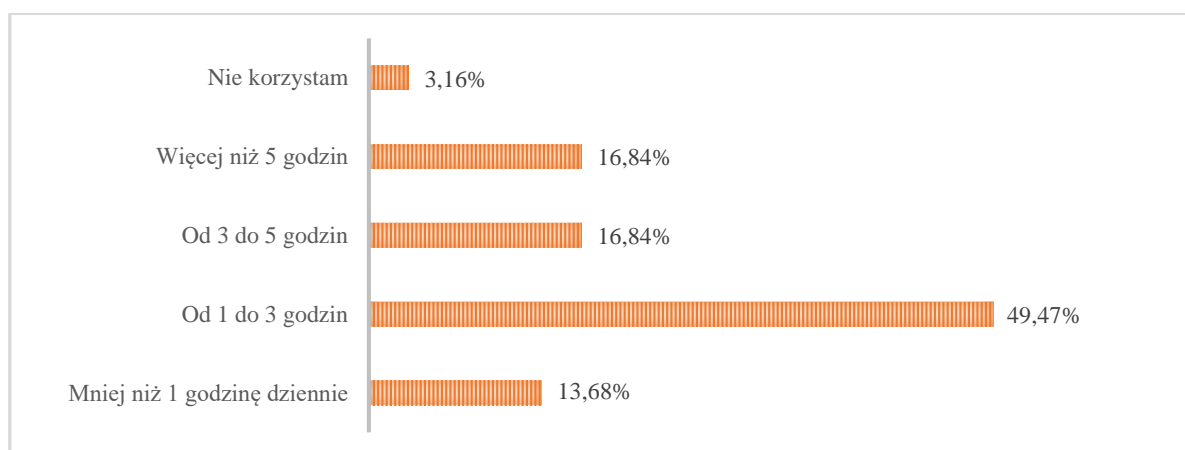

Wykres 88. Czy znasz konsekwencje zdrowotne używania dopalaczy?

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu uczniów

Aktualnie większość młodych osób dysponuje własnym sprzętem elektronicznym takim jak komputer, tablet czy telefon. Łatwa dostępność do tego rodzaju sprzętów, często pociąga za sobą niepożądane konsekwencje w postaci uzależnienia od nich. Dlatego też, w trakcie ankietyzacji nie zabrakło pytania o to, ile czasu uczniowie poświęcają w ciągu dnia na korzystanie z komputera, tabletu czy telefonu. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby, które zadeklarowały, że korzystają z tych sprzętów od 1 do 3 godzin dziennie i jednocześnie była to najczęściej wybierana odpowiedź zarówno w grupie dziewcząt jak i chłopców.

Wykres 89. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?

Uczniowie zapytani o to, czy często zawierają nowe znajomości w Internecie najczęściej odpowiadali, że raczej jest to okazjonalna sytuacja. Odpowiedź tę wskazało 51,58% ankietowanych. 11,58% badanych przyznało, że bardzo często zawiera takie znajomości, a pozostałe 36,84% zaprzeczyło by takie sytuacje miały miejsce.

Pozytywnym jest, że zdecydowana większość uczniów klas siódmych i ósmych ma świadomość jakie negatywne konsekwencje może nieść za sobą nawiązywanie nowych znajomości w Internecie.

Rodzaj konsekwencji	Tak	Nie
Kontakt z internetowymi oszustami, osobami podającymi się za kogoś innego	88,42%	11,58%
Nieświadome uczestniczenie w działaniach niezgodnych z prawem	77,89%	22,11%
Nieświadome udostępnianie informacji (np. danych osobowych, numerów kart, adresów, haseł itp.)	84,21%	15,79%

Konsekwencje finansowe (np. korzystanie z dialerów, czyli programów łączących komputer z Internetem za pośrednictwem numerów 0-700)	71,58%	28,42%
Kontakt z nieodpowiednimi treściami zachęcającymi do podejmowania działań, które są nielegalne lub niebezpieczne	77,89%	22,11%
Nękanie, zastraszanie przez osoby poznane w sieci	80,00%	20,00%
Inne, jakie? (m.in. oszustwa, kradzieże, szantażowanie, prześladowanie, publikowanie prywatnych zdjęć, cyberprzemoc)	34,74%	65,26%

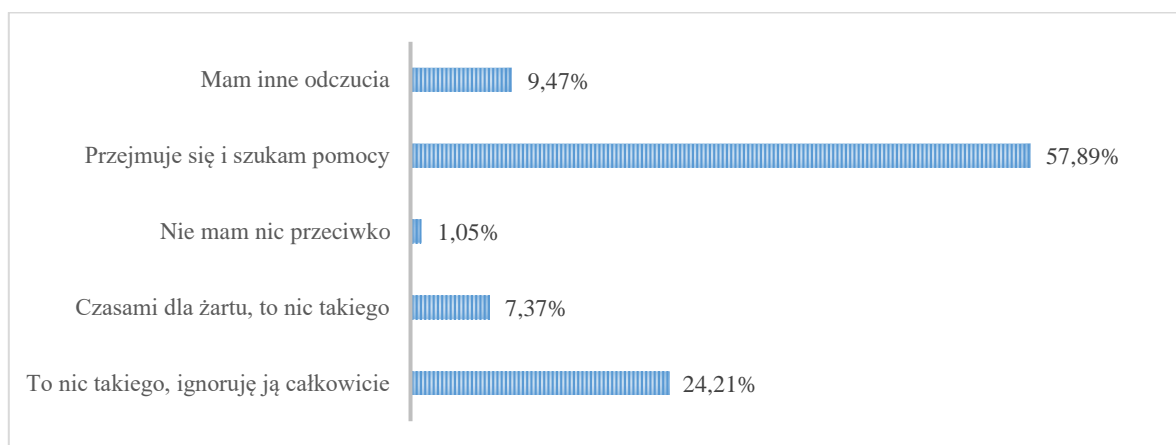
Tabela 17. Czy wiesz jakie mogą być konsekwencje zawierania nowych znajomości w Internecie?

Młodzież a cyberprzemoc

Cyberprzemoc jest jednym z najszybciej rozwijających się zagrożeń we współczesnym świecie. Nowoczesna technologia to nie tylko zabawa, ale także ryzyko uzależnienia, przemocy czy łatwego dostępu do nieodpowiednich treści. Internet i urządzenia mobilne zmieniły trwale nasz świat. Akty cyberprzemocy, czyli przemocy z użyciem mediów elektronicznych- choć dokonywane są w wirtualnym świecie, potrafią realnie wyrządzić bardzo dużą krzywdę.

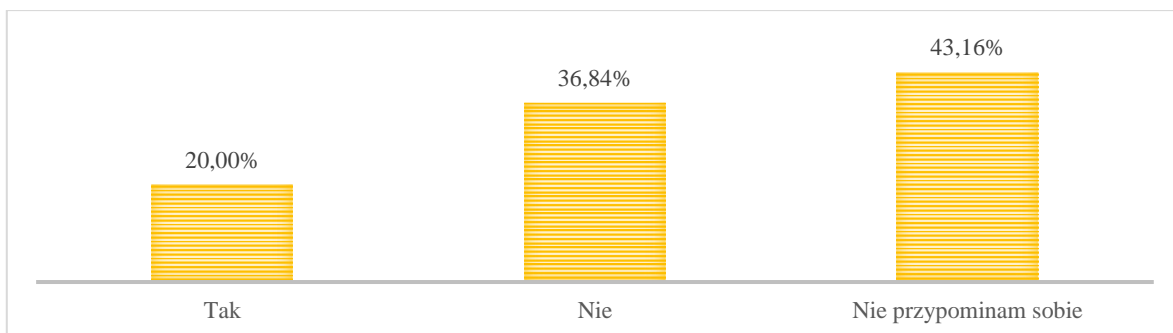
Badania przeprowadzone wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Bodzanów wskazują na to, że jest to nasilający się problem również w środowisku badanych.

Jak wynika z pozyskanych danych, zdecydowana większość ankietowanych tj. 95,79% wie czym jest cyberprzemoc. Przejawy tego rodzaju przemocy, uczniowie najczęściej traktują poważnie i zazwyczaj szukają pomocy. Taką odpowiedź wskazało 57,89% respondentów i jednocześnie była ona wybierana najczęściej w grupie dziewcząt (65,63%) jak i chłopców (41,94%). Należy jednak zwrócić uwagę, iż w grupie dość wysoki odsetek tj. 35,48% stanowiły odpowiedzi wskazujące na całkowite ignorowanie aktów cyberprzemocy.

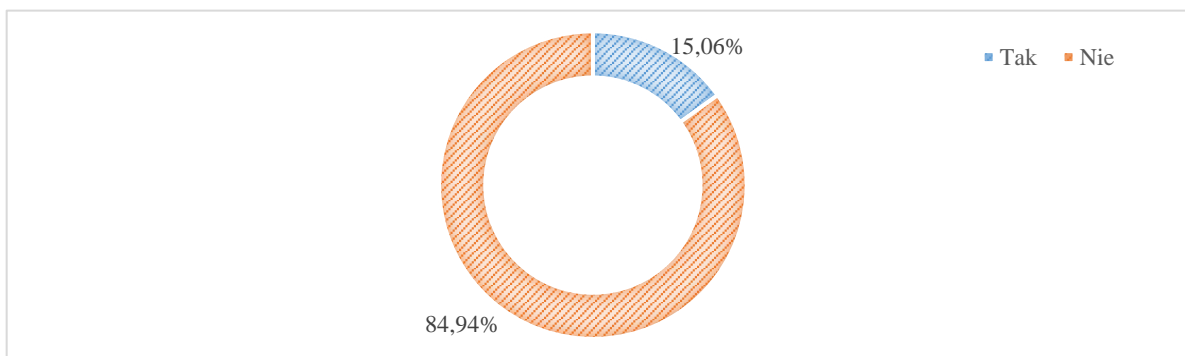
Wykres 90. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?

W drodze przeprowadzonych badań okazało się również, iż 20,00% uczniów; w tym 25,00% ogółu dziewcząt i 9,68% chłopców osobiście doświadczyło cyberprzemocy, gdyż zdarzyło się, że ktoś zrobił im zdjęcie lub nagrał film bez ich zgody. 36,84% zaprzeczyło by taka sytuacja miała miejsce, a pozostałe 43,16% nie przypominało sobie takiego zdarzenia.

Wykres 91. Czy wbrew Twojej woli wykonano Ci kiedyś zdjęcie lub nakręcono film?

Uczniowie zostali również zapytani o to czy sami kiedykolwiek byli sprawcami ośmieszania lub szantażowania kogoś przy użyciu urządzeń elektronicznych. Z pozyskanych odpowiedzi wynika, że 3,16% badanych dopuściło się stosowania takiej formy przemocy rówieśniczej. W grupie tej znalazły się same dziewczęta. Pozostałe 96,84% ankietowanych zaprzeczyło by taka sytuacja miała miejsce.

Wykres 92. Czy kiedykolwiek byłeś/eś sprawcą szantażu lub oczerniania przy użyciu urządzeń elektronicznych?

Zapytano także uczniów czy znają jakieś organizacje lub serwisy internetowe, które udzielają pomocy w sytuacjach zetknięcia się z cyberprzemocą. Uzyskany wynik jest dość niepokojący, bowiem 83,16% badanych nie zna ani jednej takiej organizacji. Pozostałe 16,84% ankietowanych zadeklarowało, że potrafi wskazać przynajmniej jedną instytucję lub organizację, która udziela tego typu pomocy, a wśród odpowiedzi pojawiły się portale sieciaki.pl i dyżurnet.pl.

Cyfrowa technologia informacyjna jest w naszym społeczeństwie wszechobecna. Nadmierne korzystanie z mediów cyfrowych w sposób bezpośredni lub pośredni może wywoływać nowe choroby albo zwiększać występowanie już znanych.²¹

W związku z powyższym kolejne pytania dotyczyły zjawisk, które mogą wynikać z nadmiernego użytkowania Internetu, urządzeń mobilnych czy też korzystania z serwisów społecznościowych. Gdy zapytano uczniów klas siódmych i ósmych o znajomość konkretnych zjawisk zdecydowana większość uczniów nie wiedziała czym jest fonoholizm, nomofobia, efekt google czy depresja facebookowa.

Rodzaj zjawiska	Tak	Nie
Fonoholizm	20,00%	80,00%
Nomofobia	22,11%	77,89%
Efekt Google	23,16%	76,84%
Depresja facebookowa	46,32%	53,68%

Tabela 18. Czy znasz takie zjawiska?

Następnie zapytano uczniów, czy któreś z wskazanych zjawisk dotyczyło ich bezpośrednio. Odsetki odpowiedzi potwierdzających doświadczenie poszczególnych zjawisk były stosunkowo niskie. Mając jednak na uwadze, że większość ankietowanych nie wie na czym konkretne zjawiska polegają można założyć, iż część uczniów nie ma również świadomości, że może ich doświadczać.

Rodzaj zjawiska	Tak	Nie	Nie znam tego zjawiska
Fonoholizm	2,11%	28,42%	69,47%
Nomofobia	1,05%	31,58%	67,37%
Efekt Google	1,05%	30,53%	68,42%
Depresja facebookowa	4,21%	50,53%	45,26%

Tabela 19. Czy któreś z tych zjawisk dotyczy Ciebie bezpośrednio?

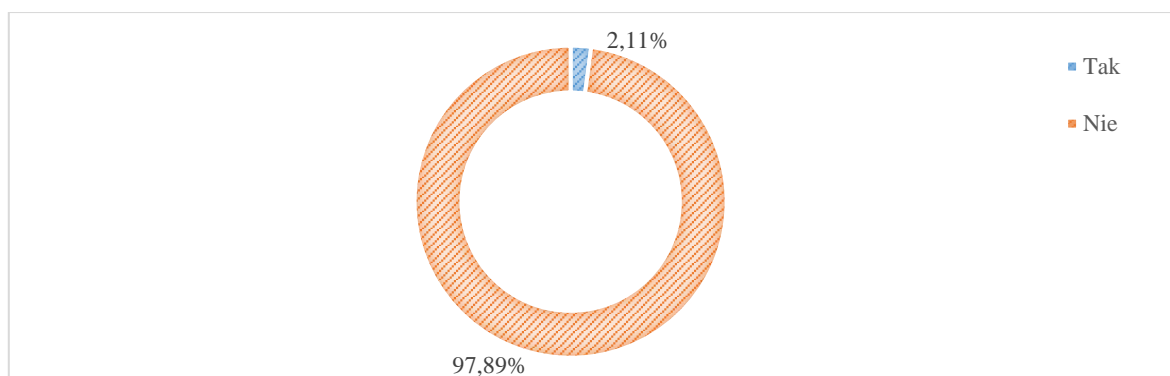
²¹ Spitzer. M., *Cyberchoroby. Jak cyfrowe życie rujnuje nasze zdrowie.*, Słupsk 2016

Gry hazardowe

Młodzież należy do grupy, która jest w sposób szczególnie narażona na podejmowanie zachowań ryzykownych, w tym nałogowy hazard. Z raportu CBOS z roku 2018 wynika, iż obecnie odsetki grających na pieniądze młodych ludzi spadły, w porównaniu z latami poprzednimi. Wśród ogółu badanych 7% gra regularnie (raz w tygodniu lub częściej) w co najmniej jedną grę na pieniądze, blisko połowa (49%) nie gra w tego typu gry w ogóle, a pozostali (44%) robią to sporadycznie. Najpopularniejszą wśród młodzieży grą typu hazardowego nadal pozostaje Lotto, w które grywa więcej niż co czwarty młody człowiek (28%).²²

W trakcie badania nie zabrakło więc pytań dotyczących postaw badanych uczniów z terenu gminy Bodzanów wobec gier hazardowych.

Jak się okazało, zdecydowana większość badanych tj. 97,89% nigdy nie uczestniczyła w grach typu hazardowego. Do uczestnictwa w takich formach gier przyznało się tylko dwóch uczniów (2,11%).

Wykres 93. Czy kiedykolwiek uczestniczyłeś w grach typu hazardowego?

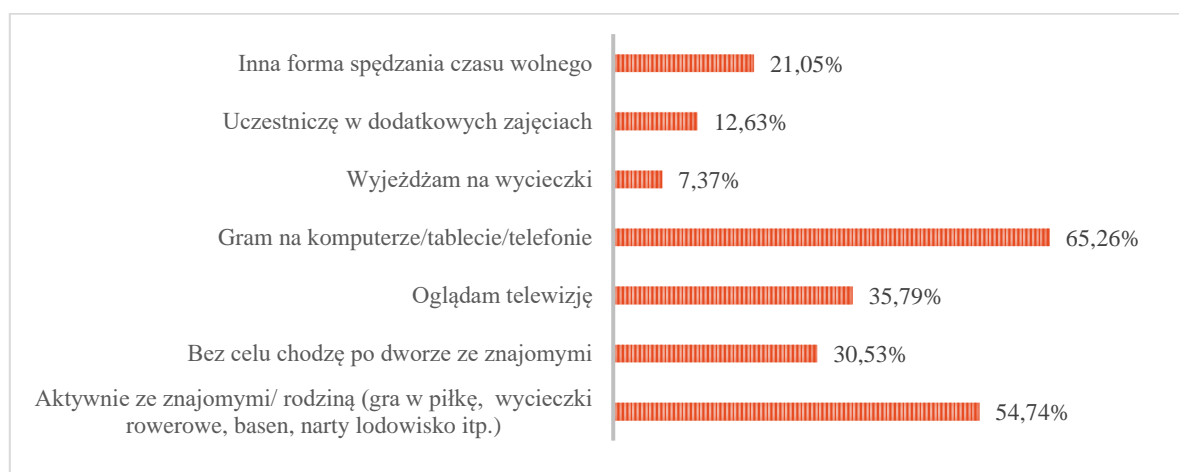
Zapytani o rodzaj gier hazardowych, w których uczestniczyli, uczniowie wskazali na gry na automatach w salonach gier, gry na pieniądze w realu lub Internecie jak np. poker, kości itp. oraz zakłady bukmacherskie, w których z reguły uczestniczyli 1-2 razy.

²² CBOS, *Raport Młodzież 2018*, Warszawa 2019

Spędzanie czasu wolnego

Według raportu CBOS z 2018 roku, wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznacza wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobnie jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nicnierobienie” – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%).²³

Gdy zapytano badanych uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Bodzanów o to w jaki sposób najchętniej spędzają swój czas wolny, okazało się, że większość z nich tj. 65,26% spędza go korzystając z urządzeń elektronicznych tj. komputer, tablet czy telefon. Kolejno 54,74% wybiera aktywne formy wypoczynku w gronie znajomych lub rodziny. 35,79% ankietowanych najchętniej ogląda telewizję, a 30,53% zadeklarowało, iż zazwyczaj spędza czas wolny na dworze, chodząc bez celu ze znajomymi. 12,63% w wolnych chwilach uczestniczy w zajęciach dodatkowych, a 7,37% wyjeżdża na wycieczki. Pozostałe 21,05% respondentów wskazało na inne formy spędzania czasu wolnego.

Wykres 94. Jak najczęściej spędzasz swój czas wolny?

²³ CBOS, *Raport Młodzież 2018*, Warszawa 2019

Wynik tej części ankietyzacji jest dość niepokojący, gdyż pozyskane dane wskazują, iż badani uczniowie w wolnym czasie bardzo często korzystają ze sprzętów elektronicznych w celu uczestnictwa w grach. Częste korzystanie z tego typu urządzeń niestety może pociągać za sobą niepożądane skutki w postaci uzależnienia od nich. Zasadnym wydają się więc podjęcie działań profilaktycznych zwiększających świadomość młodych osób, na temat zagrożeń związanych z użytkowaniem sprzętów elektronicznych, jak również w zakresie wiedzy na temat zdrowego trybu życia oraz aktywnych form spędzania czasu wolnego.

CZEŚĆ V

Diagnoza zagrożeń w środowisku szkolnym. Analiza ankiet dla rodziców.

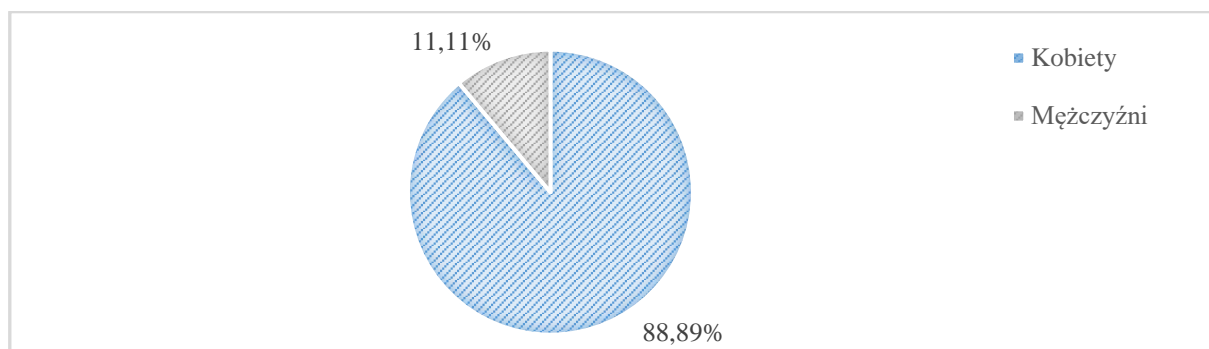
Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród rodziców miał na celu analizę ich postaw względem takich zagadnień jak:

- 1) problem przemocy i agresji w środowisku domowym oraz szkolnym;
- 2) problem związany z używaniem przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych;
- 3) korzystanie z komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

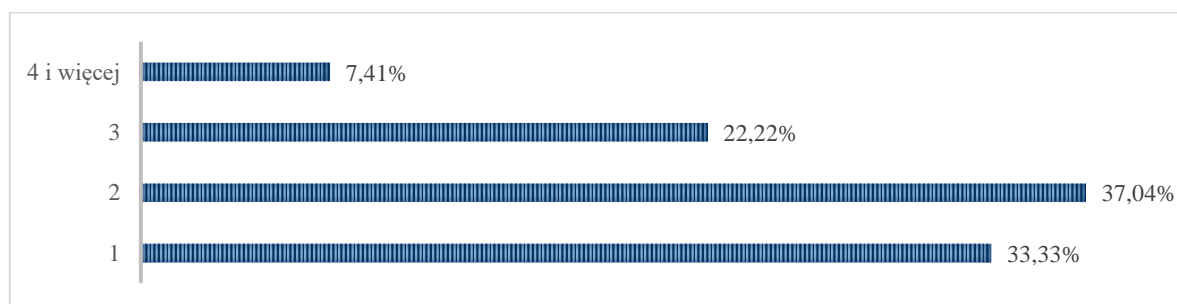
Grupa badawcza

Badanie zostało przeprowadzone wśród 108 rodziców uczniów z terenu gminy Bodzanów. W badaniu wzięło udział 96 kobiet oraz 12 mężczyzn.

Wykres 95. Struktura próby badawczej ze względu na płeć

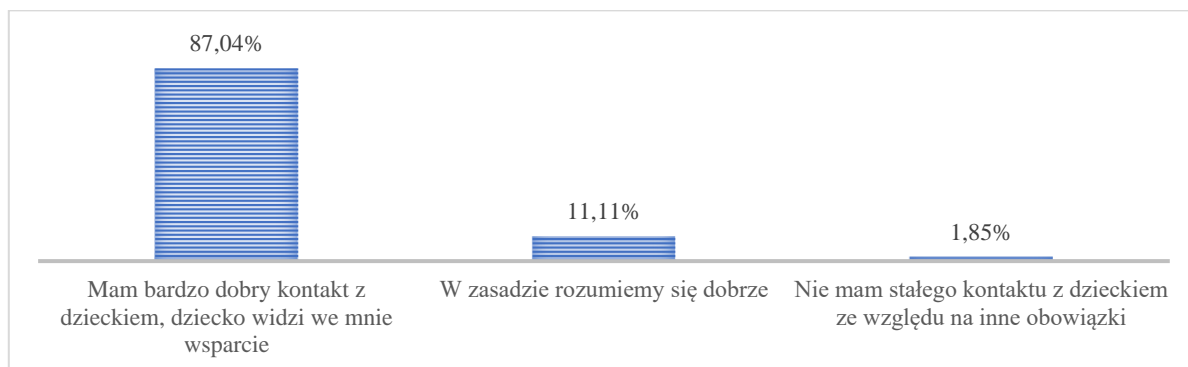
Ponadto próba badawcza została scharakteryzowana ze względu na liczbę posiadanych dzieci. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby posiadające dwójkę dzieci (37,04%), a kolejno osoby posiadające jedno dziecko (33,33%). Pozostałe dane zaprezentowano na wykresie poniżej.

Wykres 96. Liczba dzieci w rodzinie

Relacje rodziców z dziećmi

Na początku zadano rodzicom pytanie o to jak oceniają swoje relacje z dziećmi. Zdecydowana większość badanych tj. 87,04% stwierdziła, że ma bardzo dobry kontakt z dzieckiem. Kolejno 11,11% przyznało, iż w zasadzie rozumie się dobrze ze swoim dzieckiem. Dwoje rodziców (1,85%) przyznało, że nie ma stałego kontaktu z dzieckiem ze względu na inne obowiązki.

Wykres 97. Za pomocą, którego stwierdzenia może określić Pani/Pan swoje relacje z dzieckiem?

Warto wspomnieć, iż zdecydowana większość rodziców przyznała, że ich dzieci chętnie z nimi rozmawiają na temat swoich problemów. 64,81% z nich odpowiedziało, że ich dzieci dzielą się z nimi wszystkimi swoimi problemami, a 33,33% badanych rodziców stwierdziło, iż dzieci z nimi rozmawiają, ale nie zawsze mówią o wszystkim. Pozostałe 1,85% przyznało natomiast, że dziecko nigdy nie podejmuje z nimi takich rozmów.

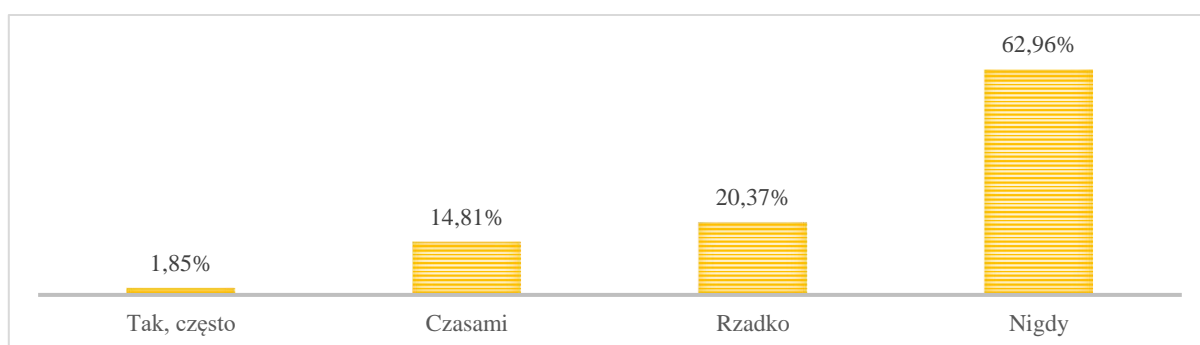

Wykres 98. Czy Pani/Pana dziecko chętnie rozmawia z Panią/Panem o swoich problemach?

Wszyscy ankietowani rodzice zadeklarowali, iż mają świadomość tego jak ich dziecko spędza swój wolny czas, a także, że znają kolegów, znajomych, z którymi spotyka się ich dziecko.

Następne pytanie dotyczyło znajomości problemów występujących w środowisku szkolnym. 94,44% respondentów stwierdziło, że ich dzieci nie mają żadnych problemów w szkole. Pozostałe 5,56% przyznało, iż wie o kłopotach swojego dziecka, a najczęściej wymienianymi problemami były problemy z nauką, brak odpowiednich relacji z rówieśnikami.

Zapytano również rodziców, czy zdarza się, że ich dzieci zachowują się agresywnie. 20,37% respondentów stwierdziło, iż zdarza się to rzadko, a 14,81% zadeklarowało, iż takie sytuacje występują od czasu do czasu. Dwoje rodziców (1,85%) przyznało, że ich dzieci często bywają agresywne. Pozostałe 62,96% zaprzeczyło takim sytuacjom.

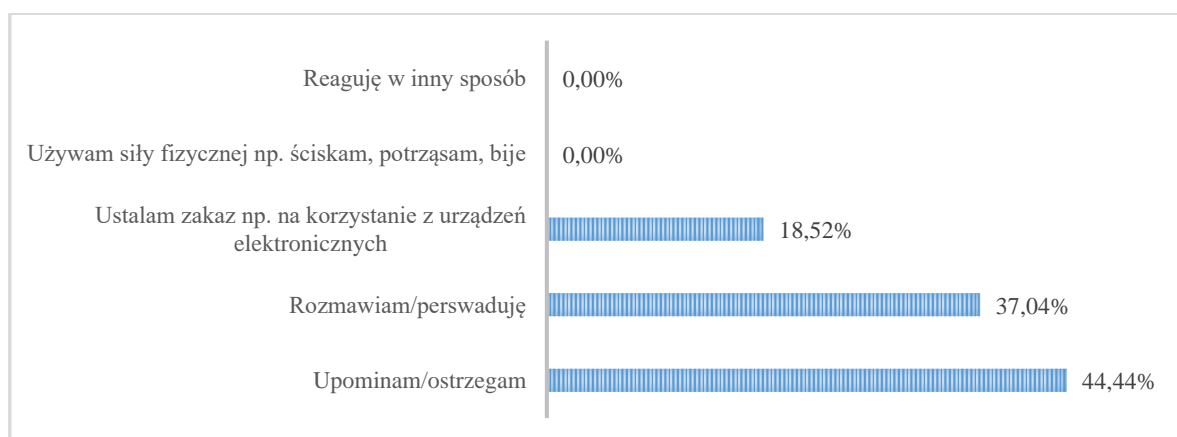

Wykres 99. Czy zdarza się, że Pani/Pana dziecko zachowuje się agresywnie?

Postawy rodziców wobec wychowania dzieci

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. W dalszym ciągu kary fizyczne stanowią często stosowaną przez rodziców metodę wychowywania dzieci. Dla niektórych osób są one formą „ostatecznego rozwiązania”, po które sięga się w chwili utraty kontroli nad swoimi emocjami. Inni rodzice z kolei stosują kary fizyczne w sposób zaplanowany, wierząc w ich wychowawczą i rozwojową efektywność. Stosowanie kar fizycznych motywowane jest w tym przypadku dobrem dziecka.²⁴

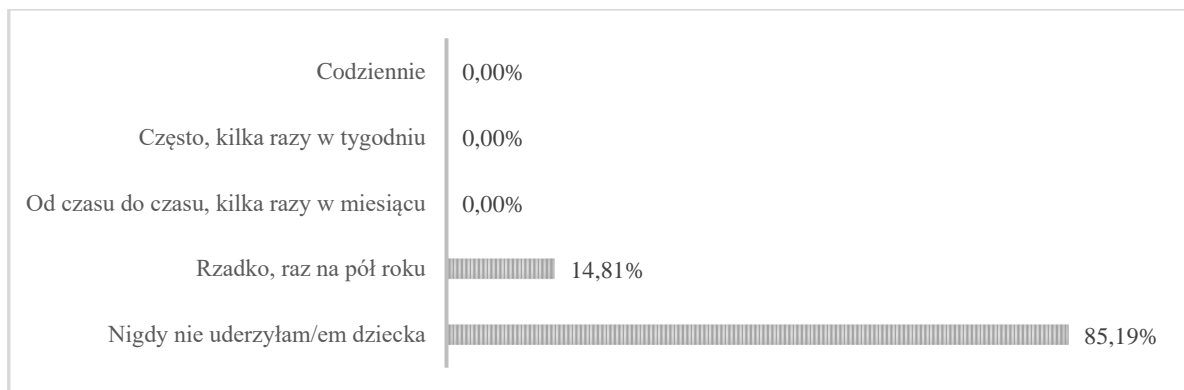
W związku z powyższym w trakcie ankietyzacji nie zabrakło pytania dotyczącego sposobu reagowania na złe zachowanie dziecka. 44,44% badanych rodziców przyznało, że upomina lub ostrzega przed konsekwencjami złego zachowania. Kolejno 37,04% odpowiedziało, że najczęściej rozmawia z dzieckiem na ten temat. Pozostałe 18,52% rodziców stosuje różnego rodzaju zakazy m.in. na korzystanie z urządzeń elektronicznych. Żaden z ankietowanych nie przyznał się do stosowania kar cielesnych oraz używania siły fizycznej wobec dziecka.

Wykres 100. Jak najczęściej reaguje Pani/Pan na złe zachowanie dziecka?

²⁴ Halemba, K., Izdebska, A., *Kary fizyczne w wychowaniu dzieci- uwarunkowania i konsekwencje*, *Dziecko krzywdzone* nr 3(28), 2009

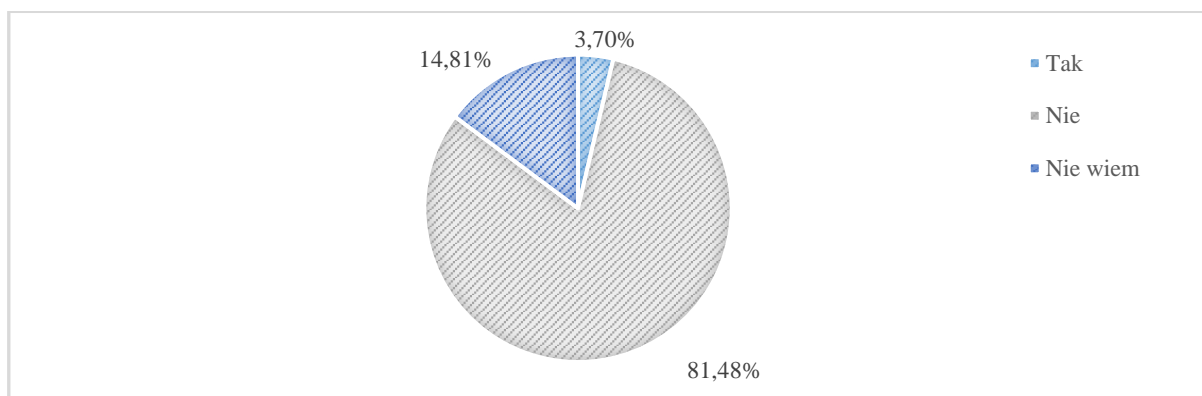
Następnie zapytano bezpośrednio rodziców czy zdarza im się stosować wobec dzieci kary cielesne. Największy odsetek tj. 85,19% stanowili respondenci, którzy nigdy nie użyli przemocy fizycznej wobec dzieci. Pozostałe 14,81% zadeklarowało, że raz na pół roku zdarzyło im się stosować takie kary.

Wykres 101. Czy zdarza się Pani/Panu używać siły fizycznej wobec dziecka?

Zdecydowana większość rodziców uczniów z terenu gminy Bodzanów uważa, że dziecko nie powinno się bać rodziców. Taką odpowiedź zaznaczyło 70,78% respondentów. Kolejno 11,11% stwierdziło, iż dziecko powinno czuć respekt przed rodzicem. Pozostałe 11,11% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi na tak zadane pytanie.

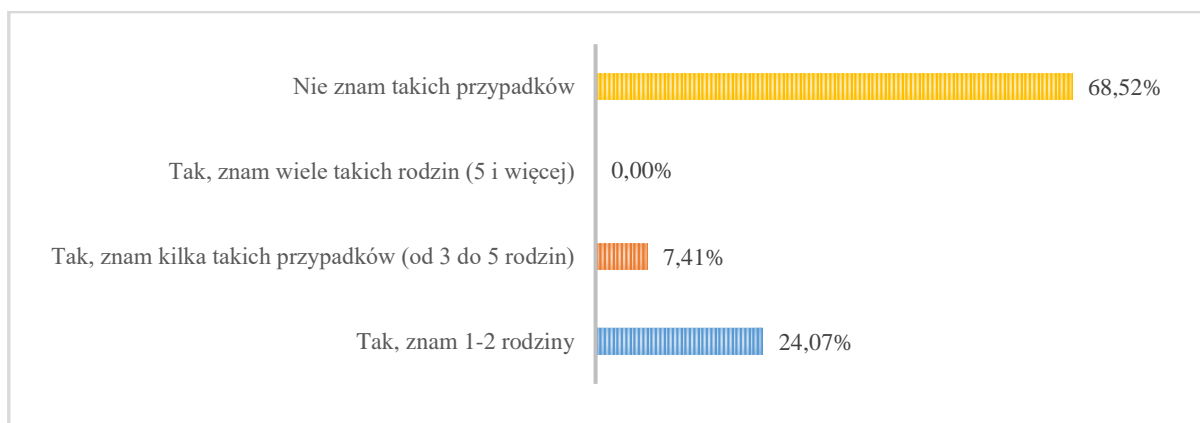
Następnie zapytano rodziców o to czy stosowanie kar cielesnych wobec dzieci jest dopuszczalne w sytuacji kiedy na to zasłużyły. 3,70% respondentów udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Przeciwnego zdania było 81,48% rodziców, a 14,81% nie wiedziało jak ustosunkować się do danego tematu.

Wykres 102. Czy rodzice mają prawo stosować kary cielesne wobec swoich dzieci, jeśli w ich przekonaniu zasłużyły sobie na to?

W drodze badania okazało się również, że 64,81% badanych rodziców jest za ustawowym zakazem stosowania kar cielesnych, natomiast 22,22% wyraziło zdanie przeciwne. Pozostałe 12,96% respondentów nie umiało się określić w tym temacie. W związku z powyższym, warto przypomnieć, iż w Polsce obowiązuje zakaz stosowania wobec małoletniego kar cielesnych. Zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Art. 96¹ „Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych.”²⁵

Dane pozyskane wśród rodziców uczniów z terenu gminy Bodzanów wskazują, iż łącznie 31,48% z nich zna rodziny, w których stosowane są kary cielesne wobec dzieci. 24,07% przyznało, że zna 1-2 takie rodziny; a 7,41% zadeklarowało, że w swoim otoczeniu zna 3-5 rodzin dotkniętych problemem przemocy. Pozostałe 68,52% badanych zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

Wykres 103. Czy zna Pan/Pani rodziny, w których stosowane są kary cielesne wobec dzieci?

²⁵ <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640090059/U/D19640059Lj.pdf>

Problemy związane z substancjami psychoaktywnymi

Problem stosowania substancji psychoaktywnych jest aktualny wśród młodzieży. Często zdarza się, że w okresie dojrzewania rodzice przestają być autorytetami dla młodych ludzi, a rolę tę przejmują rówieśnicy. Niekiedy nastolatek trafia w negatywne środowisko rówieśnicze. Chce zaimponować znajomym, sięgając po środki odurzające, nie chce odstawać od innych. Myśli, że rezygnując i asertywnie wypowiadając swoje przeciwne zdanie, będzie odrzucony przez grupę, na której mu tak bardzo zależy. Niektóre osoby poddawane są presji rówieśniczej lub traktują używanie substancji psychoaktywnych jako ucieczkę od problemów w środowisku szkolnym czy też w domu. Rolą rodziców jest ukazanie młodzieży, jakie zagrożenia niesie za sobą stosowanie substancji psychoaktywnych, a jednocześnie wskazywanie konstruktywnej drogi do radzenia sobie z problemami, zyskania akceptacji rówieśniczej, zdrowego i szczęśliwego życia pozbawionego nałogów.

Mając na uwadze powyższe, w trakcie ankietyzacji pojawiły się również pytania związane z użytkowaniem substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież.

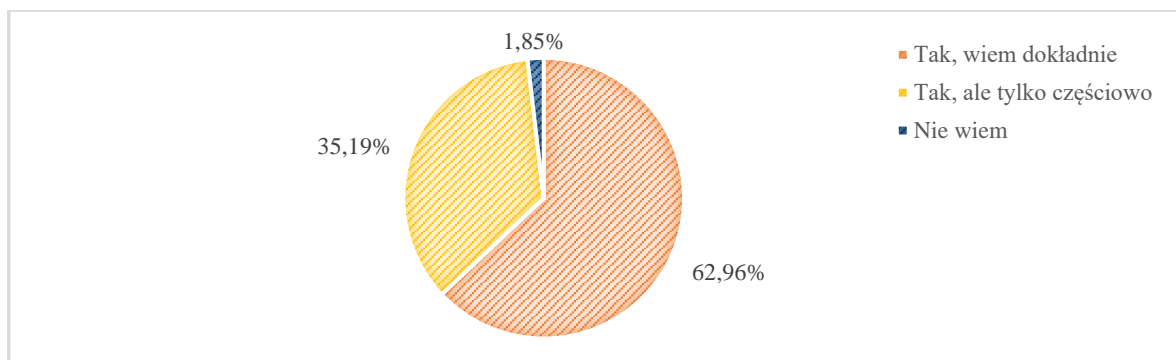
Gdy zapytano rodziców czy ich dziecko pali papierosy, zdecydowana większość tj. 98,15% zaprzeczyła. Pozostałe 1,85% stwierdziło, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.

W przypadku pytania o upojenie alkoholowe, wszyscy respondenci jednogłośnie zaprzeczyli, twierdząc, że ich dzieciom nigdy nie zdarzyło się upić alkoholem.

Ponadto wszyscy rodzice zadeklarowali, że ich dzieci nigdy nie używały środków odurzających- narkotyków lub dopalaczy.

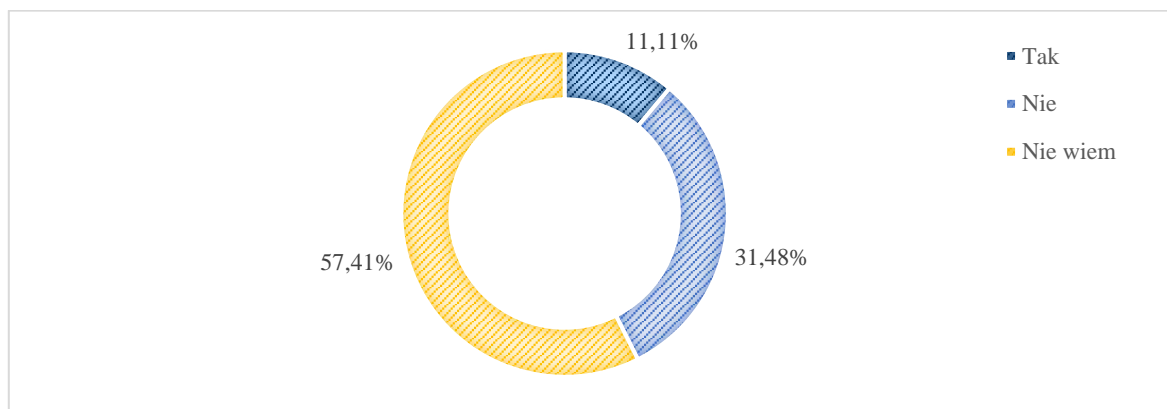
W dalszej części zapytano rodziców uczniów z terenu gminy Bodzanów, o to czy potrafiliby rozpoznać osobę pod wpływem narkotyków. Większość respondentów tj. 83,33% stwierdziła, iż bez problemu rozpoznałaby taką osobę. Pozostałe 16,67% przyznało, że nie potrafiłoby rozpoznać czy osoba jest pod wpływem środków odurzających.

Kolejne pytanie dotyczyło wiedzy w zakresie narkotyków, ich rodzajów i skutków zażywania. Najwyższy odsetek tj. 62,96% stanowili respondenci, którzy zadeklarowali, że wiedzą dokładnie wszystko na temat tego rodzaju substancji psychoaktywnych. 35,19% stwierdziło, iż tylko częściowo orientuje się w tym zakresie, natomiast pozostałe 1,85% przyznało, że nie posiada wiedzy na temat narkotyków.

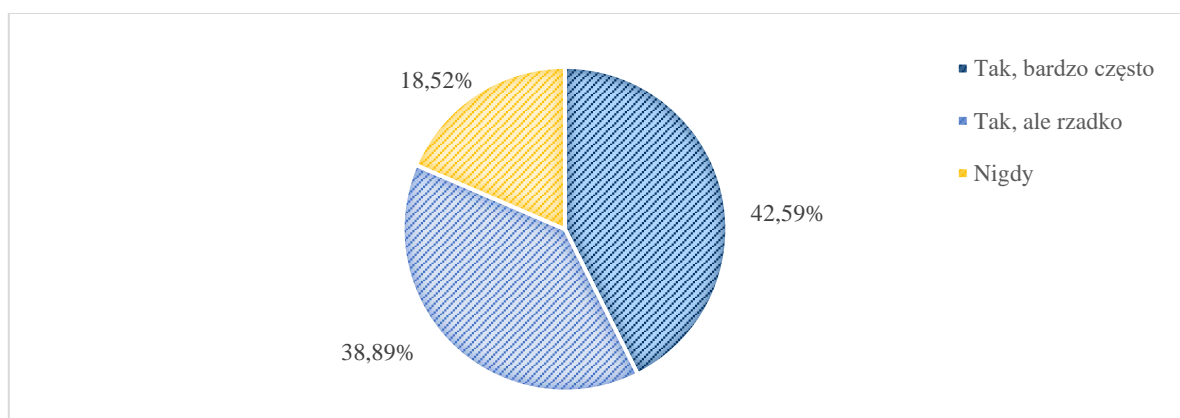

Wykres 104. Czy wie Pani/Pan co to są narkotyki, jakie są ich rodzaje oraz jakie są skutki ich używania?

Następnie zapytano rodziców, czy w ich opinii na terenie szkoły istnieje zagrożenie narkotykami. 11,11% przyznało, że taki problem występuje na terenie szkoły, natomiast 31,48% stanowczo zaprzeczyło. Pozostałe 57,41% ankietowanych nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie.

W drodze badania okazało się również, że większość rodziców podejmuje rozmowy z dziećmi na temat substancji psychoaktywnych, w tym 42,59% robi to bardzo często, a 38,89% zadeklarowało, że rozmawia, ale rzadko. Pozostałe 18,52% przyznało, iż nigdy nie podejmuje takich rozmów z dziećmi.

Wykres 105. Czy rozmawia Pani/Pan na temat substancji psychoaktywnych ze swoim dzieckiem?

Nieco niepokojącym jest wynik, iż 51,85% respondentów nie zna w swoim środowisku instytucji pomagającym osobom uzależnionym i ich rodzinom. Pozostałe 48,15% badanych rodziców przyznało, że posiada wiedzę na temat takich instytucji.

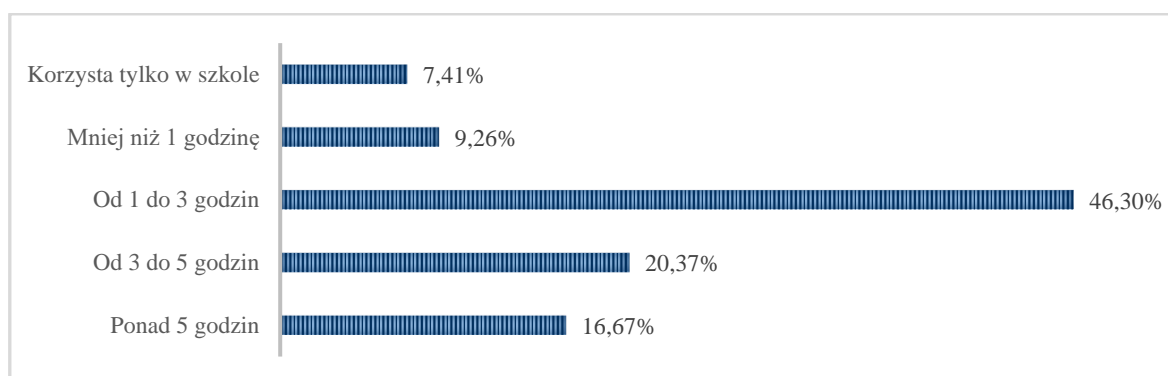
Rodzice uczniów zostali także zapytani o to, czy ich zdaniem szkoła zapewnia wystarczający poziom wsparcia psychologicznego. 46,30% udzieliło odpowiedzi twierdzącej, 14,81% wyraziło zdanie przeciwne, natomiast pozostałe 38,89% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Jeśli chodzi o ofertę zajęć dodatkowych organizowanych w szkole, 44,44% rodziców uznało, że jest wystarczająca. 31,48% było przeciwnego zdania, natomiast pozostałe 24,07% nie wyraziło jednoznacznej opinii w tym zakresie.

Ostatnie pytanie tej części dotyczyło działań jakie zdaniem rodziców należy podejmować w celu przeciwdziałania uzależnieniom od substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży. Jako kluczowe respondenci wskazali równorzędnie organizowanie dla dzieci różnych form czasu wolnego tj. kółek zainteresowań, wycieczek, zawodów sportowych, festynów oraz organizowanie dla dzieci i rodziców spotkań z pedagogiem, psychologiem, lekarzem. Zasadnym jest również organizowanie pogadanek na wywiadówkach, podczas spotkań rodziców z dyrektorem.

Komputer w życiu uczniów i zjawisko cyberprzemocy

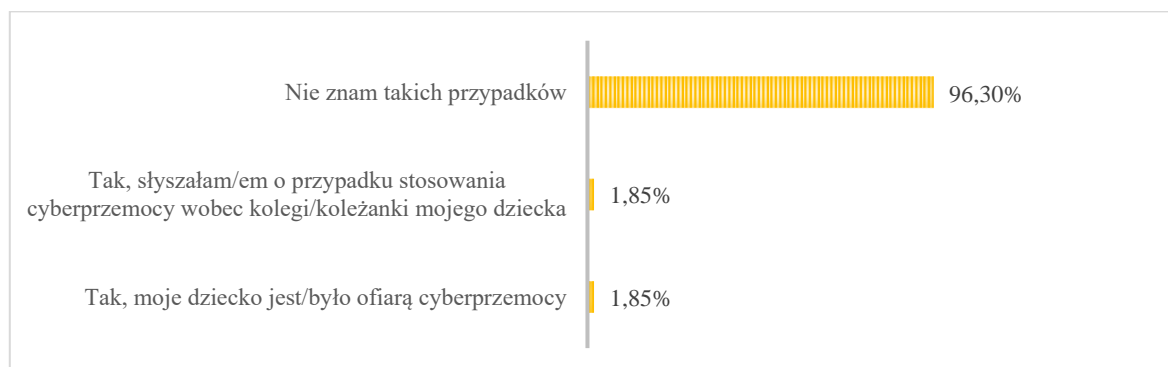
Na początku tej części badania zapytano rodziców ile czasu dziennie spędza ich dziecko przed komputerem. Najliczniejsze (46,30%) okazały się odpowiedzi wskazujące na przedział od jednej do trzech godzin dziennie. Kolejno 20,37% stanowiły deklaracje o korzystaniu z komputera przez dziecko od trzech do pięciu godzin dziennie, a 16,67% powyżej pięciu godzin dziennie. 9,26% ankietowanych zadeklarowało, że ich dziecko korzysta z komputera mniej niż jedną godzinę w ciągu dnia, a 7,41% przyznało, że tylko podczas zajęć w szkole.

Wykres 106. Ile przeciętnie czasu dziennie spędza Pani/ Pana dziecko przed komputerem ?

W drodze badania okazało się, że zdecydowana większość tj. 88,89% rodziców uczniów z gminy Bodzanów wie na czym polega zjawisko cyberprzemocy. Pozostałe 11,11% ankietowanych przyznało się do braku wiedzy w tym zakresie.

Zapytano również ankietowanych czy znają przypadki stosowania cyberprzemocy w środowisku szkolnym swoich dzieci. I tak, 96,30% respondentów odpowiedziało, że nie zna takich przypadków. 1,85% badanych rodziców słyszało o przypadkach stosowania cyberprzemocy wobec koleżanki/kolegi swojego dziecka i tyle samo przyznało, że ich dziecko osobiście doświadczyło tego rodzaju przemocy.

Wykres 107. Czy zna Pani/Pan jakieś przypadki stosowania cyberprzemocy w środowisku szkolnym swojego dziecka?

Następne pytania skierowane do rodziców dotyczyły zjawisk, które mogą wynikać z nadmiernego użytkowania Internetu, urządzeń mobilnych czy też korzystania z serwisów społecznościowych. Gdy zapytano badanych o znajomość konkretnych zjawisk takich jak fonoholizm, nomofobia, efekt google czy depresja facebookowa, okazało się, że duża grupa z nich nie posiada wiedzy na ich temat. W związku z powyższym zasadnym wydaje się prowadzenie działań informacyjno- profilaktycznych w tym zakresie.

Rodzaj zjawiska	Tak	Nie
Fonoholizm	42,59%	57,41%
Nomofobia	40,74%	59,26%
Efekt Google	50,00%	50,00%
Depresja facebookowa	53,70%	46,30%

Tabela 20. Czy zna Pan/Pani takie zjawiska?

Ponadto, większość ankietowanych tj. 74,07% przyznała się do braku wiedzy na temat e-narkotyków (i-dose, narkotyków dźwiękowych). 25,93% przyznało natomiast, że wie czym są tego rodzaju narkotyki.

Niska świadomość społeczna w tym zakresie wynika zapewne z tego, iż jest to temat stosunkowo nowy. „Moda” e-narkotykowa wydaje się jednak niebezpiecznie zmierzać w kierunku coraz większego zainteresowania nimi, zwłaszcza wśród nastolatków. Pliki dźwiękowe z dosami można łatwo odnaleźć w serwisach internetowych, co sprawia, że dostęp do nich jest znacząco ułatwiony w stosunku do standardowych narkotyków. W związku z powyższym koniecznym jest podejmowanie działań profilaktycznych w tym zakresie w celu uniknięcia nasilenia problemu związanego z użytkowaniem narkotyków dźwiękowych przez dzieci i młodzież.

CZEŚĆ VI

Problemy społeczne w świadomości sprzedawców napojów alkoholowych

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 30 sprzedawców w punktach sprzedaży napojów alkoholowych zlokalizowanych na terenie gminy Bodzanów.

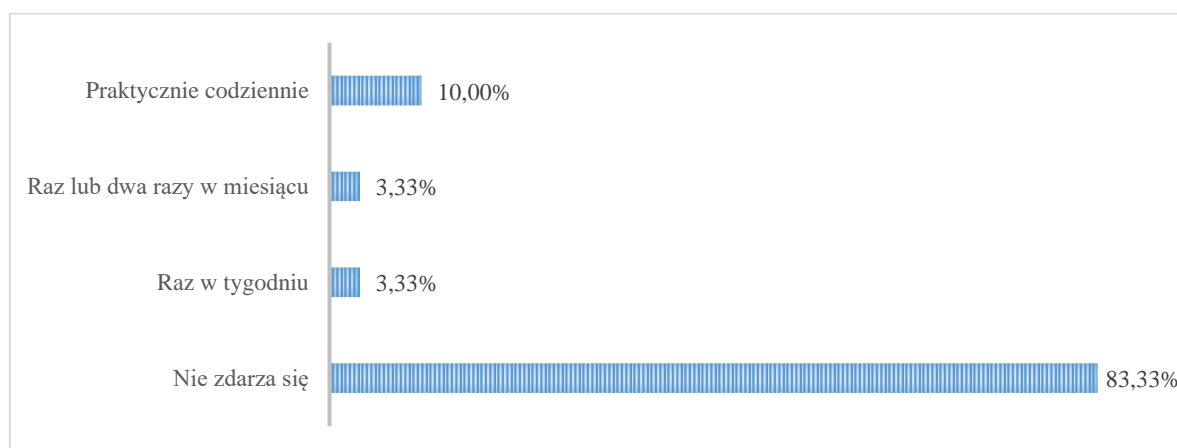
Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w punktach sprzedaży alkoholu na terenie gminy miał na celu analizę postawy sprzedawców względem takich zagadnień jak:

- 4) spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży;
- 5) sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym;
- 6) znajomość przypadków sprzedaży papierosów i alkoholu nieletnim;
- 7) przestrzeganie zasad sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych.

Wyniki badania

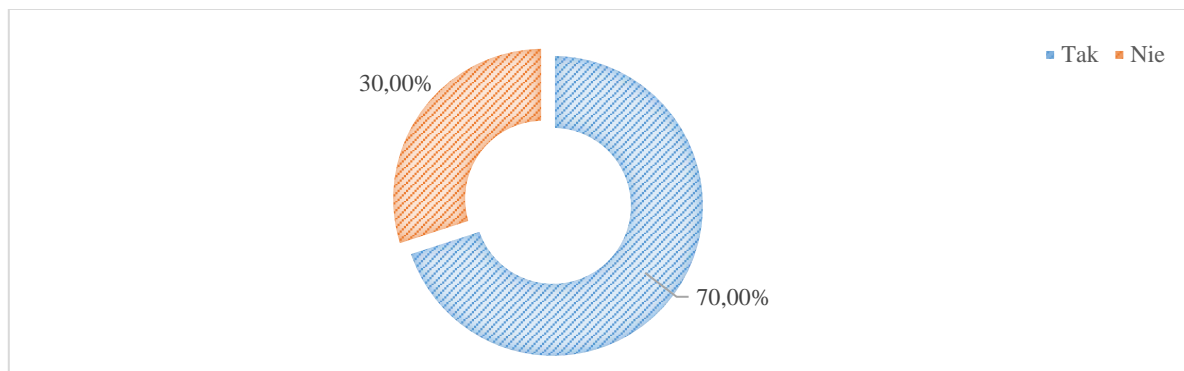
Pierwsze pytanie zadane ankietowanym dotyczyło przypadków spożywania alkoholu w obrębie sklepu oraz częstotliwości tego typu zdarzeń. 83,33% badanych sprzedawców odpowiedziało, że tego typu sytuacje w ogóle się nie zdarzają. Kolejno 10,00% przyznało, że takie przypadki zdarzają się codziennie. 3,33% potwierdziło występowanie takich przypadków raz lub dwa razy w miesiącu i tyle samo, raz na tydzień.

Wykres 108. Czy zdarza się spożywanie alkoholu w obrębie sklepu?

Ponadto 20,00% potwierdziło badanych występowanie nieprzyjemnych zjawisk w obrębie sklepu związanych z alkoholem. 70,00% sprzedawców zaprzeczyło takim sytuacjom, a pozostałe 10,00% nie przypominało sobie takich incydentów.

Ponadto zapytano sprzedawców czy osoby nietrzeźwe podejmują próby zakupu alkoholu. Jak pokazują badania jest to zjawisko dość powszechne, gdyż 70,00% respondentów odpowiedziało twierdząco na to pytanie. Pozostałe 30,00% zaprzeczyło by takie sytuacje miały miejsce.

Wykres 109. Czy osoby nietrzeźwe podejmują próbę zakupu alkoholu?

Co więcej, zdecydowana większość ankietowanych sprzedawców tj. 96,67% uznała za niestosowną sprzedaż alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej. Tylko jeden z ankietowanych (3,33%) nie potrafił udzielić jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. Ponadto dwóch sprzedawców (6,67%) przyznało się do sprzedaży alkoholu osobie nietrzeźwej. Pozostali badani tj. 93,33% zaprzeczyli by taka sytuacja kiedykolwiek miała miejsce.

16,67% ankietowanych potwierdziło, że zna przypadki sprzedaży alkoholu oraz papierosów osobom poniżej 18 roku życia. Pozostali respondenci tj. 83,33% zaprzeczyli by znali przypadki sprzedaży tych używek osobom niepełnoletnim.

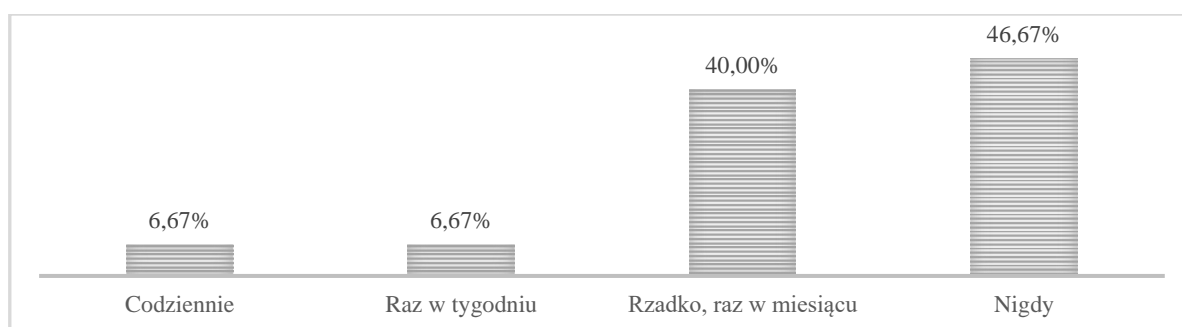
Warto wspomnieć, iż zjawisko sprzedaży alkoholu osobom nieletnim w Polsce jest dość powszechne. Należy zatem w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż: „*Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić*”.²⁶

²⁶ Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20000060125/T/M20000125L.pdf>

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną uchwałą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

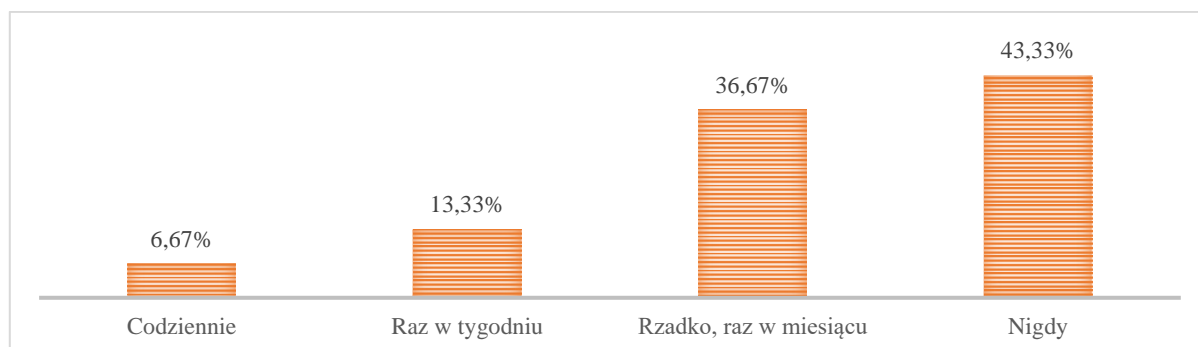
Gdy zapytano bezpośrednio sprzedawców, czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia, wszyscy stanowczo zaprzeczyli takim działaniom.

W badaniach nie zabrakło także pytania odnośnie tego, jak często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu napojów alkoholowych oraz tytoniu. W przypadku alkoholu, większość sprzedawców tj. 40,00% stwierdziła, że takie sytuacje są rzadkością. 6,67% przyznało, że takie sytuacje zdarzają się raz w tygodniu i tyle samo zadeklarowało, że codziennie. Pozostałe 46,67% badanych odpowiedziało, że takie przypadki w ogóle się nie zdarzają.

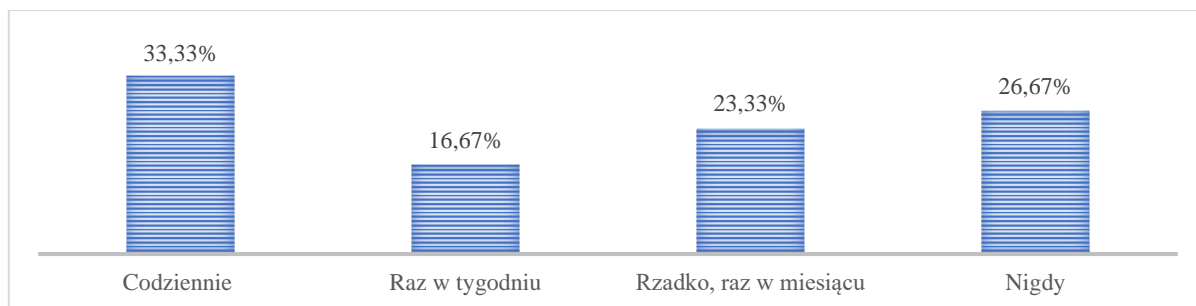
Wykres 110. Jak często osoby poniżej 18 roku życia podejmują próby zakupu napojów alkoholowych?

Gdy zapytano, jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić papierosy, 36,67% badanych odpowiedziało, że takie sytuacje zdarzają się rzadko. 13,33% ankietowanych przyznało, że zdarza się to raz w tygodniu, a według 6,67% codziennie. Pozostałe 43,33% stwierdziło, że nigdy nie spotkało się z taką sytuacją.

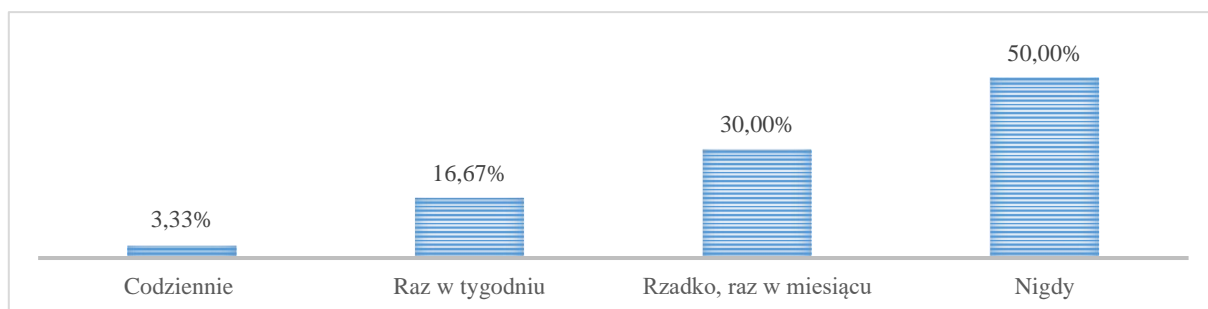
Wykres 111. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić papierosy?

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości prób zakupu napojów energetyzujących przez osoby poniżej 18 roku życia. 33,33% badanych sprzedawców zadeklarowało, że takie sytuacje zdarzają się codziennie. Kolejno 23,33% respondentów odpowiedziało, że zdarza się to rzadko, raz w miesiącu. 16,67% przyznało, że młode osoby kupują tego typu napoje raz w tygodniu, a pozostałe 26,67% stwierdziło, że nigdy nie było takiego przypadku.

Wykres 112. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić napoje energetyzujące?

Zapytano również sprzedawców jak często spotykają się z próbą zakupu piwa bezalkoholowego przez osoby niepełnoletnie. 30,00% ankietowanych przyznało, że spotyka się z takimi sytuacjami raz w miesiącu. Kolejno 16,67% potwierdziło, że próby zakupu piwa bezalkoholowego przez osoby niepełnoletnie zdarzają się raz w tygodniu, a 3,33% odpowiedziało, że codziennie. Pozostałe 50,00% ankietowanych stwierdziło, że próby zakupu tego typu piwa przez osoby poniżej 18 roku życia w ogóle się nie zdarzają.

Wykres 113. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić piwo 0%?

Zdarza się, że młodzi ludzie podejmują próby zakupu alkoholu bądź papierosów, lub obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko i sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. W tym miejscu należy odwołać się do art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w której wyraźnie zaznaczono, iż „w przypadku wątpliwości co do pełnoletności nabywcy sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy.” Jest to podstawowe prawo sprzedawcy.

Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia grozi konsekwencjami w postaci grzywny i utraty zezwolenia.

W związku z powyższym zapytano badanych sprzedawców, czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletność klienta, w przypadku, kiedy mają co do tego wątpliwości. 96,67% ankietowanych odpowiedziało, że w przypadku wątpliwości zawsze proszą o pokazanie dokumentu tożsamości potwierdzającego wiek. Jeden ze sprzedawców (3,33%) przyznał, że zdarza mu się nie korzystać z tego uprawnienia.

Ponadto w drodze badania okazało się, że 96,67% ankietowanych ma świadomość jakie kary grożą sprzedawcy, który sprzeda alkohol osobie niepełnoletniej. Ogólna tendencja wskazuje zatem na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmowy sprzedaży artykułów zabronionych osobom niepełnoletnim.

Następnie zapytano ankietowanych czy zdarzały się przypadki kiedy inne osoby dorosłe przebywające w sklepie interweniowały w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol, którzy wyglądali na nieletnich. Jeden ze sprzedawców przyznał, że zdarzają się takie interwencje ale rzadko. Pozostali respondenci zaprzeczyli takim sytuacjom.

Odwołując się do art.13¹ Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ostatnie pytanie skierowane do sprzedawców dotyczyło zakazu reklamowania napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży. 80,00% ankietowanych zadeklarowało, że wie na czym polega ten zakaz. Pozostałe 20,00% przyznało się do braku wiedzy na ten temat. Zasadnym wydaje się więc podjęcie działań szkoleniowych w tym zakresie.

Podsumowanie- diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Problem alkoholizmu w świadomości dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów

Główne wyniki badania

A. ZJAWISKO ALKOHOLIZMU W ŚRODOWISKU LOKALNYM:

• Przyjętą miarą ważności różnych problemów społecznych była średnia uzyskana w wyniku odpowiedzi respondentów, gdzie waga punktowa wynosiła odpowiednio od 5 przy problemie uważanym za „bardzo istotny” do 1 przy „nieistotnym”.

Problem alkoholizmu został oceniony najwyżej w hierarchii problemów, uzyskując wagę punktową 3,50.

- 57,28% mieszkańców uznało problem alkoholizmu za bardzo powszechny, a 32,04% stwierdziło, że jest to problem zauważalny natomiast są to nieliczne przypadki.
- 56,31% badanych mieszkańców było zdania, że osoby spożywające alkohol na terenie gminy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności lokalnej.
- 69,90% ankietowanych mieszkańców zadeklarowało, że zna w swoim otoczeniu osoby nadużywające alkohol.
- 32,04% respondentów potrafiło wskazać przynajmniej jedną instytucję na terenie gminy, świadczącą pomoc dla osób uzależnionych. Niestety pozostałe 67,96% przyznało, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.
- Większość badanych mieszkańców było zdania, że spożywanie alkoholu w miejscach publicznych zdarza się tak samo często jak w latach poprzednich, natomiast nieco rzadziej spotyka się osoby awanturujące się pod wpływem alkoholu.
- Większość ankietowanych mieszkańców stwierdziło, że spożycie alkoholu przez osoby dorosłe jest podobne jak w latach poprzednich, natomiast wzrosło spożycie alkoholu wśród nieletnich.
- 70,00% badanych sprzedawców potwierdziło, że spotyka się z próbami zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe.
- Większość ankietowanych sprzedawców stwierdziła, że rzadko spotyka się z próbami zakupu alkoholu przez osoby poniżej 18 roku życia. Kilku ankietowanych przyznało, że zdarza się to raz w tygodniu lub nawet częściej.

B. POSTAWY WOBEC ALKOHOLU:

- 26,21% respondentów zadeklarowało abstynencję.
- 51,46% badanych mieszkańców zadeklarowało, że pije alkohol tylko okazjonalnie. 22,33% przyznało się do spożywania alkoholu raz w miesiącu lub częściej.
- Zdaniem 72,82% alkohol zawarty w piwie lub winie może tak samo uzależniać jak inne napoje wysokoprocentowe.
- 25,24% mieszkańców skłaniało się ku stwierdzeniu, że tylko codzienne spożywanie alkoholu może prowadzić do uzależnienia.
- Zdecydowana większość ankietowanych sprzedawców uznała sprzedaż alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej za niestosowną.
- Dwóch sprzedawców przyznało się do sprzedaży alkoholu osobie nietrzeźwej.
- 16,67% badanych sprzedawców przyznało, że zna przypadki sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.
- Zdecydowana większość badanych sprzedawców ma świadomość jaka kara grozi za sprzedaż alkoholu osobie niepełnoletniej, dlatego też w przypadku wątpliwości, co do wieku kupującego alkohol zawsze prosi o pokazanie dokumentu tożsamości.
- 80,00% ankietowanych sprzedawców wie na czym polega zakaz reklamowania napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży. Pozostali sprzedawcy tj. 20,00% przyznali się do braku wiedzy w tym zakresie.

Wnioski i rekomendacje

Wyniki badania wskazują, że w opinii badanych mieszkańców gminy Bodzanów jednym z najbardziej zauważalnych problemów w ich środowisku lokalnym jest alkoholizm. Ważność tego problemu została oceniona na poziomie 3,50. Wobec powyższego, zasadne jest podejmowanie działań w celu eliminowania potencjalnych zagrożeń związanych z nadużywaniem alkoholu na terenie gminy takich jak m.in.:

- Kontrole punktów sprzedaży alkoholu w zakresie przestrzegania i zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim i nietrzeźwym.
- Prowadzenie szkoleń dla sprzedawców napojów alkoholowych m.in. z asertywnych technik odmowy sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim i nietrzeźwym. Zasadnym wydają się również przeprowadzenie szkoleń poruszających różne zagadnienia wynikające z Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi jak np. zakaz reklamowania napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży, gdyż jak się okazało wielu sprzedawców nie posiada wiedzy w tym zakresie.

- Zwiększenie poziomu egzekwowania prawa w zakresie spożywania alkoholu w miejscach publicznych.
- Tworzenie programów pomocowych dla osób zagrożonych marginalizacją; w tym osób uzależnionych i współuzależnionych.
- Tworzenie sieci punktów informacyjnych- rozpowszechnianie informacji o dostępnej ofercie pomocy na terenie gminy i/lub powiatu poprzez dystrybucję ulotek, plakatów, ogłoszeń prasowych czy też w Internecie
- Podejmowanie działań edukacyjnych w zakresie profilaktyki alkoholowej- organizacja warsztatów profilaktycznych dla uczniów szkół.
- Prowadzenie lokalnych działań kampanijnych związanych z profilaktyką problemów alkoholowych, prowadzenie systematycznych – cyklicznych lub ciągłych działań edukacyjnych.
- Włączanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Promowanie wydarzeń kulturalnych i społecznych o charakterze bezalkoholowym; wzbogacenie oferty aktywnych form spędzania czasu wolnego.
- Ułatwienie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych, dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych, promujących zdrowy tryb życia.
- Wspieranie rozwoju i kompetencji osób pracujących zawodowo w systemie rozwiązywania problemów alkoholowych.

Problem narkomanii w świadomości dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów

Główne wyniki badania

A. ZJAWISKO NARKOMANII W ŚRODOWISKU LOKALNYM:

• Przyjętą miarą ważności różnych problemów społecznych była średnia uzyskana w wyniku odpowiedzi respondentów, gdzie waga punktowa wynosiła odpowiednio od 5 przy problemie uważanym za „bardzo istotny” do 1 przy „nieistotnym”.

Problemy narkomanii oraz używania nowych substancji psychoaktywnych uzyskały w ocenie mieszkańców wagę punktową odpowiednio 2,47 i 2,56.

• 49,51% badanych było zdania, iż problem narkomanii jest zauważalny na terenie gminy, natomiast są to nieliczne przypadki.

- Zdecydowana większość badanych tj. 88,35% nie posiada wiedzy na temat tego, gdzie można nabyć narkotyki.
- 19,42% ankietowanych przyznało, że zna co najmniej jedną osobę, która według nich zażywa narkotyki.
- 3,88% badanych przyznało się do eksperymentowania z narkotykami, w tym 2,91% zadeklarowało, że był to jednorazowy kontakt, a 0,97% potwierdziło kilkukrotne użycie.

Wnioski i rekomendacje

Badania zrealizowane wśród mieszkańców pozwoliły stwierdzić, iż problem narkomanii w niewielkim stopniu dotyczy gminy Bodzanów. Aby uniknąć rozpowszechnienia się problemu, zasadne jest podejmowanie działań takich jak :

- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
- Realizowanie lokalnych kampanii społecznych na temat działania substancji psychoaktywnych.
- Rozpowszechnianie rzetelnych informacji na temat substancji odurzających i ich szkodliwości poprzez lokalną prasę, tablice informacyjne, media.
- Promowanie wśród społeczności lokalnej zdrowego stylu życia.
- Zapewnienie dostępu do materiałów edukacyjnych z zakresu profilaktyki narkotykowej.
- Współpraca lokalnych instytucji w zakresie podejmowania działań na rzecz ograniczania rozmiarów zjawiska narkomanii.

Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów

Główne wyniki badania

A.POSTAWY WOBEC ZJAWISKA PRZEMOCY:

- Zdecydowana większość ankietowanych postrzega przemoc w rodzinie jako przemoc fizyczną tj. bicie, szarpanie oraz przemoc psychiczną w postaci wyzwisk, poniżania czy krzyków.
- 53,40% badanych mieszkańców potwierdziło znajomość rodzin, w których stosowana jest przemoc.
- 12,62% respondentów przyznało, że osobiście doświadczyło przemocy w rodzinie, a osobą stosującą przemoc był najczęściej mąż/partner lub ojciec.

- 13,59% ankietowanych dopuszcza stosowanie kar cielesnych wobec dzieci, przede wszystkim w sytuacji kiedy inne metody wychowawcze zawodzą.
- 74,76% badanych nie zna żadnych instytucji na terenie gminy Bodzanów, które pomagają osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

Wnioski i rekomendacje

Podsumowując część badań dotyczącą zjawiska przemocy w rodzinie, widzimy, że problem ten dotyczy również mieszkańców gminy Bodzanów. Opinie respondentów pozyskane w trakcie ankietyzacji wskazują, że zasadne będzie podjęcie działań profilaktycznych w celu zwiększania świadomości mieszkańców na temat przemocy w rodzinie oraz jej przeciwdziałania; w tym m.in.:

- Organizowanie spotkań z mieszkańcami i programów informacyjnych podczas, których udzielane byłyby porady jak radzić sobie z przemocą w rodzinie.
- Ułatwianie dostępności informacji na temat instytucji świadczących pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy w rodzinie.
- Prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach wśród dzieci i młodzieży.
- Organizowanie imprez, spotkań integracyjnych dla rodzin, pozwalających na umacnianie więzi rodzinnych.

Problem nikotynowy w świadomości dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów

Główne wyniki badania

A. POSTAWY WOBEC WYROBÓW TYTONIOWYCH:

- 21,36% ankietowanych mieszkańców zadeklarowało, że pali papierosy.
- Do nałogowego palenia przyznało się 13,64% palących.
- Spośród palących respondentów 9,09% było zdania, że palenie papierosów nie szkodzi ich zdrowiu.
- 13,64% palących papierosy przyznało, że robi to w obecności dzieci.
- 61,17% ogółu badanych było zdania, iż palenie bierne szkodzi tak samo jak palenie czynne, a 22,33% przyznało, że jest bardziej szkodliwe dla organizmu człowieka.
- 36,67% sprzedawców zadeklarowało, że rzadko spotyka się z próbami zakupu papierosów przez nieletnich. 13,33% przyznało, że zdarza się to raz w tygodniu, a 6,67% codziennie.

Wnioski i rekomendacje

Z badania przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców gminy Bodzanów wynika, że problem uzależnienia od nikotyny nie jest im obcy. Zasadne więc wydaje się podjęcie działań profilaktycznych w tym zakresie, w tym między innymi:

- Realizowanie programów podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych konsekwencji nadużywania papierosów.
- Prowadzenie edukacji społecznej na temat szkodliwości wdychania dymu tytoniowego przez osoby niepalące.
- Kontrolowanie punktów sprzedaży wyrobów tytoniowych w zakresie przestrzegania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

Główne wyniki badania

A. POSTAWY UCZNIÓW WOBEC ZJAWISKA PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ:

- Uczniowie biorący udział w badaniu potwierdzili występowanie przemocy w środowisku szkolnym.
- Wielu uczniów przyznało, że osobiście doświadczyło w szkole przemocy. Takie sytuacje potwierdziło 12,12% uczniów klas piątych i szóstych oraz 15,79% uczniów klas siódmych i ósmych.
- Zarówno wśród uczniów młodszych jak i starszych najczęściej spotykaną formą przemocy okazała się agresja słowna, a kolejno ośmieszanie i wulgaryzmy.

Poniższa tabela obrazuje występowanie różnych form przemocy wśród uczniów poszczególnych grup wiekowych. Na podstawie danych, można stwierdzić, że wraz z wiekiem występowanie zjawisk przemocy się nasila.

Zjawiska przemocy	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
złośliwe smsy, wpisy przez komunikatory	13,64%	38,95%
publikowanie w Internecie obraźliwych informacji	9,09%	21,05%
publikowanie amatorskich filmów video	4,55%	9,47%
poniżanie	28,79%	36,84%

zastraszanie	13,64%	15,79%
ośmieszanie, wulgaryzmy	33,33%	45,26%
szantaż	10,61%	8,42%
bicie, opluwanie	16,67%	15,79%
wyzwiska, agresja słowna	48,48%	54,74%
groźenie, pokazywanie nieprzyzwoitych gestów	10,61%	18,95%

Tabela 21. Występowanie zjawisk przemocy wśród uczniów poszczególnych grup wiekowych

- Wielu uczniów potwierdziło, że osobiście doświadczyło różnych form przemocy rówieśniczej. Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że najczęściej doświadczanymi przez nich formami przemocy jest agresja słowna, a kolejno ośmieszanie i wulgaryzmy oraz poniżanie. Należy zwrócić uwagę, iż odsetki odpowiedzi potwierdzających doświadczenie konkretnych form przemocy są nieco wyższe w grupie uczniów młodszych.

Zjawiska przemocy	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
złośliwe smsy, wpisy przez komunikatory	7,58%	14,74%
publikowanie w Internecie obraźliwych informacji	4,55%	4,21%
publikowanie amatorskich filmów video	3,03%	2,11%
poniżanie	15,15%	14,74%
zastraszanie	13,64%	3,16%
ośmieszanie, wulgaryzmy	16,67%	18,95%
szantaż	7,58%	3,16%
bicie, opluwanie	4,55%	6,32%
wyzwiska, agresja słowna	30,30%	26,32%
groźenie, pokazywanie nieprzyzwoitych gestów	7,58%	6,32%

Tabela 22. Doświadczenie zjawisk przemocy wśród uczniów poszczególnych grup wiekowych

- Wraz z wiekiem badanych zazwyczaj wzrasta częstotliwość występowania zjawisk przemocy poza terenem szkoły. Czynne uczestnictwo w aktach przemocy nieco częściej potwierdzają uczniowie klas młodszych..

Zjawiska przemocy	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
Spotykane przejawy przemocy poza szkołą	7,58%	10,53%
Czynne uczestnictwo w aktach przemocy	7,58%	6,32%

Tabela 23. Zjawiska przemocy poza szkołą i uczestnictwo uczniów w aktach przemocy.

- Zdecydowana większość uczniów wie na czym polega zjawisko hejtu. Co więcej, wielu z nich potwierdza występowanie tego zjawiska w środowisku szkolnym, jak również osobiste doświadczenie tej formy przemocy.

Zjawisko hejtu	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
Tak, doświadczyłem tego osobiście	7,58%	9,47%
Tak, spotkałem się ze zjawiskiem hejtu w szkole	24,24%	30,53%

Tabela 24. Występowanie zjawiska hejtu wśród uczniów poszczególnych grup wiekowych

- Uczniowie niezależnie od kategorii wiekowej, najczęściej wskazywali wychowawcę czy nauczyciela jako osoby, do których się zwrócą, jeśli będą ofiarą lub świadkiem przemocy.
- Duża grupa uczniów nie posiada wiedzy na temat instytucji z terenu gminy świadczących pomoc dla osób dotkniętych przemocą. Wśród uczniów klas piątych i szóstych do braku wiedzy w tym zakresie przyznało się 43,94% badanych, a wśród uczniów klas siódmych i ósmych 36,84%.

Wnioski i rekomendacje

Jak wynika z diagnozy istotnym problemem występującym w środowisku szkolnym jest przemoc rówieśnicza. Należy zatem kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów agresji i przemocy, ukierunkowane na wszystkich uczniów. Planowane działania powinny być dostosowane do skali realnych problemów w różnych grupach wiekowych i obejmować przede wszystkim:

- Kontynuowanie programów profilaktycznych dotyczących zagadnień agresji, ze szczególnym uwzględnieniem agresji słownej, poniżania, ośmieszania i hejtu. Zwiększanie wiedzy w zakresie sposobów radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych oraz reagowania

wobec zachowań agresywnych pozwoli młodym ludziom na swobodne funkcjonowanie w środowisku rówieśniczym.

Ponadto niezbędnym jest zwrócenie uwagi na rolę osoby krzywdzącej oraz tego jak bardzo silnie jej działanie może wpłynąć na psychikę ofiary, szczególnie w tak młodym wieku. Posiadanie przez uczniów wiedzy w tym zakresie będzie miało również pozytywny wpływ na kształtowanie zachowań rzutujących na ich samoocenę oraz pewność siebie.

- Ułatwianie dostępności informacji na temat instytucji świadczących pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy, gdyż jak wskazują wyniki istnieje spora grupa uczniów nie posiadająca wiedzy w tym zakresie.

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Główne wyniki badania

A. POSTAWY UCZNIÓW WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH:

- Procent używania substancji psychoaktywnych wzrasta dość dynamicznie wraz z wiekiem badanych uczniów.

Substancje psychoaktywne	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
Spożywanie alkoholu	7,58%	22,11%
Palenie papierosów	6,06%	18,95% (w tym osoby palące tradycyjne papierosy i e-papierosy)

Tabela 25. Używanie substancji psychoaktywnych przez uczniów

- Spośród osób mających za sobą inicjację alkoholową, 9,52% uczniów klas siódmych i ósmych piło alkohol za namową osób trzecich.
- Wśród okoliczności sprzyjających sięganiu po alkohol, uczniowie najczęściej wskazywali okres wakacyjny. Osoby, które przyznały się do picia alkoholu najczęściej deklarowały, że spożywały alkohol tylko raz (76,19%) lub przyznawały, że piją alkohol okazjonalnie, kilka razy w roku (23,81%).
- Spośród osób mających za sobą inicjację nikotynową, 16,67% uczniów klas siódmych i ósmych zapaliło pierwszego papierosa za namową osób trzecich.
- Większość uczniów palących e-papierosy wyraziła zdanie, że są one mniej szkodliwe niż papierosy tradycyjne.

- Wielu ankietowanych biorących udział w badaniu zadeklarowało, że zna osoby niepełnoletnie mające do czynienia z substancjami psychoaktywnymi. Pozyskane w trakcie badania dane wskazują, iż takie znajomości zazwyczaj poszerzają się wraz z wiekiem badanych.

Znajomości osób zażywających substancje psychoaktywne	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
Spożywanie alkoholu	22,73%	43,16%
Palenie papierosów	34,85%	64,21%
Zażywanie narkotyków	1,52%	3,16%

Tabela 26. Znajomość osób zażywających substancje psychoaktywne

- Żaden z ankietowanych nie miał dotychczas kontaktu z narkotykami ani z dopalaczami.
- Badani uczniowie prezentują stosunkowo wysoki poziom wiedzy na temat konsekwencji zdrowotnych stosowania narkotyków, a także sankcji prawnych z tytułu ich posiadania. Niemniej jednak istnieje spora grupa osób, szczególnie wśród uczniów młodszych, która takiej wiedzy nie posiada.

Zakres wiedzy w zakresie narkotyków	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
<u>Konsekwencje zdrowotne</u>		
- nie znam	21,21%	12,63%
- wiem ogólnie jakie są skutki	60,61%	58,95%
- potrafię dokładnie powiedzieć jaki wpływ mają narkotyki na poszczególne funkcje organizmu	18,18%	28,42%
<u>Konsekwencje prawne</u>		
- nie znam	21,21%	12,63%
- wiem ogólnie jakie są kary	60,61%	69,47%
- potrafię dokładnie powiedzieć jakie sankcje grożą za posiadanie narkotyków	18,18%	17,89%

Tabela 27. Znajomość konsekwencji zdrowotnych oraz sankcji prawnych z tytułu posiadania narkotyków

Wnioski i rekomendacje

Część badań dotycząca postaw uczniów z terenu gminy Bodzanów wobec różnego rodzaju substancji psychoaktywnych pozwoliła na ocenę poziomu zagrożeń z nimi związanych. Zazwyczaj wraz z wiekiem wzrasta możliwość dostępu do używek jakimi są papierosy, alkohol czy też narkotyki. Wielu uczniów ma problem z asertywnością, gdyż jak często przyznają, ich pierwszy kontakt z tego typu używkami nastąpił za namową osób trzecich. Należy zatem rozmawiać z uczniami o asertywności i o różnych technikach odmowy w przypadku, gdy ktoś proponuje im jakąś używkę. Ważna jest tu również rola rodzica. Jak się okazało w obydwu grupach wiekowych rodzice cieszą się bardzo wysokim zaufaniem i uczniowie przyznają, że chętnie dzielą się z nimi swoimi problemami. Należy pamiętać, że młody człowiek, który ma zapewnione poczucie bezpieczeństwa i funkcjonuje w środowisku, w którym czuje się dobrze, jest mniej podatny na kontakt z używkami, chętniej rozmawia o swoich problemach. Istotne jest zatem budowanie pozytywnego klimatu społecznego, który daje młodemu człowiekowi możliwość rozwijania kompetencji społecznych takich jak asertywność, umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji czy poczucia własnej wartości.

Reasumując, w zakresie profilaktyki szkolnej, zasadnym będzie podejmowanie następujących działań:

- Kontynuowanie programów informacyjno- profilaktycznych podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu palenia papierosów czy używania narkotyków. Wysoki poziom wiedzy w tym zakresie jest bowiem niezbędny do podejmowania odpowiedzialnych i świadomych decyzji dotyczących stosowania tego typu substancji psychoaktywnych.
- Kontynuowanie programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków/dopalaczy. Szczególnie ważne jest rozwijanie technik asertywnej odmowy, gdyż uczniowie często korzystają z tego typu używek za namową osób trzecich. Jest to o tyle istotne, że uczniowie deklarują liczne znajomości wśród osób niepełnoletnich palących papierosy, spożywających alkohol czy zażywających narkotyki. Ponadto wraz z wiekiem badanych procent tego typu znajomości cały czas niebezpiecznie wzrasta.
- Realizowanie szkoleń i warsztatów dla uczniów z zakresu profilaktyki społecznej.

- Preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz warsztatów dla młodzieży także zajęcia dla rodziców/prawnych opiekunów, a także dla kadry pedagogicznej.
- Realizowanie warsztatów dla nauczycieli i wychowawców w zakresie: tworzenia, realizacji, monitoringu i ewaluacji programów profilaktycznych.

Problem cyberprzemocy wśród uczniów

Główne wyniki badania

A. ZJAWISKO CYBERPRZEMOCY:

- Większość badanych wie czym jest cyberprzemoc. Wiedzę na ten temat potwierdziło 81,82% uczniów klas piątych i szóstych oraz 95,79% uczniów klas siódmych i ósmych.
- Ankietowani potwierdzają przypadki, w których osobiście doświadczyli cyberprzemocy, gdyż ktoś zrobił im zdjęcie lub nakręcił film wbrew ich woli. Takie sytuacje zostały potwierdzone przez 12,12% uczniów klas piątych i szóstych oraz 20,00% klas siódmych i ósmych.
- Część uczniów przyznała się do oczerniania lub szantażowania kogoś przy użyciu urządzeń elektronicznych. Takie przypadki potwierdziło 4,55% uczniów klas piątych i szóstych oraz 3,16% badanych z klas siódmych i ósmych.
- Wielu ankietowanych zadeklarowało zawieranie znajomości przez Internet, a wraz z wiekiem częstotliwość takich sytuacji dość dynamicznie wzrasta. Wśród uczniów klas piątych i szóstych do tego typu działań przyznało się 30,30% badanych, a w grupie uczniów klas siódmych i ósmych 63,16%.

B. POSTAWY UCZNIÓW WOBEC ZJAWISKA CYBERPRZEMOCY:

- Zarówno młodszy jak i starsi uczniowie najczęściej przejmują się występowaniem cyberprzemocy i szukają pomocy.
- Niepojęty jest wynik, iż wielu uczniów nie zna ani jednej instytucji udzielającej pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą. Do braku wiedzy w tym zakresie przyznało się 66,67% uczniów klas piątych i szóstych oraz 83,16% klas siódmych i ósmych.

Wnioski i rekomendacje

Część badań dotycząca zjawiska cyberprzemocy wskazuje, iż jest to problem dotyczący również uczniów szkół z terenu gminy Bodzanów. Warto zatem pracować z młodzieżą nad wrażliwością wobec cyberprzemocy oraz poszerzać ich wiedzę na temat tego jak odpowiednio reagować w sytuacji zetknięcia się z tym zjawiskiem. Nauczyciele i rodzice powinni podpowiadać swoim dzieciom, gdzie zgłaszać się, gdy jest się ofiarą lub świadkiem działania cyberprzemocy, gdyż bardzo wielu uczniów deklaruje brak wiedzy w tym temacie.

Należy także zwrócić uwagę, że wielu uczniów deklaruje zawieranie znajomości przez Internet. Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna zatem obejmować zagadnienia radzenia sobie z zaskakującymi czy też niebezpiecznymi zachowaniami nieznanych osób spotkanych w sieci. Ponadto istotnym jest uświadamianie na temat zagrożeń czyhających w Internecie, gdyż wraz z wiekiem zmienia się cel wykorzystywania sprzętów elektronicznych i uczniowie zaczynają coraz częściej przeglądać portale społecznościowe, strony poświęcone rozrywce oraz uczestniczyć w grach w wirtualne światy. W związku z tym ważne jest poznawanie zasad racjonalnego korzystania z mediów, ochrony swojej prywatności i danych osobowych.

Reasumując powyższe, w ramach działań profilaktycznych zaleca się:

- Realizowanie programów profilaktycznych dotyczących zagrożeń w sieci. Ułatwianie dostępności informacji na temat niebezpieczeństwa, jakim jest zawieranie nowych znajomości w Internecie.
- Realizowanie projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej z naciskiem na jej nową formę jaką jest cyberprzemoc. Ważnym jest podejmowanie działań ukierunkowanych na poszerzenie wiedzy na temat zagrożeń związanych z cyberprzemocą oraz kształtowanie od najmłodszych lat wrażliwości wobec takiego zjawiska. Posiadanie takiej wiedzy sprawi, że uczniowie nie będą obojętni wobec takiej formy przemocy, a co więcej będą potrafili w odpowiedni sposób na nią zareagować.
- Ułatwianie dostępności informacji na temat organizacji czy serwisów internetowych pomagających w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą.

BIBLIOGRAFIA

Spis publikacji

1. CBOS, *Raport Młodzież 2018*, Warszawa 2019
2. CBOS, *Raport Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych*, Warszawa 2019
3. CBOS, *Raport Palenie papierosów*, Warszawa 2019
4. Dietrich-Muszalska. A, *Uzależnienie od substancji psychoaktywnych*, 2015
5. Fudała. J, *Bezpieczne picie alkoholu*, 2017
6. Halemba. K, Izdebska. A, *Kary fizyczne w wychowaniu dzieci- uwarunkowania i konsekwencje*, *Dziecko krzywdzone* nr 3(28), 2009
7. Klimczak. J, *Fetal Alcohol Syndrom – czyli skutki oddziaływania alkoholu na płód*, Banach. M (red.), *Alkoholowy zespół płodu*, Kraków 2011
8. Kantar Polska dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Raport Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie*, Warszawa 2019
9. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, *Raport o stanie narkomanii w Polsce*, Warszawa 2019
10. Nerwińska E., *Psychospołeczne uwarunkowania bezpieczeństwa w szkole*, 2015
11. Opracowanie zbiorcze pod red. prof. A. M. Fala, *Alkohol w Polsce, kontekst społeczny i legislacyjny*, Warszawa 2020
12. PARPA, *Deklaracja w Sprawie Młodzieży i Alkoholu*
13. PARPA, *Jak zmieniają się postawy kobiet wokół picia alkoholu w ciąży?*
14. PARPA, *Stanowisko PARPA w sprawie sprzedaży piwa bezalkoholowego*
15. *Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.*
16. Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną- Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD 2019*, Warszawa 2020
17. Spitzer. M., *Cyberchoroby. Jak cyfrowe życie rujnuje nasze zdrowie.*, Słupsk 2016
18. Stachowicz-Piotrowska M., *Agresja w szkole. Przyczyny – problemy – zapobieganie*, Forum Dydaktyczne 5-6/2009
19. Tracz-Dral J., *Agresja i przemoc w szkołach*, Warszawa 2012
20. Wasilewski. J, *Zarys definicyjny cyberprzestrzeni [w:] „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”*2013, nr 9

Źródła internetowe

1. <https://www.bdl.stat.gov.pl>
2. <http://isap.sejm.gov.pl>
3. <https://www.parpa.pl>

Spis wykresów

Wykres 1. Podział na płeć mieszkańców- statystyki na rok 2019.....	9
Wykres 2. Produkcyjne grupy wieku	10
Wykres 3. Struktura próby badawczej ze względu na płeć	18
Wykres 4. Struktura próby badawczej ze względu na wiek	19
Wykres 5. Struktura próby badawczej ze względu na aktywność zawodową	19
Wykres 6. Struktura próby badawczej ze względu na wykształcenie	19
Wykres 7. Struktura próby badawczej ze względu na ilość osób w gospodarstwie domowym	20
Wykres 8. Czy Pana/Pani zdaniem na terenie gminy występuje problem alkoholizmu?	22
Wykres 9. Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w środowisku lokalnym?	22
Wykres 10. Czy zna Pan/Pani w swoim środowisku osoby nadużywające alkohol?	23
Wykres 11. Rozpowszechnienie problemu alkoholizmu na terenie gminy Bodzanów	24
Wykres 12. Jak często spożywa Pan/Pani alkohol?	26
Wykres 13. Jaki rodzaj alkoholu spożywa Pan/Pani najczęściej?.....	27
Wykres 14. Czy w Pana/Pani rodzinie jest przyzwolenie na picie napojów energetyzujących lub 0% przez nieletnich?	27
Wykres 15. Czy Pani/Pana zdaniem można uzależnić się od piwa lub wina?	28
Wykres 16. Jak często według Pana/Pani trzeba by było spożywać napoje procentowe, żeby się od nich uzależnić?	29
Wykres 17. Czy zna Pan/Pani instytucje na terenie gminy, które pomagają osobom uzależnionym?	30
Wykres 18. Czy w Pana/Pani opinii na terenie gminy występuje problem narkomanii?	31
Wykres 19. Czy zna Pan/Pani w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?	32
Wykres 20. Czy kiedykolwiek zażywał/a Pan/Pani narkotyki lub inne substancje odurzające?	32
Wykres 21. Które z poniższych stwierdzeń oznaczają według Pana/Pani przemoc w rodzinie?	33

Wykres 22. Czy zna Pan/Pani rodziny, w których według Pana/Pani stosowana jest przemoc w rodzinie?	34
Wykres 23. Czy kiedykolwiek doświadczył/a Pan/Pani przemocy w rodzinie?.....	34
Wykres 24. Czy uważa Pan/Pani, że rodzic może uderzyć własne dziecko?.....	35
Wykres 25. Czy zna Pan/Pani instytucje działające na terenie gminy, które pomagają osobom doświadczającym przemocy w rodzinie?	35
Wykres 26. Jak często pali Pan/Pani papierosy?.....	36
Wykres 27. Czy palenie szkodzi Pana/Pani zdrowiu?.....	37
Wykres 28. Czy pali Pan/Pani w obecności dzieci?.....	37
Wykres 29. Czy uważa Pan/Pani, że palenie bierne szkodzi tak samo jak palenie czynne?.	37
Wykres 30. Czy zna Pan/Pani w swoim otoczeniu osoby korzystające regularnie z gier losowych?.....	39
Wykres 31. Czy zna Pan/Pani w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego?	40
Wykres 32. Podział grupy badawczej ze względu na płeć.....	41
Wykres 33. Podział grupy badawczej według klas	41
Wykres 34. Jak się czujesz w swojej szkole?.....	42
Wykres 35. Czy w szkole czujesz się bezpiecznie?	43
Wykres 36. Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	43
Wykres 37. Czy znasz przypadki stosowania poszczególnych form przemocy?.....	44
Wykres 38. Czy kiedykolwiek doświadczyłaś/eś poszczególnych form przemocy?.....	45
Wykres 39. Czym według Ciebie jest hejt?.....	46
Wykres 40. Czy spotkałaś/eś się ze zjawiskiem hejtu w swoim środowisku szkolnym?	46
Wykres 41. Kogo zawiadomisz w pierwszej kolejności jeśli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?	47
Wykres 42. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?.....	48
Wykres 43. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?	49
Wykres 44. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom dotkniętym przemocą?	49
Wykres 45. Czy kiedykolwiek paliłaś/eś papierosy?	50

Wykres 46. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia palące papierosy?.....	50
Wykres 47. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?	51
Wykres 48. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?	51
Wykres 49. Czy kiedykolwiek piłaś/eś alkohol?.....	52
Wykres 50. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?	52
Wykres 51. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?	53
Wykres 52. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?	53
Wykres 53. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?	54
Wykres 54. Jaki jest Twój stosunek do osób zażywających narkotyki?	54
Wykres 55. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?	55
Wykres 56. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?.....	55
Wykres 57. Czy rodzice i nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków/dopalaczy?.....	56
Wykres 58. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?	57
Wykres 59. Jak często zawierasz nowe znajomości w Internecie?	58
Wykres 60. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?.....	59
Wykres 61. Jak najczęściej spędzasz swój czas wolny?	61
Wykres 62. Podział grupy badawczej ze względu na płeć	62
Wykres 63. Podział grupy badawczej według klas	62
Wykres 64. Jak często obserwujesz zjawisko przemocy w szkole?.....	63
Wykres 65. Czy znasz przypadki stosowania którejś z wymienionych form przemocy?.....	64
Wykres 66. Czy kiedykolwiek doświadczyłaś/eś poszczególnych form przemocy?.....	65
Wykres 67. Czym według Ciebie jest hejt?.....	66
Wykres 68. Czy spotkałaś/eś się ze zjawiskiem hejtu w swoim środowisku szkolnym?	66
Wykres 69. Kogo zawiadomisz, jeżeli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?	67
Wykres 70. Czy uważasz, że możesz porozmawiać z rodzicami na temat swoich problemów?	68
Wykres 71. Czy wiesz jakie instytucje w Twoim środowisku świadczą pomoc dla osób dotkniętych problemem przemocy?	69

Wykres 72. Czy rodzice wiedzą, że palisz papierosy i jaka była ich reakcja?	71
Wykres 73. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy?	71
Wykres 74. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?	72
Wykres 75. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?	72
Wykres 76. Czy kiedykolwiek piłaś/eś alkohol?	73
Wykres 77. Czy Twoi rodzice wiedzą, że pijesz alkohol i jaka była ich reakcja?	75
Wykres 78. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?	75
Wykres 79. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?	76
Wykres 80. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?	76
Wykres 81. Czy zdarzyło Ci się przyjmować takie substancje jak leki uspokajające i nasenne z przepisu lekarza?	77
Wykres 82. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?	78
Wykres 83. Jaki jest Twój stosunek do osób zażywających narkotyki?	78
Wykres 84. Jak oceniasz dostęp do narkotyków w Twoim środowisku?	79
Wykres 85. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?	79
Wykres 86. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?	80
Wykres 87. Czy rodzice lub nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat szkodliwości zażywania narkotyków/dopalaczy?	80
Wykres 88. Czy znasz konsekwencje zdrowotne używania dopalaczy?	82
Wykres 89. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?	83
Wykres 90. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?	85
Wykres 91. Czy wbrew Twojej woli wykonano Ci kiedyś zdjęcie lub nakręcono film?	86
Wykres 92. Czy kiedykolwiek byłaś/eś sprawcą szantażu lub oczerniania przy użyciu urządzeń elektronicznych?	86
Wykres 93. Czy kiedykolwiek uczestniczyłaś/eś w grach typu hazardowego?	88
Wykres 94. Jak najczęściej spędzasz swój czas wolny?	89
Wykres 95. Struktura próby badawczej ze względu na płeć	91
Wykres 96. Liczba dzieci w rodzinie	91

Wykres 97. Za pomocą, którego stwierdzenia może określić Pani/Pan swoje relacje z dzieckiem?.....	92
Wykres 98. Czy Pani/Pana dziecko chętnie rozmawia z Panią/Panem o swoich problemach?	92
Wykres 99. Czy zdarza się, że Pani/Pana dziecko zachowuje się agresywnie?.....	93
Wykres 100. Jak najczęściej reaguje Pani/Pan na złe zachowanie dziecka?	94
Wykres 101. Czy zdarza się Pani/Panu używać siły fizycznej wobec dziecka?	95
Wykres 102. Czy rodzice mają prawo stosować kary cielesne wobec swoich dzieci, jeśli w ich przekonaniu zasłużyły sobie na to?	95
Wykres 103. Czy zna Pan/Pani rodziny, w których stosowane są kary cielesne wobec dzieci?	96
Wykres 104. Czy wie Pani/Pan co to są narkotyki, jakie są ich rodzaje oraz jakie są skutki ich używania?.....	98
Wykres 105. Czy rozmawia Pani/Pan na temat substancji psychoaktywnych ze swoim dzieckiem?.....	98
Wykres 106. Ile przeciętnie czasu dziennie spędza Pani/ Pana dziecko przed komputerem ?	100
Wykres 107. Czy zna Pani/Pan jakieś przypadki stosowania cyberprzemocy w środowisku szkolnym swojego dziecka?	100
Wykres 108. Czy zdarza się spożywanie alkoholu w obrębie sklepu?	102
Wykres 109. Czy osoby nietrzeźwe podejmują próbę zakupu alkoholu?.....	103
Wykres 110. Jak często osoby poniżej 18 roku życia podejmują próby zakupu napojów alkoholowych?.....	104
Wykres 111. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić papierosy?	104
Wykres 112. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić napoje energetyzujące?	105
Wykres 113. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić piwo 0%?	105

Spis tabel

Tabela 1. Osoby korzystające z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	11
Tabela 2. Powody przyznawania pomocy społecznej	12
Tabela 3. Odbiorcy pomocy społecznej	12
Tabela 4. Procedura „Niebieskie Karty”	13
Tabela 5. Osoby doświadczające i stosujące przemoc	14
Tabela 6. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.....	15
Tabela 7. Działalność Punktu Terapeutyczno- Konsultacyjnego.....	16
Tabela 8. Działalność profilaktyczna	17
Tabela 9. Ocena ważności problemów społecznych występujących na terenie gminy Bodzanów	21
Tabela 10. Ocena zjawiska alkoholizmu w czasie ostatnich 10 lat.....	25
Tabela 11. Czy uczestniczy Pan/Pani we wskazanych formach gier losowych?	38
Tabela 12. Akty przemocy wśród uczniów klas piątych i szóstych szkoły podstawowej	45
Tabela 13. Akty przemocy wśród uczniów klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej..	65
Tabela 14. Czy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?	70
Tabela 15. W jakim wieku po raz pierwszy zdarzyło Ci się wypić napój alkoholowy?.....	74
Tabela 16. Jak często sięgasz po alkohol?.....	74
Tabela 17. Czy wiesz jakie mogą być konsekwencje zawierania nowych znajomości w Internecie?	84
Tabela 18. Czy znasz takie zjawiska?	87
Tabela 19. Czy któreś z tych zjawisk dotyczy Ciebie bezpośrednio?.....	87
Tabela 20. Czy zna Pan/Pani takie zjawiska?	101
Tabela 21. Występowanie zjawisk przemocy wśród uczniów poszczególnych grup wiekowych.....	113
Tabela 22. Doświadczanie zjawisk przemocy wśród uczniów poszczególnych grup wiekowych.....	113
Tabela 23. Zjawiska przemocy poza szkołą i uczestnictwo uczniów w aktach przemocy.	114
Tabela 24. Występowanie zjawiska hejtu wśród uczniów poszczególnych grup wiekowych	114

Tabela 25. Używanie substancji psychoaktywnych przez uczniów	115
Tabela 26. Znajomość osób zażywających substancje psychoaktywne	116
Tabela 27. Znajomość konsekwencji zdrowotnych oraz sankcji prawnych z tytułu posiadania narkotyków	116